

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) ร่วมกับแบบผสมผสาน วิทยาลัยเทคนิคบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. การบริหารจัดการการเรียนรู้
2. การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning)
3. การเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course)
4. ความปกติใหม่ทางการศึกษา (New Normal Education)
5. ทฤษฎีวงจรการควบคุมคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA)
6. ทฤษฎีระบบ (System Theory)
7. บทเรียนโมดูล (Instructional Module)
8. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
9. ครูมืออาชีพ (Hands On)
10. การนิเทศ ติดตามการจัดการเรียนรู้
11. แนวคิดและทฤษฎีความพึงพอใจ
12. กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Framework: Thailand NQF)
13. มาตรฐานการอาชีวศึกษา
14. บริบทของวิทยาลัยเทคนิคบุรีรัมย์
15. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
16. กรอบแนวคิดการวิจัย

การบริหารจัดการการเรียนรู้

ความหมายของการบริหารจัดการการเรียนรู้

ประเวศ เวชชะ (2561: น. 315) กล่าวว่า การบริหารจัดการการเรียนรู้ ประกอบด้วย คำสำคัญ ได้แก่ คำว่า การเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการบริหาร เมื่อนำคำทั้งสามคำมารวมกัน จึงหมายถึง การกระทำโดยการดำเนินงานอย่างเป็นระบบของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ของครูบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและนักเรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้และเกิดผลลัพธ์ทางการเรียนตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดการศึกษา

ศศิธร เวียงวะลัย (2556: น. 195) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปจากเดิมเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์ การฝึกหัดหรือฝึกฝนบ่อย ๆ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงในที่นี้ มิได้หมายถึงเฉพาะพฤติกรรมทางกายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงพฤติกรรมทั้งมวลที่มนุษย์แสดงออกมาได้ ซึ่งจะแยกได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) พฤติกรรมทางสมอง (Cognitive) หรือพุทธิพิสัย เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง (Fact) ความคิดรวบยอด (Concept) และหลักการ (Principle) 2) พฤติกรรม

ด้านทักษะ (Psychomotor) หรือทักษะพิสัย เป็นพฤติกรรมทางกล้ามเนื้อแสดงออกทางด้านร่างกาย เช่น การพูด การขับรถ การเขียนแต่งความ การเล่นดนตรี เป็นต้น และ 3) พฤติกรรมทางด้านความรู้สึก (Affective) หรือจิตพิสัย เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายใน เช่น การเห็นคุณค่า เจตคติ ความรู้สึกสงสารเห็นใจเพื่อนมนุษย์ เป็นต้น สอดคล้องกับ สุรางค์ โค้วตระกูล (2550: น. 186) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือจากการฝึกหัด รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้เรียน

สิริอร วิชชาวุธ (2554: น. 2) กล่าวว่า การเรียนรู้มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ 1) มนุษย์ต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงจากไม่รู้เป็นรู้ ทำไม่ได้ เป็นได้ ไม่เคยทำ เป็นทำ 2) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างถาวร 3) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นเกิดจากประสบการณ์การฝึกฝนและการฝึกหัด

วิทยา พัฒนเมธาดา (2558: น. 1) กล่าวว่า การเรียนรู้ (Learning) นั้นเกิดจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวรของบุคคลอันเป็นผลมาจากประสบการณ์ในอดีต ทั้งจากการฝึกฝน การปฏิสัมพันธ์กับประสบการณ์รอบตัวและมีปริมาณองค์ความรู้ที่เพิ่มมากขึ้น

โบวี และคณะ (1993: น. 1) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่องค์การสามารถบรรลุเป้าหมายโดยประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการวางแผน การจัดองค์การ ภาวะผู้นำ และการควบคุมองค์การในด้านบุคลากร กายภาพ งบประมาณ และแหล่งข้อมูล

พระครูสังฆรักษ์ ไชยรัตน์ ขยรัตน์ (2558: น. 3) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยใช้ทรัพยากรและเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นระบบของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนของผู้สอนบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและ ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ และเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดการศึกษา

ความสำคัญของการบริหารการจัดการเรียนรู้

ประเวศ เวชชะ (2561: น. 319) กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ทำให้การจัดการเรียนรู้ของครูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีระบบมีมาตรฐาน และมีขั้นตอนการดำเนินการแบบเดียวกัน
2. ทำให้ผู้สอนสามารถใช้ทรัพยากรในการจัดเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน
3. ทำให้ผู้สอนในแต่ละสาขาวิชาสามารถผนึกกำลังใจการสร้างความร่วมมือร่วมแบ่งปันองค์ความรู้ระหว่างกันและกันได้
4. ทำให้สถานศึกษามีระยะเวลาและงบประมาณในการจัดการเรียนรู้สามารถใช้ประโยชน์จากกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ ทรัพยากรอื่นร่วมกันได้

ศศิธร เวียงวะลัย (2556: น. 2-18) กล่าวว่า ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นตัวจักรในการสอนให้นักเรียนมีความรู้ มีความสามารถ และเกิดทักษะชีวิตตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

กล่าวโดยสรุป การบริหารการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ของครู การใช้ทรัพยากรของสถานศึกษา และการร่วมมือสร้างองค์ความรู้ของครูและนักเรียน

องค์ประกอบของการบริหารการจัดการเรียนรู้

ประเวศ เวชชะ (2561: น. 315) กล่าวว่า การบริหารการจัดการเรียนรู้มีหลายองค์ประกอบ ขึ้นอยู่กับแนวคิดทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ใช้ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ มีอยู่ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1 แนวคิดจากทฤษฎีระบบ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1.1.1 ตัวป้อน ได้แก่ ครู ผู้เรียน หลักสูตร สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ กิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์

1.1.2 กระบวนการ คือ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามระดับขั้นตอนของผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย

1.1.3 ผลผลิต ได้แก่ ผลการเรียนรู้เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งที่เป็นความรู้ ทักษะ ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1.2 แนวคิดจากทฤษฎีการสอน มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1.2.1 ผู้เรียน

1.2.2 บรรยากาศในชั้นเรียน

1.2.3 การปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน

1.3 แนวคิดจากทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ มีองค์ประกอบสำคัญ 7 องค์ประกอบ ดังนี้

1.3.1 จุดประสงค์ในการเรียนรู้

1.3.2 ความพร้อมของผู้เรียน

1.3.3 บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม

1.3.4 การแปลความหมายเพื่อนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

1.3.5 การตอบสนองของผู้เรียนต่อสถานการณ์หรือกิจกรรมการเรียนรู้

1.3.6 ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้

1.3.7 ปฏิกริยาขัดขวางซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเรียน ทำให้การเรียนรู้ไม่บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

1.4 แนวคิดของหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1.4.1 คุณลักษณะของครู

1.4.2 การจัดกระบวนการเรียนการสอน

1.4.3 การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน

1.4.4 การจัดสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียน

1.4.5 ความสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน

2. องค์ประกอบด้านการบริหาร

องค์ประกอบด้านการบริหารตามแนวคิดการบริหารงานแบบ POLC ของ Drucker มีอยู่ 4 ประการ ได้แก่

2.1 การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ และวิธีในการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียน ธรรมชาติของเนื้อหาและเป้าหมายของหลักสูตร และแผนพัฒนาการศึกษาทุกระดับ

2.2 การจัดองค์การ (Organizing) ประกอบด้วย การจัดแบ่งสายงานและการจัดครูเข้าสอนและการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับงานที่รับผิดชอบ เพื่อให้การเรียนรู้สามารถดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนงานของสถานศึกษา

2.3 การชี้นำ (Leading) ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ (Leadership) และการจูงใจ (Motivation) โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถชี้นำ และกระตุ้นจูงใจให้ครูตั้งใจและทุ่มเทให้กับการจัดการเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ

2.4 การควบคุมกำกับ (Controlling) เป็นการควบคุมกำกับการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามแผนงาน ความคาดหวังหรือมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย แนวคิดทฤษฎีระบบ ทฤษฎีการสอน ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ แนวคิดของหน่วยงานที่รับผิดชอบ และองค์ประกอบด้านการบริหาร ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การชี้นำ การควบคุมกำกับ

หลักการและขอบข่ายในการบริหารการจัดการเรียนรู้

1. หลักการบริหารการจัดการเรียนรู้ มี 3 ประการ ดังนี้

1.1 หลักความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้กับการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักจิตวิทยาการเรียนรู้

1.2 หลักการของหลักสูตร เป้าหมายในการศึกษา และอื่น ๆ ผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักการของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร และเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาทุกระดับรวมทั้งนโยบายและทิศทางในการจัดการศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3 กระบวนการหรือขั้นตอนการบริหาร โดยนำแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมสำหรับขบวนการหรือขั้นตอนในการบริหารการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นภารกิจทางการบริหารที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการจัดการให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1.3.1 ต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์ และมาตราต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้ชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จได้

1.3.2 ต้องมีการเตรียมความพร้อมของครูในด้านความรู้ ทักษะการจัดการเรียนรู้และการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้

1.3.3 ต้องมีการวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้ในระดับสถานศึกษาและระดับห้องเรียนอย่างเป็นระบบ เช่น การชี้แจงหลักสูตร การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดหาและผลิตสื่อ อุปกรณ์การจัดทำแบบทดสอบ เครื่องมือประเมินผล แบบรายงาน เป็นต้น

1.3.4 ต้องมีการกำหนดมาตรการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน สถานการณ์ หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ และอื่น ๆ

1.3.5 ต้องมีการจัดระบบและการดำเนินการเกี่ยวกับการนิเทศกำกับติดตามและให้ความช่วยเหลือแก่ครู เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา

1.3.6 ต้องมีการจัดระบบและการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมิน การรายงาน และการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยเลือกใช้เครื่องมือและวิธีการประเมินที่เหมาะสม

2. ขอบข่ายการบริหารจัดการเรียนรู้ มี 3 ประการ ดังนี้

2.1 การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน

2.2 การส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การจัดโต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์ป้ายแสดงผลงาน สิ่งประดับตกแต่ง เป็นต้น

2.3 การส่งเสริมสนับสนุนการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้

กล่าวโดยสรุป หลักการและขอบข่ายในการบริหารการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย หลักความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้กับการจัดการเรียนรู้ หลักการของหลักสูตร เป้าหมายในการศึกษา กระบวนการหรือขั้นตอนการบริหาร การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน การส่งเสริมการสร้างบรรยากาศในการเรียน และการส่งเสริมสนับสนุนการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้

ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารการจัดการเรียนรู้

ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารการจัดการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ปัจจัยด้านการเรียนรู้และปัจจัยด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยด้านการเรียนรู้ ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ปัจจัยเกี่ยวกับบทเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนการสอน และปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่

1.1 ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ประกอบด้วย วุฒิภาวะในความพร้อมและความสนใจในการเรียน มีประสบการณ์เดิมในสิ่งที่เรียนมาก่อน มีแรงจูงใจ สติปัญญาสูง มีอารมณ์ที่ปกติ มีสภาพร่างกายพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เป็นต้น

1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับบทเรียน ประกอบด้วย ความยากง่ายของบทเรียน ความยาวของบทเรียน และการมีความหมายของบทเรียน เป็นต้น

1.3 ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีการจัดการการเรียนรู้ ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สิ่งจูงใจ การแนะแนวในการเรียน การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการถ่ายโอนความรู้ และการกำหนดช่วงเวลาในการเรียน การฝึกฝนและทำซ้ำอยู่เสมอเพื่อให้เกิดความจำอย่างยาวนานมากขึ้น

1.4 ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการเรียน ประกอบด้วย การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เหมาะสม เป็นต้น

2. ปัจจัยด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้ มีปัจจัยความสำเร็จ ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านวิสัยทัศน์ในการบริหารการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารต้องกำหนดวิสัยทัศน์การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา และชี้แจงให้บุคลากรเข้าใจเพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องจนบรรลุผลสำเร็จ กำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ให้ชัดเจน กำหนดพันธกิจในการดำเนินงาน กำหนดแนวทางในการนำกลยุทธ์มาใช้ในการบริหารการจัดการเรียนรู้ กำกับดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ มีการประเมิน และปรับปรุงวิสัยทัศน์ตามกรอบเวลาที่กำหนด

2.2 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา คือ ภาวะผู้นำทางการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีต้องมีภาวะผู้นำทางการสอนสูง จึงจะสามารถบริหารจัดการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูจะยอมรับ เชื่อถือ และศรัทธา ตลอดจนมีความร่วมมือปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายในการจัดการเรียนรู้จนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียน

2.3 ปัจจัยเกี่ยวกับทักษะและกระบวนการในการบริหาร ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความสามารถหรือมีสมรรถนะในการบริหารสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ทั้งในด้านทักษะและด้านกระบวนการบริหาร

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการเรียนรู้ ได้แก่ ตัวผู้เรียน บทเรียน สภาพแวดล้อมทางการเรียน และปัจจัยด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ วิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ ทักษะและกระบวนการ

กระบวนการบริหารการจัดการเรียนรู้

1. รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้

1.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบแผนในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จสูงสุด ซึ่งใช้เทคนิค วิธีการ ขั้นตอน และกระบวนการ ที่ออกแบบให้สัมพันธ์กับแนวคิด ทฤษฎีการศึกษา โดยพิจารณาและยึดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เป็นหลัก แบ่งเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1.1.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด มีวิธีการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา การเรียนรู้แบบฉลาดรู้ การเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาคุณภาพความคิด การเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้ เป็นต้น

1.1.2 รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม มีวิธีการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นต้น

1.1.3 รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาพฤติกรรมและค่านิยม มีวิธีการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้จากสถานการณ์จำลอง การเรียนรู้โดยการทำค่านิยมให้กระจ่าง การปรับพฤติกรรม เป็นต้น

1.2 กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ ถูกกำหนดขึ้นอย่างรอบคอบและสามารถเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดผลลัพธ์ทางการเรียนตามเป้าหมาย กลยุทธ์การเรียนรู้ จำแนกได้เป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1.2.1 กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้แบบทางตรง เป็นกลยุทธ์ที่เน้นบทบาทของครู ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการรับฟังข้อมูลหรือเนื้อหาสาระจากครู เช่น การฟังบรรยาย การสาธิต การซักถาม เป็นต้น

1.2.2 กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้แบบทางอ้อม เป็นกลยุทธ์ที่เน้นบทบาทของผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างมีขั้นตอน ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เช่น การเรียนแบบสืบสวนสอบสวน การเรียนแบบค้นหา เป็นต้น

1.2.3 กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้แบบเน้นการปฏิสัมพันธ์ เป็นกลยุทธ์ที่เน้นบทบาทของผู้เรียนในการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลหรืออภิปราย เช่น การอภิปรายกลุ่ม การระดมความคิดเห็น เป็นต้น

1.2.4 กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เน้นบทบาทของผู้เรียน และกิจกรรมของผู้เรียนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนต้องวางแผนเพื่อนำสาระการเรียนรู้ไปประยุกต์ในบริบทอื่น ๆ เช่น การศึกษาดูงานนอกสถานที่ สถานการณ์จำลอง เกม บทบาทสมมุติ เป็นต้น

2. การจัดการชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้

การจัดการชั้นเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมหรือการจะทำทุกอย่างที่ดำเนินการ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สำหรับการจัดการชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีดังนี้

2.1 การจัดชั้นเรียนด้านกายภาพ หมายถึง การจัดห้องเรียน สิ่งของและอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์ สื่อการเรียน ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

2.2 การเสริมสร้างวินัยในชั้นเรียน หมายถึง การปลูกฝังพฤติกรรมเพื่อให้ผู้เรียนควบคุมตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัย โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมสนับสนุนผู้สอนในการสร้างวินัยในชั้นเรียน

2.3 การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน การเรียนที่มีบรรยากาศที่ดีจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

3. สมรรถนะที่จำเป็นในการบริหารการจัดการเรียนรู้

การบริหารการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความสามารถ หรือมีสมรรถนะการเป็นผู้นำ เป็นผู้บริหารมืออาชีพ ดังนี้

3.1 สมรรถนะในการเป็นผู้นำ หมายถึง คุณลักษณะและขีดความสามารถในการบริหารจัดการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ สมรรถนะในการเป็นผู้นำทางวิชาการ (Academi Leadership) และต้องเป็นผู้นำทางการสอน

3.2 สมรรถนะในการเป็นผู้บริหารมืออาชีพ สำนักงานข้าราชการพลเรือน ได้กำหนดคุณลักษณะและทักษะเฉพาะที่สำคัญของข้าราชการไทยซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะและทักษะ 11 ประการ และสมรรถนะของนักบริหาร 4 ประการ ดังนี้

3.2.1 คุณลักษณะและทักษะเฉพาะที่สำคัญของข้าราชการไทย 11 ประการ ได้แก่

- 1) มีทักษะในการใช้ความคิด
- 2) ทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์
- 3) บริหารทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
- 4) มีทักษะในการสื่อสาร
- 5) มีความน่าเชื่อถือและน่าไว้วางใจ
- 6) มุ่งเน้นให้บริการแบบโปร่งใส
- 7) มีจริยธรรม
- 8) มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและทำงานอย่างมืออาชีพ
- 9) มีความสามารถในการแก้ปัญหา
- 10) ทำงานเป็นทีม
- 11) มีทักษะขั้นพื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์

3.2.2 สมรรถนะของนักบริหาร 4 ประการ ได้แก่

- 1) การบริหารคน ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัวให้ยืดหยุ่น มีทักษะในการสื่อสารและการประสานสัมพันธ์ได้
- 2) การบริหารการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การมีจิตมุ่งบริหารและการวางแผนกลยุทธ์
- 3) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ การมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้
- 4) การบริหารอย่างมีอาชีพ ได้แก่ ความสามารถในการตัดสินใจ มีการคิดเชิงกลยุทธ์และมีความเป็นผู้นำ

สมรรถนะในการเป็นข้าราชการที่ดีและสมรรถนะของนักบริหารที่ดี ตามที่สำนักงานข้าราชการพลเรือนกำหนดไว้ ถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการเป็นผู้นำนโยบายและมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะและมีสมรรถนะตามที่กำหนดอย่างครบถ้วน

กล่าวโดยสรุป กระบวนการบริหารการจัดการเรียนรู้และจัดการชั้นเรียน ประกอบด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ การจัดการชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และสมรรถนะที่จำเป็นในการบริหารการจัดการเรียนรู้

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้

1. การส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้ของผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทหน้าที่การส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้ของผู้สอนให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตรมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ดังนี้

1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรถ่ายทอดและชี้แจงวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้สอนทุกคนให้เข้าใจตรงกัน คือ จัดการเรียนรู้โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม พัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับการศึกษา และนำขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะเพียงพอในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

1.2 การพัฒนาผู้สอนให้มีคุณลักษณะที่ดีในการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมและพัฒนาครูให้เป็นครูที่ดี มีความรับผิดชอบต่อการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยผู้สอนต้องมีความรู้และความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนรู้ มีเทคนิคในการสื่อสารกับผู้เรียน มีสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่เรียนได้อย่างรวดเร็ว

1.3 การพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนาครูให้สามารถทำหน้าที่เป็นครูมืออาชีพ ดังนี้

1.3.1 ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ

1.3.2 ส่งเสริมและเข้าร่วมกับครูผู้สอนเพื่อสร้างความเป็นชุมชนแห่งวิชาชีพ

1.3.3 ส่งเสริมและกระตุ้นการใช้ปัญญา

1.3.4 ให้การสนับสนุนครูเป็นรายบุคคล

2. การส่งเสริมและพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

2.1 บริหารการใช้และการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ อาจทำได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับประเภทและวัตถุประสงค์ในการใช้และการพัฒนาสื่อการเรียนรู้เป็นสำคัญ

2.2 บริหารสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้อง วิเคราะห์ความต้องการ วางแผนในการจัดหา จัดระบบการใช้ การบำรุงรักษาสิ่งของ สิ่งอำนวยความสะดวกและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในการใช้ ตลอดจนการกำกับติดตาม ประเมินผลการใช้ ปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ที่สำคัญ ได้แก่ กิจกรรมการสร้างเสริมทักษะการเรียนรู้ และกิจกรรมสร้างเสริมทักษะชีวิต

กล่าวโดยสรุป บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน การส่งเสริมและพัฒนาสื่อและอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning)

การจัดการศึกษาในปัจจุบันได้มีการนำรูปแบบและเทคนิควิธีการสอนเพื่อให้สนองตอบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการแข่งขันของประเทศทั้งด้านความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี การปรับตัวต่อการกระจายความรู้ การเชื่อมโยงความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เชื่อมถึงกันทั่วโลก การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการจัดการศึกษานั้นสามารถทำได้หลายรูปแบบ ตั้งแต่การนำคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นอุปกรณ์ในการสอน การนำบริการต่าง ๆ ในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะเว็บไซต์ไว้พัฒนาเป็นสื่อการสอนในทุกระดับการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนสามารถเรียนได้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาและสถานที่ (Anytime Anywhere) เป็นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งข่าวสารถึงกันได้อย่างรวดเร็วก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในการเรียนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ รูปแบบการสอนแบบใหม่อีกรูปแบบหนึ่งภายใต้กระแสแห่งการพัฒนาด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เป็นรูปแบบของการบูรณาการปรับใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์กับการเรียนการสอนแบบปกติ เพื่อให้ เกิดการเรียนรู้ที่ก้าวไกลเกิดทั้งประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพทางการเรียนรู้น่ายิ่งขึ้น ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้เรียกว่า “การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning)” เป็นนวัตกรรมการศึกษาที่ผสมผสานโมดูล (Module) การเรียนการสอนหลายรูปแบบเข้าด้วยกัน เป็นลักษณะของการผสมผสานการเรียนทางไกล (Distance Learning) ผ่านระบบเครือข่าย Online ร่วมกับการเรียนแบบเผชิญหน้า (Face to Face) ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการนั่งฟังการบรรยาย

ในชั้นเรียนปกติ ทั้งนี้จะให้ความสำคัญกับการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมและถูกต้องตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนการสอน

ความหมายของการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning)

การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สมาคมสโตน (Allen and Seaman, 2005) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบผสมผสาน หมายถึง การเรียนออนไลน์และการเรียนในชั้นเรียน โดยที่เนื้อหาส่วนใหญ่ส่งผ่านระบบออนไลน์ ใช้การอภิปรายผ่านระบบออนไลน์ และมีการพบปะกันในห้องเรียนบ้าง

Charles R. Graham (2012) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นระบบการเรียนการสอนที่ผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบเผชิญหน้ากับการเรียนผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์

Michael B. Horn and Heather Staker (2011) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบผสมผสาน หมายถึง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับมวลประสบการณ์ทางการเรียนรู้อย่างเป็นอิสระผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์โดยผู้เรียนสามารถควบคุมตัวแปรทางการเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งในด้านเวลา สถานที่ แนวทางการเรียนรู้และอัตราการเรียนรู้ของตนเอง

Radames Bernath (2012) กล่าวว่า การเรียนแบบผสมผสาน หมายถึง โปรแกรมทางการเรียนรู้ที่ใช้วิธีการผสมผสานระหว่างการเรียนรู้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือ E-learning กับการสอนในชั้นเรียน

วิกิพีเดีย (Wikipedia, 2007) กล่าวว่า การเรียนแบบผสมผสาน เป็นการรวมการเรียนรู้หลายรูปแบบ การเรียนแบบผสมผสานจะสมบูรณ์ได้ด้วยการใช้การผสมผสานระหว่างทรัพยากรการเรียนรู้ที่เป็นสื่อเสมือนจริง และทรัพยากรทางกายภาพ เช่น การรวมเอาสื่อที่ต้องใช้เทคโนโลยีกับการเรียนในห้องเรียนเข้าด้วยกันเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended learning) หมายถึง รูปแบบการเรียนที่ผสมผสานยุทธวิธีในการเรียนการสอนเข้าด้วยกัน โดยใช้สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนและรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทั้งการเรียนการสอนแบบออนไลน์และการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้า เพื่อตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถบรรลุเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอน

ลักษณะของการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Types and Models)

วิธีการเรียนรู้แบบผสมผสานนั้น ผู้สอนสามารถใช้วิธีการจัดการเรียนรู้สองวิธีหรือมากกว่า เช่น ผู้สอนนำเสนอเนื้อหาบทเรียนผ่านเทคโนโลยีผนวกกับการสอนแบบเผชิญหน้า แต่หลังจากนั้นผู้สอนนำเสนอเนื้อหาบทความแนวโน้บนเว็บ แล้วติดตามการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยระบบแอลเอ็มเอส (Learning Management System) หลังจากนั้นสรุปบทเรียนด้วยการอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในห้องเรียน

การเรียนแบบผสมผสานเป็นการบูรณาการการสอนแบบออนไลน์ (Online Learning) และการเรียนแบบเผชิญหน้า (Face-to-Face Learning) เข้าด้วยกัน มีลักษณะการเรียนรู้ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มที่มีการจัดวางการทำงานกลุ่มเป็นอย่างดี ด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยก่อนหรือหลังจากมีการเรียนแบบเผชิญหน้าแล้วก็ได้ ซึ่งอาจจะรวมถึง Pre-Event Activities เพื่อ Warm-up ก่อนมีการประชุม เป้าหมายก็เพื่อการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในระหว่างผู้เรียน สร้างความรู้สึกการเป็นทีมร่วมกันซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพ และความรวดเร็วในการทำงานกลุ่ม

อาจมีการปฐมนิเทศ แนะนำ ซึ่งแจ้งก่อนเรียนทาง Web Conferences หรือ Online Discussions ซึ่งจะทำให้มีการเปิดใจกว้างที่จะเรียนรู้ร่วมกันแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กัน ถ้าหากสุดท้ายผู้เรียนจะต้องมาพบกันในชั้นเรียนแบบเดิม

การเรียนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ตามมโนทัศน์ (Concepts) ที่กำหนดนั้น จะเป็นลักษณะของการผสมผสานการเรียนรู้ใน 4 ลักษณะ ดังต่อไปนี้ (Oliver and Trigwell, 2005)

1. การผสมผสานเทคโนโลยีการเรียนการสอนจากการเรียนผ่านเว็บ (Web-Based Instruction) ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. การผสมผสานในรูปแบบหรือวิธีการที่เน้นเชิงวิชาการในการสร้างผลผลิตทางการเรียนรู้ให้สูงขึ้นโดยปราศจากเทคโนโลยีเพื่อการสอนอื่น ๆ เข้ามาช่วย

3. การผสมผสานรูปแบบวิธีการทางเทคโนโลยีทางการสอนผ่านหลักสูตรเฉพาะและ/หรือการฝึกอบรม

4. การผสมผสานเทคโนโลยีการสอนเข้ากับงานปกติ หรือการเรียนตามปกติที่กระทำอยู่

Horn and Staker (2011) ได้จำแนกถึงคุณลักษณะในการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานสำหรับผู้เรียนในระดับ K-12 ไว้ว่าการสอนรูปแบบดังกล่าวสามารถจำแนกออกเป็น 6 รูปแบบ ดังนี้

1. Face to Face Driver เป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบปกติที่มีการเรียนแบบเผชิญหน้าระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนในชั้นเรียนโดยการเรียนรู้แบบออนไลน์ในแต่ละเรื่องหรือแต่ละประเด็นที่กำหนดในหลักสูตรของการเรียนรู้แต่ละครั้ง

2. Rotation เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบหมุนเวียนตามหลักสูตรเนื้อหาในตารางที่กำหนดของการสอนปกติในชั้นเรียนภายใต้สถานการณ์ที่มีความหลากหลายและเป็นไปตามอัตราการเรียนของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

3. Flex เป็นลักษณะการเรียนแบบผสมผสานที่มีความยืดหยุ่นในการปรับใช้ภายใต้สถานการณ์ที่ต่างกันไปครูสามารถจัดให้กับผู้เรียนในการเรียนรู้หลายรูปแบบตามกลุ่มสนใจ

4. Online Lab เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานที่เน้นการเรียนในห้องเรียนออนไลน์ภายใต้สภาพการณ์ของการใช้ห้องปฏิบัติการทางเทคโนโลยีสารสนเทศเต็มรูปแบบ โดยครูและผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้คอยควบคุมให้ความช่วยเหลือทางการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

5. Self Blended เป็นรูปแบบของการเรียนแบบผสมผสานด้วยตัวของผู้เรียนเองตามประเด็นหรือหลักสูตรกำหนด ลักษณะดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยที่มีการเชื่อมโยงข้อมูลทางการเรียนระหว่างกันหรือระหว่างสถาบัน ลักษณะดังกล่าวนี้จะมีโปรแกรมควบคุมหลักอยู่ที่ห้องปฏิบัติการ คอยควบคุมและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยตนเอง

6. Online Driver เป็นลักษณะการเรียนแบบผสมผสานที่เต็มรูปแบบ โดยมีการเรียนแบบออนไลน์ทั้งผู้เรียนและผู้สอนจากหลักสูตรที่กำหนด เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และสารสนเทศจะมีบทบาทค่อนข้างสูงต่อการกระบวนการขับเคลื่อนในรูปแบบดังกล่าว

จากรูปแบบของการเรียนแบบผสมผสานข้างต้น จะเห็นได้ว่าการนำเอากระบวนการเรียนแบบผสมผสานมาใช้ในการเรียนการสอนนั้น ประเด็นสำคัญคงต้องคำนึงถึงความพร้อมและ

ความเป็นไปได้หลายประการที่จะเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาปรับใช้การเรียนรู้ในลักษณะนี้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ บริบทและความพร้อมทุกด้านเพื่อเกิดผลและประสิทธิภาพสูงสุดของการประยุกต์ใช้

องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบผสมผสาน

ภายใต้สถานการณ์ของการเรียนแบบผสมผสานนั้น จะมีองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงสภาพการณ์ของการเรียนรู้แบบผสมผสาน ได้แก่ (Carman, 2005)

1. เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจุบัน (Live Events) เป็นลักษณะของการเรียนรู้ที่เรียกว่า “การเรียนแบบประสานเวลา (Synchronous)” จากเหตุการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนในช่วงเวลาเดียวกัน เช่น เหตุการณ์ในการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่เรียกว่า “ห้องเรียนเสมือน (Virtual Classroom)” เป็นต้น

2. การเรียนเนื้อหาแบบออนไลน์ (Online Content) เป็นลักษณะการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามสภาพความพร้อมหรืออัตราการเรียนรู้ของแต่ละคน (Self-paced Learning) เช่น การเรียนแบบสื่อปฏิสัมพันธ์ (Interactive) การเรียนจากการสืบค้น (Internet-Based) หรือการฝึกอบรมจากสื่อ CD-ROM เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Collaboration) เป็นสภาพการณ์ทางการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถสื่อสารข้อมูลร่วมกันกับผู้อื่นจากระบบสื่อออนไลน์ เช่น E-Mail, Chat, Blogs เป็นต้น

4. การวัดและประเมินผล (Assessment) การเรียนลักษณะดังกล่าวต้องมีการประเมินผลความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกระยะ นับตั้งแต่การประเมินผลก่อนเรียน (Pre-Assessment) การประเมินผลระหว่างเรียน (Self-paced Evaluation) และการประเมินผลหลังเรียน (Post-Assessment) เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ให้ดีขึ้นต่อไป

5. วัสดุประกอบการอ้างอิง (Reference Materials) การเรียนหรือการสร้างงานในการเรียนรู้แบบผสมผสานนั้นต้องมีการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์จากการศึกษาค้นคว้า และอ้างอิงจากหลากหลายแหล่งข้อมูลเพื่อเพิ่มคุณภาพทางการเรียนให้สูงขึ้น ลักษณะดังกล่าวนี้อาจเป็นลักษณะของการสืบค้นข้อมูลในระบบ Search Engine จาก PDA , PDF Downloads เหล่านี้เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบผสมผสานนั้น ประกอบด้วย เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจุบัน การเรียนเนื้อหาแบบออนไลน์ การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล และวัสดุประกอบการอ้างอิง

ข้อควรคำนึงถึงในการผสมผสานวิธีสอนแบบต่าง ๆ

1. ผู้สอนควรคำนึงถึงจุดประสงค์การสอนเป็นหลักสำคัญ อย่าผสมผสานจนบดบังเกินไป และอย่าผสมผสานเพียงเพื่อให้มีการสอนหลาย ๆ แบบเท่านั้น

2. ผู้สอนต้องคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียนและของผู้สอนเองด้วย ผู้สอนต้องเข้าใจและมองเห็นภาพการผสมผสานว่าสามารถดำเนินการได้ดีเหมาะสมเพียงไร ส่วนผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนโดยวิธีเหล่านั้นมากน้อยเพียงใด

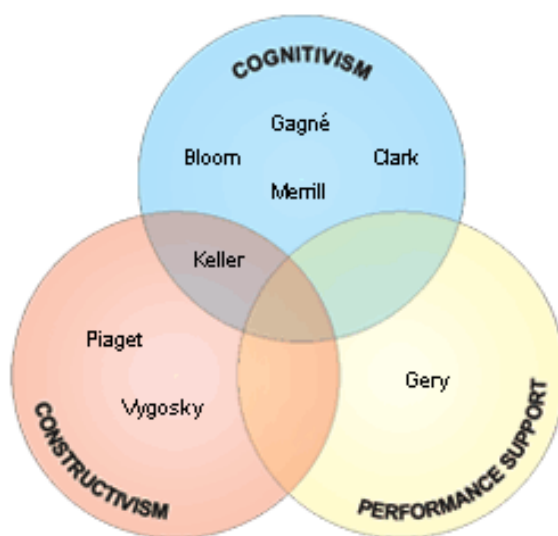
3. ผู้สอนต้องคำนึงถึงสถานที่และอุปกรณ์ เพราะการเปลี่ยนวิธีสอนหมายถึงการเปลี่ยนบรรยากาศ เปลี่ยนกิจกรรม อุปกรณ์และสถานที่อาจเปลี่ยนตามไปด้วย

แนวคิดของการเรียนรู้แบบผสมผสาน

แนวคิดของการเรียนรู้แบบผสมผสาน สามารถแบ่งออกเป็น 4 แนวคิดด้วยกัน ได้แก่

1. แนวคิดผสมผสานเทคโนโลยีการเรียนการสอนบนเว็บกับการเรียนในชั้นเรียนแบบดั้งเดิม เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Singh ที่ให้นิยามของการเรียนแบบผสมผสานไว้ว่า เป็นวิธีเรียนรู้โดยใช้การผสมผสานวิธีสอนที่หลากหลายเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด

2. แนวคิดการผสมผสานวิธีสอนที่หลากหลายเข้าด้วยกัน เช่น แนวคิดสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) แนวคิดพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) และแนวคิดพุทธินิยม (Cognitivism) เพื่อให้ได้ผลลัพธ์จากการเรียนที่ดีที่สุด ซึ่งอาจใช้หรือไม่ใช้เทคโนโลยีการสอน (Instructional Technology) ก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bonk and Graham ที่กล่าวว่าการเรียนแบบผสมผสานเป็นการผสมผสานระบบการเรียน (Learning Systems) ที่หลากหลายเข้าด้วยกันเพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่หลากหลายในการเรียน และสอดคล้องกับแนวคิดของ Carman (2005) ที่กล่าวว่าการเรียนแบบผสมผสานเป็นการผสมผสานทฤษฎีการเรียนรู้เข้าด้วยกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้

ภาพที่ 2.1 การผสมผสานทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Carman (2005)

หมายเหตุ. จาก “การเรียนแบบผสมผสานจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ,” โดย ปณิตา วรรณพิรุณ, 2554, วารสารการอาชีวและเทคนิคศึกษา ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2554, 44.

3. แนวคิดการผสมผสานเทคโนโลยีการเรียนการสอนทุกรูปแบบกับการเรียนการสอนในชั้นเรียนแบบดั้งเดิมที่มีการเผชิญหน้าระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ซึ่งเป็นมุมมองที่มีผู้ยอมรับกันอย่างแพร่หลายมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ Uwes (2008) ที่กล่าวว่าการเรียนแบบผสมผสานเป็นการบูรณาการการเรียนแบบเผชิญหน้า การเรียนด้วยตนเอง และการเรียนแบบออนไลน์เข้าด้วยกัน

ภาพที่ 2.2 การเรียนแบบผสมผสานตามแนวคิดของ Uwes (2008)

หมายเหตุ. จาก “การเรียนแบบผสมผสานจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ,” โดย ปณิตา วรรณพิรุณ, 2554, วารสารการอาชีวและเทคนิคศึกษา ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2554, 44.

4. แนวคิดการผสมผสานเทคโนโลยีการเรียนการสอนกับการทำงานจริง ซึ่งสอดคล้องกับ Bersin ที่กล่าวว่า การเรียนแบบผสมผสานเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมในองค์กร เป็นการผสมผสานการเรียนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์และสื่ออื่น ๆ ในการส่งผ่านความรู้ในการเรียนและการฝึกอบรม

จากแนวคิดการจัดการเรียนการสอนบนเว็บแบบผสมผสาน กล่าวโดยสรุปการเรียนแบบผสมผสาน เป็นรูปแบบการเรียนที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ วิธีการสอนของผู้สอน รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน สื่อการเรียนการสอน ช่องทางการสื่อสาร และรูปแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับเนื้อหา ผู้เรียนกับบริบทในการเรียนรู้ที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นความยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดจากการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การจัดรูปแบบการสอนต้องมีแบบแผนการดำเนินการสอนที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย โดยทั่วไปรูปแบบการสอนมีหลากหลายวิธี เช่น สอนโดยการบรรยาย สอนโดยการสาธิต สอนโดยการทดลอง สอนโดยการนิรนัยและการอุปนัย สอนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย สอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ สอนโดยใช้โครงงานหรือโครงการ

การออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน

ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานให้ประสบผลสำเร็จนั้น นักออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Designer) ต้องคำนึงถึงจุดประสงค์ของการเรียนที่กำหนดไว้ ระยะเวลา

ในการเรียน รวมถึงความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้ และรูปแบบการคิดของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การออกแบบบทเรียน และการประเมินผลการเรียน

จากจุดเด่นของการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ทำให้ความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนใกล้ชิดกันมากขึ้นทำให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกันได้โดยสะดวก สามารถเข้าใจเพื่อนร่วมชั้นเรียนและเคารพเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้รับผลป้อนกลับจากการเรียนได้โดยทันที ซึ่งเป็นการส่งเสริมพัฒนาการในการเรียนของผู้เรียนแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ

ปัจจัยสำคัญในการออกแบบระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน ที่ควรคำนึงถึงในการออกแบบระบบการเรียนรู้แบบผสมผสานให้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย 3 ปัจจัย Carman (2005) ได้แก่

1. ปัจจัยด้านผู้เรียน (Audience) เนื่องจากความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน นักออกแบบการเรียนรู้ควรออกแบบบทเรียนให้มีรูปแบบยืดหยุ่น และมีความหลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการเรียน รูปแบบการเรียนรู้ รูปแบบการคิด ความสามารถในการเรียนรู้ และบุคลิกภาพของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมกันตามศักยภาพของตนเอง

2. ปัจจัยด้านเนื้อหา (Content) เนื่องจากเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนรู้มีความแตกต่างกัน ดังนั้น นักออกแบบการเรียนรู้ควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับลักษณะเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด เนื้อหาที่เหมาะสมกับการเรียนแบบออนไลน์ คือ เนื้อหาที่มีระดับความยากไม่มากนัก และเนื้อหาที่เหมาะสมกับการเรียนในห้องเรียน คือ เนื้อหาที่มีความซับซ้อน ต้องการคำอธิบายเพื่อความกระจ่างในการเรียนจากผู้สอน และการฝึกปฏิบัติการ

3. ปัจจัยด้านระบบโครงข่ายพื้นฐาน (Infrastructure) เนื่องจากความสามารถในการเข้าถึงระบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานที่แตกต่างกัน นักออกแบบการเรียนรู้ควรออกแบบบทเรียนโดยคำนึงถึงความสามารถของระบบโครงข่ายพื้นฐาน ประกอบด้วย ความเสถียรของระบบ การเชื่อมต่อกับระบบเครือข่าย ความเร็วในการส่งผ่าน การรับและส่งข้อมูล รูปแบบของสื่อสำหรับบทเรียนบนเว็บ เป็นต้น

กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน

ในทางการศึกษาสามารถอธิบายถึงกระบวนการของการเรียนรู้แบบผสมผสาน ดังนี้

1. ประเมินผู้เรียน จากผลการประเมินดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่ช่วยในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างชัดเจนและมีเป้าหมาย ซึ่งจะส่งผลต่อกระบวนการวางแผนการจัดกิจกรรมได้อย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนในแต่ละเนื้อหาอย่างเป็นขั้นตอน

2. วิเคราะห์ผู้เรียน โดยวิเคราะห์ทั้งด้านความรู้และทักษะพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ความต้องการของผู้เรียน เพื่อการวางแผนการจัดลักษณะการเรียนการสอนในรูปแบบที่เหมาะสม เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน หรือการเรียนรู้แบบร่วมมือให้เหมาะสมกับลักษณะบริบทท้องถิ่น

3. เตรียมสถานที่เรียนของผู้เรียนให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่มีอยู่ รวมถึงการพัฒนากลยุทธ์ การประเมินผลโดยการเตรียมระบบการประเมินผลอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการวางแผน การจัดการเรียนการสอนและจุดประสงค์การเรียนรู้

4. เตรียมระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์รวมถึงช่องทางนำเสนอ เนื้อหา ลักษณะของเนื้อหาที่ต้องการถ่ายทอด การพัฒนาเนื้อหา ลักษณะของระบบที่สร้างขึ้น ต้องให้ เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาเนื้อหาบทเรียนหรือการเลือกซื้อ เนื้อหาบทเรียนให้เหมาะสมกับลักษณะและรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ ตลอดจนคำนึงถึง ความพร้อมของการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีที่ได้รับเพื่อสามารถจัดเตรียมให้แก่ผู้เรียนได้จริง

5. การดำเนินการตามแผน กระบวนการติดตามผลและการประเมินผล เมื่อดำเนินการตาม กระบวนการทั้งสี่ขั้นตอนข้างต้นแล้วก็พร้อมที่จะเข้าสู่การเริ่มต้นโปรแกรมหรือแผนงาน โดยขั้นตอนที่ ปฏิบัติควบคู่กันคือการติดตามผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้แบบผสมผสานซึ่งสามารถวัดและประเมินผล ที่เกิดขึ้นทั้งจากการเรียนการสอนภายในชั้นเรียนแบบเผชิญหน้า และการเรียนการสอนภายนอก ชั้นเรียน เพื่อนำข้อบกพร่องที่พบกลับมาแก้ไขและพัฒนากระบวนการเรียนรู้และบทเรียนจนเกิด ความสมบูรณ์และเหมาะสม

เทคโนโลยีการศึกษากับการเรียนรู้แบบผสมผสาน

จากลักษณะการเรียนรู้แบบผสมผสาน เป็นการนำเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามาร่วมในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน ซึ่งสามารถนำมาใช้ร่วมกันได้ดังนี้

1. ใช้เทคโนโลยีการศึกษาในการช่วยให้การเรียนการสอนมีรูปแบบ วิธีการ และสิ่งแวดล้อม ทางการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากเดิม (พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ, 2548)

2. ใช้เทคโนโลยีการศึกษาเป็นเครื่องมือ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยการนำเสนอเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน แบบฝึกทักษะให้ผู้เรียน ตลอดจนเป็นเครื่องมือที่สามารถช่วยสร้างลักษณะของการนำเสนอเนื้อหาบทเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับ ผู้เรียนเป็นรายบุคคล นอกจากนี้ยังสามารถช่วยลดระยะเวลาในการเรียนภายในชั้นเรียนและผู้เรียน สามารถหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้

3. การใช้เทคโนโลยีการศึกษาช่วยสร้างการเรียนรู้แบบร่วมมือของผู้เรียน และผู้เรียน เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ รวมถึงความกล้าในการซักถามและช่วยสร้างบรรยากาศเพื่อลดความวิตก กังวลในการเรียน เนื่องจากการนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ สามารถสร้างช่องทางในการติดต่อ สื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน ได้อย่างหลากหลายช่องทางทั้งแบบประสานเวลา (Synchronous) สามารถโต้ตอบกันได้ทันที เช่น การสนทนาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และแบบ ไม่ประสานเวลา (Asynchronous) โดยสามารถสร้างข้อความถามไว้ในขณะที่ผู้ตอบสามารถเข้ามา ตอบคำถามหลังจากนั้น เช่น ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้แบบผสมผสานสามารถช่วยสร้างการเรียนรู้ แบบร่วมมือ เพื่อร่วมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนใน กลุ่มเดียวกันหรือกับเพื่อนต่างกลุ่มได้เป็นอย่างดี และมีเวลาในการคิดพิจารณาคำถามหรือคำตอบ ของตนเองได้อย่างรอบคอบมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีความกล้าในการซักถามผ่านเครื่องมือช่วยสร้าง ปฏิสัมพันธ์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

การจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course)

ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course)

ณรงค์ ฤทธิเดช (2557: น. 25) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) หมายถึง การเรียนต่อเนื่องจนครบตามค่าหน่วยกิตของวิชานั้น ๆ และทำการสอบหลังจากสอบเสร็จถึงจะเริ่มต้นเรียนวิชาใหม่หรือบล็อกต่อไปจนครบหลักสูตร เป็นแนวทางการเรียนที่ลดข้อจำกัดสำหรับผู้เรียนที่ต้องการทำภารกิจอื่นไปด้วย ผู้เรียนสามารถโฟกัสแต่ละวิชาและลดความสับสนจากการเรียนอย่างเร่งรีบในแต่ละวัน

ชรินทร์ ศรีวิฑูรย์ (2559: น. 3) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) หมายถึง กระบวนการจัดตารางการเรียนรู้ทางวิชาการชนิดหนึ่ง ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะเรียนรายวิชาจำนวนน้อยรายวิชาในแต่ละวัน โดยใช้เวลาเรียนในแต่ละรายวิชาต่อเนื่องมากกว่าการจัดตารางเรียนในระบบการเรียนการสอนทั่ว ๆ ไป และในแต่ละรายวิชานั้นจะสอนต่อเนื่องเป็นเวลาหลายสัปดาห์จนกว่าจะมีการเรียนรายวิชาใหม่ ทั้งนี้จะเป็นการนำเสนอประสบการณ์รายวิชาที่ค่อนข้างจะเข้มข้นกว่า

กัญจน์ นาคามดี และวันชัย ริจิวนิช (2560: น. 763) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) โดยความหมายที่ได้จากคำอธิบายของ Wikipedia ซึ่งใช้คำว่า Block Scheduling หมายถึง กระบวนการจัดตารางการเรียนรู้ชนิดหนึ่ง ซึ่งนักศึกษาแต่ละคนจะใช้เวลาเรียนรายวิชาจำนวนน้อยรายวิชาในแต่ละวัน โดยใช้เวลาเรียนในแต่ละรายวิชาต่อเนื่องมากกว่าการจัดตารางเรียนในระบบการเรียนการสอนทั่ว ๆ ไป และในแต่ละรายวิชานั้นจะสอนต่อเนื่องเป็นเวลาหลายสัปดาห์จนกว่าจะมีการเรียนวิชาใหม่ ทั้งนี้จะเป็นการนำเสนอประสบการณ์รายวิชาที่ค่อนข้างจะเข้มข้นกว่า การดำเนินการนี้เริ่มมีความนิยมโรงเรียนมัธยมของประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างแพร่หลายในช่วงปี 1990 เป็นระบบการเรียนการสอนที่ทดแทนระบบการจัดการเรียนเดิมที่มีการเรียนแต่ละรายวิชาที่ 40-60 นาทีต่อเวลาเรียนแต่ละครั้งและมีการเปลี่ยนรายวิชาในช่วงเวลาเรียนต่อมา ระบบการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) เป็นระบบที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็นระบบการศึกษาที่ได้ประโยชน์สูง โดยมีการใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบนี้สำหรับหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการงานวิศวกรรมมาเกือบสิบปีแล้ว โดยมีการประเมินจากนักศึกษาและคณาจารย์ในระยะแรกพบว่าเป็นระบบการเรียนการสอนที่ดีและเป็นที่น่าพอใจ

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) หมายถึง การเรียนต่อเนื่องจนครบตามค่าหน่วยกิตของวิชานั้น ๆ และทำการสอบ หลังจากสอบเสร็จแล้วจึงจะเริ่มต้นเรียนวิชาใหม่ หรือบล็อกต่อไปจนครบหลักสูตร เป็นแนวทางการเรียนที่ลดข้อจำกัดสำหรับผู้เรียนที่ทำภารกิจอื่นไปด้วย สามารถโฟกัสแต่ละวิชาและลดความสับสนจากการเรียนอย่างเร่งรีบในแต่ละวัน

ลักษณะของการจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course)

ปัจจุบันการสอนแบบบล็อกคอร์ส (Block Course) เป็นที่นิยมในบางมหาวิทยาลัย และบางสาขาเท่านั้น เช่น

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ (2562) เปิดสอนหลักสูตร MPA แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) ในสาขาการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการจัดการโครงการ โดยการเรียนรู้ในแต่ละวิชาจะมีความต่อเนื่องตลอด 5 สัปดาห์เต็มในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ รวมทั้งสิ้น 42 หน่วยกิต ตลอดหลักสูตร โดยมีการจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) มีลักษณะดังนี้

1. เป็นการจัดการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง เป็นเรื่อง เป็นงาน หรือชิ้นงานเดียว
2. เป็นการจัดการศึกษาแบบ Module
3. เรียนรู้หลายวิชาในวันหรือสัปดาห์เดียวกันก็ได้ เช่น วิชาสามัญ
4. มีการวัดและประเมินผลเป็นเรื่อง ๆ เป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องตามสภาพจริง
5. ยึดโยงมาตรฐานอาชีพ/สมรรถนะวิชาชีพ โดยเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ
6. ครูเป็นครูมืออาชีพ โดยพาทำ และเตรียมการล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ
7. จำนวนคาบเรียนไม่ลด จบเร็วหรือช้าขึ้นกับความสามารถของผู้เรียนยึดสมรรถนะของผู้เรียนเป็นสำคัญ

มหาวิทยาลัยศรีปทุม (2559) จัดการศึกษาระดับปริญญาโท ในระบบบล็อกคอร์ส (Block Course Modular System) ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากมหาวิทยาลัยนานาชาติประเทศทั่วโลก โดยจัดเรียนที่ละวิชา เมื่อเรียนจบวิชาแรกแล้วจึงเริ่มต้นเรียนรายวิชาใหม่ต่อไป

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2563) มีการจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) โดยแต่ละวิชาใช้ระยะเวลาเฉลี่ย 5 สัปดาห์ ซึ่งเชื่อว่าจะมีความเหมาะสมสำหรับกลุ่มผู้เรียนที่เรียนไปทำงานไป อีกทั้งยังทำให้นักเรียนหันมาโฟกัสกับวิชาเรียนได้ดียิ่งขึ้น เพราะเข้าใจว่าผู้เรียนซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจซึ่งไม่มีเวลามาเรียนเต็มวัน ดังนั้น จึงนำระบบดังกล่าวมาใช้กับหลักสูตร MPA เป็นครั้งแรกในไทยเมื่อกว่า 20 ปีที่ผ่านมา NIDA เปิดสอนหลักสูตร MPA ภาคปกติมา 54 ปีแล้ว และเปิดภาคพิเศษแบบบล็อกคอร์ส (Block Course) เป็นสถาบันแรกเมื่อประมาณ 26-27 ปีที่ผ่านมา เพราะช่วงนั้นข้าราชการสนใจเรียนกันเป็นจำนวนมากประมาณ 60% ซึ่งสามารถมาเรียนภาคปกติที่ว่างกลางวันได้ โดยภาคพิเศษจะเรียนวันศุกร์ วันเสาร์ เรียนตั้งแต่เวลา 18.00 น.-22.00 น. สำหรับโครงสร้างการเรียน MPA แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) ของนิด้า กำหนดการเรียนทั้งหมด 13 วิชา 39 หน่วยกิต แบ่งเป็น 3 วิชาเอก ได้แก่ การจัดการองค์การ การจัดการทุนมนุษย์และนโยบายสาธารณะ และการจัดการเชิงกลยุทธ์ นอกจากนั้นแล้วยังมีหลักสูตรการจัดการภาครัฐและภาคเอกชนมหาบัณฑิต (Master of Public and Private Management: MPPM) และหลักสูตรทวิปริญญาทางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจภาษาอังกฤษ (Dual Master's Degree Program in Public and Business Administration) เมื่อเรียนจบออกมาจะได้ปริญญา 2 ปริญญา คือ MPA และ MBA ซึ่งมีการเรียนการสอนแบบบล็อกคอร์ส (Block Course) นี้ด้วยเช่นกัน

มหาวิทยาลัยรามคำแหง (2563) จัดระบบการศึกษาในหลักสูตรบริหารธุรกิจสาขาการตลาด เป็นแบบบล็อกคอร์ส (Block Course & Modular System) โดยจัดให้นักศึกษาเรียนคราวละ 1 รายวิชา ต่อเนื่องกันตลอดหลักสูตร ประมาณ 4 ภาคการศึกษาปกติ เรียนเฉพาะวันอาทิตย์ เวลา 08.00-18.00 น. ได้ข้อสรุปเชิงคุณค่า (Value) ดังนี้

1. ทำให้เกิดระบบความคิดในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ
2. ทำให้เกิดมุมมองที่เป็นจริงเพื่อนำพาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ
3. เพิ่มความเชี่ยวชาญในการวางแผนธุรกิจ
4. เพิ่มพูนความเชี่ยวชาญในการแก้ไขปัญหาของ CMOS
5. เสริมสร้างวิสัยทัศน์โดยการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างกัน

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) มีลักษณะ เป็นการจัดการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง เป็นเรื่อง เป็นงาน หรือชิ้นงานเดียว การจัดการศึกษาแบบ Module มีการวัดและประเมินผลเป็นเรื่อง ๆ เป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องตามสภาพจริง ยึดโยงมาตรฐานอาชีพ/สมรรถนะวิชาชีพ โดยเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ ครูเป็นครูก่ออาชีพ โดยพาทำ และเตรียมการล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ จำนวนคาบเรียนไม่ลด จบเร็วหรือช้าขึ้นกับความสามารถของผู้เรียนยึดสมรรถนะของผู้เรียนเป็นสำคัญ

จุดเน้นของการจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course)

วนิชย์ อ่วมศรี (2563: น. 7) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) เป็นการปรับเปลี่ยนวิชาเป็นอาชีพ ยึดโยงมาตรฐานอาชีพและสมรรถนะวิชาชีพ โดยมีจุดเน้นดังนี้

1. เรียนจบเป็นเรื่อง เป็นโครงการ เป็นชิ้นงาน เป็นงาน เป็นอาชีพ
2. เปลี่ยน “Working Field เป็น Learning Field”
3. เรียนรู้คู่การปฏิบัติ
4. ประเมินผลตามสภาพจริง

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (2563) จัดการประชุมฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) วิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ แขนงวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมในหัวข้อดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนแบบบล็อกคอร์ส (Block Course)
2. การบริหารระบบงานทะเบียน
3. การจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม แบบบล็อกคอร์ส (Block Course)
4. กระบวนการ และวิธีการเกี่ยวกับระเบียบที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุป จุดเน้นของการจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี ได้แก่ เรียนจบเป็นเรื่อง เป็นโครงการ เป็นชิ้นงาน เป็นงาน เป็นอาชีพ เปลี่ยน “Working Field เป็น Learning Field” เรียนรู้คู่การปฏิบัติ และประเมินผลตามสภาพจริง

ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course)

จากการศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนแบบบล็อกคอร์ส (Block Course) พบว่า มีประโยชน์ต่อผู้เรียน ต่อผู้สอน และต่อสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ประโยชน์ต่อผู้เรียน

- 1.1 ลดข้อจำกัดสำหรับผู้ที่ยังเรียนและทำงานไปด้วยกัน
- 1.2 ผู้เรียนมีความรู้และเข้าใจในการเรียนรู้มากขึ้น เพราะได้เรียนรู้แบบต่อเนื่อง
- 1.3 ทำให้ลดความสับสนจากการเรียนหลายรายวิชาในแต่ละวัน เนื่องจากผู้เรียนสามารถ

โฟกัสในแต่ละ Module

1.4 การจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะปฏิบัติเป็นหลักจึงทำให้เรียนเข้าสู่อาชีพได้เร็วขึ้น

1.5 ผู้เรียนได้เรียนอย่างต่อเนื่องจนจบรายวิชา เป็นเรื่อง เป็นโครงการ เป็นชิ้นงาน เป็นอาชีพ เพื่อลดความสับสนของผู้เรียน

1.6 ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

1.7 เมื่อผู้เรียนเรียนจบ Module แล้วสามารถนำไปประกอบอาชีพได้

2. ประโยชน์ต่อครูผู้สอน

2.1 ลดภาระงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

2.2 เน้นการเปลี่ยน Working Field เป็น Learning Field

2.3 ครูได้รับการพัฒนาสู่ความเป็นครूमืออาชีพ

3. ประโยชน์ต่อสถานศึกษา

3.1 เป็นแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) และเป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาความรู้ ทักษะ และจรรยาบรรณทางวิชาชีพของนักเรียนนักศึกษา

3.2 เป็นแบบอย่างสำหรับสถานศึกษาอื่น ๆ ที่ต้องการนำการจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถชี้แจง ทำความเข้าใจ ปรับทัศนคติ ในการจัดการศึกษาให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) มีประโยชน์ต่อผู้เรียน ต่อผู้สอน และต่อสถานศึกษา

การนำแนวคิดจากการจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) วิทยาลัยเทคนิคพุนรี

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากการจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งในบางครั้งอาจจะพบว่า เวลา 1-2 คาบ ไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมไม่ต่อเนื่องครบวงจรของกระบวนการเรียนรู้ และการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก การจัดการเรียนแบบบูรณาการทำได้ยากเนื่องจากเวลาไม่พอ นอกจากนั้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้น้อยและต้องแบกรับภาระงานที่คร่อมอบหมายมากเกินไป

2. ช่วงเวลาในการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ถูกกำหนดขึ้น โดยครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกำหนดให้สอดคล้องเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) ประกอบด้วย

3.1 แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

3.2 แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.3 แนวคิดการประเมินตามสภาพจริง

3.4 แนวคิดการจัดช่วงเวลาเรียน

3.5 แนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้

4. หลักการจัดการจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course)

4.1 จัดเวลาแบบยืดหยุ่นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้อย่างครบวงจรของกิจกรรม ผู้เรียนใช้เวลาเรียนในแต่ละกิจกรรม กับสื่อ การกำหนดเวลาในบล็อกให้คำนึงถึงความเหมาะสม

4.2 การจัดหลักสูตรยึดหลักการเดียวกันกับการจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ

4.3 ให้ความสำคัญอิสระในการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น การทำงานเป็นทีม การแสดงออกอย่างอิสระ การปฏิบัติจริง การมีส่วนร่วม การคิดด้วยตนเอง การแสวงหาความรู้อย่างอิสระ การมีสมาธิในการเรียน

4.4 จัดกิจกรรมโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีกิจกรรมหลากหลายให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างครบวงจร คือการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล การปรับปรุงพัฒนาและเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ ทักษะและจริยธรรม

4.5 ไม่จำกัดผู้เรียนไว้ในห้องเรียน การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา

4.6 บางวิชาจบก่อนแต่เรียนครบทุกตัวชี้วัดตามหลักสูตร

4.7 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเทียบโอนประสบการณ์ได้

4.8 ประเมินผลแบบองค์รวม เป็นการประเมินตามสภาพจริง ประกอบด้วย การประเมินความรู้ความเข้าใจ การประเมินผลงาน ชิ้นงาน การประเมินกระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติ ประเมินคุณธรรม

4.9 ผู้เรียนได้รับรู้เกณฑ์การประเมินล่วงหน้า

4.10 ยกเลิกการสอบระหว่างภาคและปลายภาค

5. หลักการจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course)

5.1 ครูผู้สอนวิเคราะห์หลักสูตรและจัดหน่วยการเรียนรู้ ครูผู้สอนวิเคราะห์หลักสูตรวิชาที่ทำการสอนเพื่อจัดกลุ่มเนื้อหาเป็นหน่วยหรือหัวเรื่อง

5.2 ครูผู้สอนวางแผนการจัดกิจกรรมแต่ละหน่วยการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอน วางแผน ดำเนินการ ประเมินผลและปรับปรุงพัฒนา และการจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงกำหนดเป็นกิจกรรมหลัก ๆ/เป็นกิจกรรมที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ/เน้นกิจกรรมกลุ่ม/เป็นกิจกรรมมีความอิสระในการเรียนรู้/ควรมีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้/เป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

5.3 ครูผู้สอนจัดทำตารางเรียนแบบบล็อกคอร์ส (Block Course) การจัดตารางเรียนแบบบล็อกต้องคำนึงถึงการ จัดตารางให้ตรงกับเหตุการณ์จริง/จัดบล็อกตามเวลาที่หลักสูตรกำหนด ผู้เรียนต้องเรียนครบตามโครงสร้างเวลา

ความปกติใหม่ทางการศึกษา (New Normal Education)

ความปกติใหม่ (New Normal)

ความปกติใหม่ (New Normal) เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบจนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติ และเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย รูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วยวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิถีสื่อสาร วิถีปฏิบัติ และการจัดการ การใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงและรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะดำรงรักษาวิถีดั้งเดิมหรือวนหาถึงอดีต โดยคำนี้กำเนิดขึ้นในช่วงหลังวิกฤติเศรษฐกิจถดถอยทั่วโลกในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 (ค.ศ. 2007–2008) ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจครั้งใหญ่ การจัดการบางอย่างซึ่งแต่เดิมเคยถูกมองว่าผิดปกติ ได้กลับกลายมาเป็นสิ่งที่พบเห็นกันได้ทั่วไป และถูกนำมาใช้ในบริบทอื่น ๆ

อย่างเช่น ด้านวิทยาศาสตร์เพื่อสื่อสารและทำความเข้าใจถึงสภาวะการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ เช่น อุณหภูมิที่สูงขึ้นและความเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล ส่วน "New Normal" ในบริบทสถานการณ์การแพร่ระบาดของ “โควิด-19” ช่วงปลาย พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2563 นั้น อธิบายได้ว่าเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนแพร่กระจายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ผู้คนเจ็บป่วยและล้มตายจำนวนมาก จนกลายเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงอีกครั้งหนึ่งของมนุษยชาติ มนุษย์จึงจำเป็นต้องป้องกันตนเองเพื่อให้มีชีวิตรอดด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีเดิม ๆ โดยมีการปรับหาวิถีการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อควบคู่ไปกับการพยายามรักษาและฟื้นฟูศักยภาพทางเศรษฐกิจและธุรกิจ นำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการปรับแนวคิดวิถีทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมที่เคยทำมาเป็นกิจวัตร เกิดการบ่นเบียดเบียนออกจากความคุ้นเคยอันเป็นปกติมาแต่เดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษาสุขภาพ การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสาร การทำธุรกิจ ฯลฯ ซึ่งสิ่งใหม่เหล่านี้ได้กลายเป็นความปกติใหม่ จนในที่สุดเมื่อเวลาผ่านไปก็ทำให้เกิดความคุ้นชินก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของผู้คนในสังคม (สุภาภรณ์ พรหมบุตร, 2563)

การบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความปกติใหม่

เมื่อวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ระลอกแรกเริ่มคลี่คลายลง หลาย ๆ ภาคส่วนเริ่มพูดถึง “ความปกติใหม่” หรือ “New Normal” ที่จะตามมา ภาคการศึกษาเป็นอีกภาคส่วนหนึ่งที่เกิดการปรับตัวครั้งใหญ่ทั่วโลกและในประเทศไทย โดยเฉพาะการปิดโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่ทำให้ทั้งภาคนโยบาย โรงเรียน ครู และผู้เรียน ต้องหันมาใช้ในการเรียนการสอนทางไกลอย่างเร่งด่วน จนให้หลายคนคิดว่า เมื่อโควิด-19 ผ่านไป การเรียนรู้ทางไกลและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้จะกลายเป็นความปกติใหม่ของการศึกษาไทย ความปกติใหม่นี้จะเกิดขึ้นจริงหรือไม่ เพราะอะไร หากมีใช่แล้ว ความปกติใหม่ของการศึกษาไทยจะเป็นอย่างไรแน่ และใครจะเป็นผู้กำหนดหน้าตาของความปกติใหม่นี้ ซึ่งการเรียนทางไกลและการเรียนออนไลน์จะยังไม่ใช่ “ความปกติใหม่” แต่อาจเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของครู การจัดการเรียนทางไกลและการเรียนออนไลน์ที่ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพสูงสำหรับผู้เรียนทุกคนต้องพึ่งพาหลายปัจจัย ทั้งความพร้อมด้านเทคโนโลยี ความพร้อมของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ และความพร้อมของครอบครัวและผู้เรียนในการเรียนรู้จากที่บ้าน

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าว แม้ไม่ได้เปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนโดยตรง แต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ จึงมีแนวโน้มที่จะดำเนินต่อไปแม้การระบาดสิ้นสุดลง ระบบการศึกษาในภาพรวมจะกลับไปสู่การจัดการเรียนในสถานศึกษาเป็นหลัก ส่วนการเรียนทางไกลด้วยเทคโนโลยีจะเป็นทางเลือกที่ถูกนำมาใช้ในบางสถานการณ์กับผู้เรียนแค่บางกลุ่มและในบางพื้นที่ แต่จะยังไม่ใช่ความปกติใหม่ของการศึกษาไทยในอนาคต เราควรใช้ความตระหนักรู้ที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นี้มาออกแบบการจัดการศึกษา โดยให้น้ำหนักกับสิ่งที่สำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่าเงื่อนไขที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบาย แนวคิด หรือผลประโยชน์บางอย่างที่ไม่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น

1. ให้น้ำหนักกับปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพระหว่างครูและผู้เรียนมากกว่าจำนวนชั่วโมงที่ผู้เรียนอยู่ในห้องเรียนหรือเรียนผ่านสื่อโทรทัศน์หรือสื่อออนไลน์

2. ให้นำหนักกับการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความสนใจของผู้เรียน เชื่อมโยงกับชุมชนและบริบทที่ผู้เรียนอยู่มากกว่าการเรียนรู้อิงตามมาตรฐานแบบเดียวกันทั่วประเทศ

3. ให้นำหนักกับการประเมินผลเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (Formative Assessment) จากชิ้นงานและพฤติกรรมของผู้เรียน มากกว่าการประเมินเพื่อการตัดสิน (Summative Assessment) เพื่อนำไปใช้ให้ครูให้โทษแก่สถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา

4. ให้นำหนักกับการช่วยเหลือผู้เรียนที่มีความท้าทายในการเรียน ควบคู่กับการส่งเสริมผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ ให้เต็มตามศักยภาพ เนื่องจากผู้เรียนที่ขาดแรงจูงใจในการเรียนเป็นทุนเดิมหรือมาจากครอบครัวยากจนมีแนวโน้มจะหลุดออกจากระบบการศึกษามากขึ้นเมื่อสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ

5. ให้นำหนักกับการเรียนรู้เพื่อสุขภาพกายและใจควบคู่กับการเรียนรู้ด้านวิชาการ สถานการณ์โรคระบาดส่งผลต่อสุขภาพกายและใจของทุกคนรวมถึงเด็ก ๆ ทุกวัย ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ของสมองชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ยาก เมื่อเด็กมีความเครียดหรืออยู่ในภาวะที่เป็นอันตราย ครูจึงควรสอดแทรกเนื้อหาความรู้เรื่องสภาวะ การดูแลสุขภาพกายและใจ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และปรับตัวได้ท่ามกลางสถานการณ์ครอบครัวและสังคมที่ไม่แน่นอน

6. ให้นำหนักกับการจัดสรรทรัพยากรออนไลน์แก่เด็กและครอบครัว ควบคู่กับทรัพยากรออนไลน์ เช่น จัดสรรหนังสือเด็กให้แก่ครอบครัวด้วยโอกาสเพื่อเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ที่บ้าน จัดให้มีอาสาสมัครติดตามสถานการณ์เด็กในแต่ละครอบครัวและให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการดูแลลูกในลักษณะเดียวกันกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่ให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ เป็นต้น ควบคู่ไปกับการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีของประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับประชาชนในด้านต่าง ๆ ไม่เพียงแต่การศึกษาเท่านั้น (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2563)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 การปิดสถานศึกษาในเวลาต่อมา จนกลายเป็นสาเหตุให้ผู้เรียนจำนวนกว่า 1.5 พันล้านคนหรือมากกว่า 90% ของผู้เรียนทั้งหมดในโลกได้รับผลกระทบในกระบวนการเรียนรู้ สำหรับประเทศไทยศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) กำหนดให้เปิดภาคเรียนในวันที่ 1 ก.ค. 2563 ระยะแรกโดยให้ทยอยผ่อนผันการใช้อาคารสถานที่ของสถานศึกษาเพื่อจัดการศึกษา รูปแบบการเรียนการสอนให้มีการดำเนินการทั้งแบบออนไลน์ และออฟไลน์ในชั้นเรียน ซึ่งจะใช้วิธีผสมผสานหรืออาจจะเป็นการเรียนรู้ที่บ้านกับครอบครัวอย่าง Home School แล้วแต่ความเหมาะสม และบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ซึ่งสถานศึกษาบางแห่งยังประสบปัญหาเรื่องการเข้าถึงเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในโลกการศึกษา แล้วจะออกแบบการจัดการเรียนรู้อย่างไรให้มีประสิทธิภาพ ทักษะและหลักสูตรของโลกการศึกษารูปแบบใหม่หลังจากนี้ควรมีหน้าตาแบบไหน เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทด้านการเรียนรู้อย่างไร ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องหาวิธีการในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ภายใต้ความปกติใหม่ (New Normal) ทั้งด้านการจัดรูปแบบการเรียนการสอน การพัฒนาครูให้พร้อมสู่โลกยุคใหม่ การบริหารหลักสูตร รวมถึงการรับฟังเสียงสะท้อนจากครู ผู้ปกครอง ผู้เรียน และชุมชน

การจัดการเรียนการสอนแบบปกติใหม่

จากแนวคิดของโกล์บิช ได้นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในความปกติใหม่ ดังนี้

1. จัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ 100% รูปแบบดังกล่าวเหมาะสมกับสถานศึกษาที่มีความพร้อมทั้งด้านระบบการเรียนการสอนและหลักสูตรผ่านระบบออนไลน์ ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนผ่านระบบออนไลน์ ผู้ปกครองมีความพร้อมในการช่วยเหลือสนับสนุน รวมทั้งมีเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน และอินเทอร์เน็ต
2. การเรียนในห้องเรียน เหมาะสำหรับสถานศึกษาที่มีจำนวนผู้เรียนไม่มากและมีพื้นที่มากพอให้สามารถปฏิบัติตามนโยบาย Social Distancing เพื่อรักษาระยะห่างและการดูแลสุขอนามัยของผู้เรียนได้อย่างเคร่งครัด
3. การเรียนผสมผสานแบบออนไลน์และออฟไลน์ เหมาะสำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่ที่มีผู้เรียนจำนวนมากและไม่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์มาก่อน ควรแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่มเพื่อสลับวันกันมาเรียน ทั้งนี้เพื่อให้วันที่ผู้เรียนมาเรียนที่สถานศึกษาทางสถานศึกษาสามารถจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบรักษาระยะห่างได้รวมทั้งสามารถดูแลสุขอนามัยของผู้เรียนได้อย่างเข้มข้นเพื่อการเรียนรู้ที่ได้ประสิทธิผล โดยสถานศึกษาเลือกวิชาที่มีการปฏิบัติหรือต้องเรียนรู้ร่วมกันมาจัดการเรียนที่ห้องเรียน ในขณะที่วิชาอื่นให้จัดการเรียนการสอนผ่านออนไลน์
4. การเรียน Home School รูปแบบนี้อาจจะเพิ่มขึ้นในประเทศไทย เนื่องจากผู้ปกครองอาจจะมีความกังวลเรื่องความปลอดภัยของบุตรหลานจากโรคภัยไข้เจ็บ มลพิษ มลภาวะ และภัยคุกคามอื่น ๆ โดยผู้ปกครองจะมีบทบาทเป็นผู้จัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้เรียนซึ่งอาจจะเป็นการเรียนคอร์สออนไลน์ควบคู่กับการจัดครูเฉพาะวิชามาสอนที่บ้านที่ตอบโจทย์รูปแบบการเรียนรู้ของบุตรหลานมาประยุกต์กับหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ (วันเพ็ญ พุทธานนท์, 2563)

การประเมินผลการศึกษาแบบปกติใหม่

การประเมินจะถูกเปลี่ยนจาก “การประเมินผลการเรียน” ไปสู่ “การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้” นั่นคือการวัดผลลัพธ์ให้ครูเข้าใจว่าผู้เรียนเหมาะกับการเรียนรู้รูปแบบไหน และอะไรที่จะสามารถเติมทักษะที่ครูคาดหวังได้ การประเมินผลในวิถีการศึกษาใหม่จึงเป็นการทำความเข้าใจไม่ใช่การตัดสิน (มารุต พัทผล, 2563)

การพัฒนาครูแบบปกติใหม่

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้นำเสนอการปรับการศึกษายุค New Normal โดยเสนอแนวคิดในการปรับบทบาทครูและการพัฒนาครู ดังนี้

1. ปรับรูปแบบดั้งเดิมจากครูผู้สอน (Teacher) ไปเป็นครูผู้สนับสนุนการเรียนรู้หรือ Learning Facilitator โดยเชื่อว่าค่านิยมของการศึกษาไทย คือ การมีครูคุณภาพจำนวนมากที่มีความสามารถในการเป็น Facilitator มีความสามารถในการเชื่อมโยงหลักสูตร วิธีการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา
2. ปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ผ่านการฝึกอบรมครูให้ครูเปลี่ยนจากผู้สอน (Teacher) ไปเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ ชักชวนให้เด็กได้เรียนรู้

การบริหารหลักสูตรแบบปกติใหม่

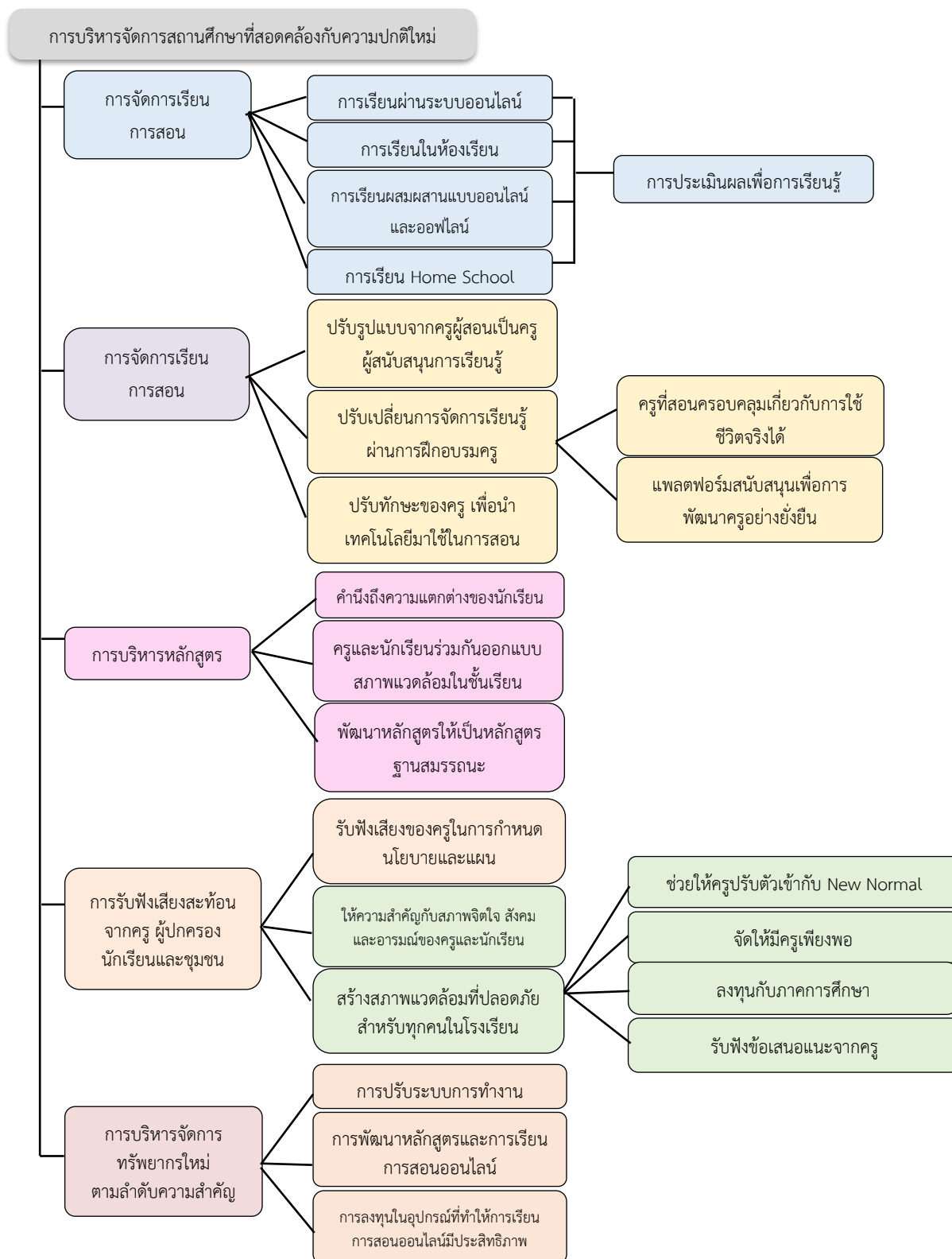
บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาในขณะนี้ นอกจากจะพัฒนาทักษะการศึกษาให้แก่คนรุ่นใหม่แล้ว ยังต้องมีการพัฒนาฝีมือแรงงาน เช่น Up-Skill และ Re-Skill และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้แก่คนทุกช่วงวัย ดังนั้น หลักสูตรการเรียนการสอนจึงมีความหลากหลาย และรูปแบบการสอนเอง ก็ต้องปรับเปลี่ยนทั้ง 2 แบบ คือ ออฟไลน์และออนไลน์ ไม่มีสูตรสำเร็จว่าหลักสูตรไหนจะเป็นออนไลน์ 100% การออกแบบหลักสูตรจึงควรคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน มีแบบทดสอบที่หลากหลายเพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน รวมถึงผู้เรียนและครูร่วมกันออกแบบสภาพแวดล้อมในห้องเรียน (ศิริเดช คำสุพรหม, 2563) นอกจากนี้ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กพฐ.) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า การศึกษาครั้งนี้ต้องหาจุดที่จะพัฒนาเด็กไทยให้ไปสู่โลกดิจิทัล โดยการการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะเพราะหลักสูตรฐานสมรรถนะจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ค้นพบศักยภาพของเด็กไทยมากขึ้น (วิชัย วงศ์ใหญ่, 2563)

การรับฟังเสียงสะท้อนจากครู ผู้ปกครอง ผู้เรียน และชุมชน

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้สรุป ความปกติใหม่ทางการศึกษาไทยว่า การศึกษายุคความปกติใหม่ (New Normal) นั้นระบบการศึกษาจะเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม มีการให้ความสำคัญกับกระบวนการ รวมถึงความเป็นอยู่ที่ดี (Well-Being) ของผู้เรียนแบบองค์รวม เกิดการพัฒนาการศึกษาโดยการรับฟังเสียงสะท้อนจากทุกระดับ ครู ผู้ปกครอง ผู้เรียน ชุมชน ร่วมกันตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษา องค์การยูเนสโกได้แนะนำโรงเรียนถึง 7 วิธี ที่จะช่วยให้โรงเรียนและครูประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้รับความปกติใหม่ (New Normal) หลังวิกฤตโควิด-19 ดังนี้

1. รับฟังเสียงของครูในการกำหนดนโยบายและแผนการ เพราะการพูดคุยเป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนเปิดสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหาร ครู พ่อแม่ ชุมชน รวมถึงผู้เรียน ควรมีการพูดคุยกัน เพื่อให้ความต้องการของผู้เรียนทุกคนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง
2. สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับทุกคนในโรงเรียน ความปลอดภัยและความเป็นอยู่ของผู้เรียนและครูคือสิ่งสำคัญที่สุดเมื่อเปิดสถานศึกษา
3. ให้ความสำคัญกับสภาพจิตใจ สังคมและอารมณ์ของครูและผู้เรียน โควิด-19 อาจทำให้ครู ผู้เรียน รวมถึงครอบครัวของทุกคนรู้สึกเครียด หากความเครียดนั้นไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม อาจส่งผลต่อการเรียนรู้ในระยะยาวและการเรียนรู้ในภาพรวมของผู้เรียนได้ สำหรับครูอาจเกิดภาวะหมดไฟในการสอน (Burnout) ทำให้ครูขาดงานบ่อยขึ้นหรือถึงขั้นลาออกจากงาน ผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องให้ความมั่นใจกับครูว่าจะได้รับการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง เมื่อครูเกิดปัญหาด้านสภาพจิตใจโดยวิธีการที่หลากหลาย

จากแนวคิดในการบริหารจัดการศึกษารับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด-19 สามารถนำมาสรุปเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

ภาพที่ 2.3 การบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความปกติใหม่

หมายเหตุ. จาก วารสารศิลปการจัดการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม 2563 (หน้า 1793), โดย พัชรภรณ์ ดวงชื่น, 2563

ทฤษฎีวงจรการควบคุมคุณภาพ (Deming Cycle : PDCA)

ความหมายของวงจรการควบคุมคุณภาพ

แบงค์ (Bank อ้างถึงใน เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2545, น. 89-91) กล่าวถึงประวัติของเดมมิ่งว่าเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในหลักการบริหารที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือวงจรเดมมิ่ง ซึ่งเป็นชื่อที่ใช้แทนกันกับการจัดการคุณภาพ เขาเป็นคนผลักดันให้ผู้บริหารญี่ปุ่นยอมรับแนวคิดในการจัดการคุณภาพ และเป็นคนแรกที่มองว่าการจัดการคุณภาพเป็นกิจกรรมขององค์กรทั้งหมด ไม่ใช่แค่งานตรวจคุณภาพตามที่กำหนดหรือเป็นงานของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และเป็นคนแรกที่ระบุว่าคุณภาพเป็นความรับผิดชอบทางการบริหารของผู้บริหาร

วงล้อเดมมิ่งถูกพัฒนาขึ้นโดย ดร. ชิวฮาร์ท นักวิทยาศาสตร์ชาวอเมริกัน ซึ่งต่อมา ดร. เดมมิ่งได้นำไปเผยแพร่ที่ประเทศญี่ปุ่นจนประสบความสำเร็จและเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย โดยมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง 4 ขั้นตอน คือ PDCA (Plan, Do, Check and Act) ที่เป็นกิจกรรมพื้นฐานในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพในการดำเนินงานขององค์กร

วีรพงษ์ เกลิมจิระรัตน์ (2553) กล่าวว่า วงล้อเดมมิ่งหรือวงล้อ PDCA คือวิธีการที่เป็นขั้นตอนในการทำงานให้งานเสร็จสมบูรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ เชื่อถือได้และเป็นที่ยอมรับ ซึ่งประกอบไปด้วย การวางแผน (Plan) การนำไปสู่การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (Check) และการแก้ไขปัญหาที่ทำให้งานไม่บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Act) ดังนั้นการหมุนวงล้อเดมมิ่ง (PDCA) อย่างต่อเนื่องจึงถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การบริหารงานบรรลุ เป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

อุทัย บุญประเสริฐ (2545) ได้เสนอว่าวงจรเดมมิ่ง PDCA คือ แนวความคิดในการแก้ปัญหา (Problem Solving) และการพัฒนากระบวนการ (Process Improvement) อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นแนวคิดของ ดร. เดมมิ่ง และถือเป็นแนวคิดพื้นฐานของวิธีการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ฮิโตชิ (Hitoshi, 2540, น. 57-64) กล่าวถึง การบริหารงานด้วยระบบวงจรคุณภาพ จัดเป็นกิจกรรมการปรับปรุงและการควบคุมที่ประกอบไปด้วย การวางแผน การนำไปปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปฏิบัติการแก้ไข โดยการวางแผน การนำแผนที่วางไว้มาปฏิบัติตามและตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ ถ้าผลลัพธ์ไม่ได้ตามที่คาดหมายไว้ จะมีการทบทวนแผนการเริ่มต้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น การควบคุมและการปรับปรุงสามารถอธิบายได้อีกแบบหนึ่งก็คือ การทำการวางแผน การกระทำ การตรวจสอบ และการแก้ไขซ้ำ การทำตามวงจรคุณภาพอย่างตั้งใจและถูกต้องจะช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงาน เมื่อวงจรคุณภาพหมุนซ้ำจะทำให้เกิดการปรับปรุง และระดับของผลลัพธ์จะสูงขึ้นเรื่อย ๆ งานส่วนใหญ่จะกระทำซ้ำในสิ่งที่เคยทำมาก่อน ถึงแม้ว่างานนั้นจะดูเหมือนว่าเป็นงานใหม่ทั้งหมด ก็ยังคงมีส่วนประกอบหลายส่วนที่เหมือนหรือคล้ายกับสิ่งที่เคยทำมาก่อน การปรับปรุงคุณภาพส่วนใหญ่จะเป็นการพิจารณาวิธีการของงานที่กระทำซ้ำอย่างระมัดระวังและเป็นระบบ ตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ ตลอดจนมีการแก้ไขความไร้ประสิทธิภาพ

โทซาวะ (Tozava, 2544, น. 117-122) กล่าวว่า วงจรคุณภาพ คือ กระบวนการทำงานที่เปรียบกับวงล้อที่เต็มไปด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การดำเนินตามแผน การตรวจสอบ การปรับปรุงแก้ไข เมื่อวงล้อหมุนไป 1 รอบ จะทำให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และหากการดำเนินงานนั้นเกิดการสะดุดแสดงว่ามีบางขั้นตอนหายไป

ดังนั้นการพัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพบุคลากรทุกคนต้องพัฒนาและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า การบริหารระบบคุณภาพ ซึ่งได้รับแนวคิดและหลักการมาจากการพัฒนาองค์กร (Organization Development) สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารระบบคุณภาพที่ได้รับการยอมรับของหน่วยงานทั่ว ๆ ไป ได้แก่ การใช้วงจรเดมมิง ซึ่งแบ่งขั้นตอนการทำงานออกเป็น 4 ขั้นตอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540: น. 13) ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan : P)

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Do : D)

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ ผลการปฏิบัติงาน (Check : C)

ขั้นตอนที่ 4 การแก้ปัญหา (Action : A)

กระบวนการบริหาร PDCA ซึ่งประกอบด้วย Plan (วางแผน) Do (ปฏิบัติ) Check (ตรวจสอบ) และ Act (การปรับปรุงแก้ไข) เป็นกระบวนการบริหารที่ได้เผยแพร่อย่างกว้างขวางในปี 1950 โดย Edwards W. Deming นักบริหารส่วนใหญ่ได้เรียกววงจรนี้ว่า “วงจร Deming” โดยวงจร Deming เป็นวงจรการบริหารที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างหลากหลาย นับตั้งแต่การบริหารกิจการต่าง ๆ การดำเนินชีวิตของบุคคลให้ประสบความสำเร็จ การทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และการบริหารงานในองค์กรของรัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ

โครงสร้างการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ตามวงจร PDCA ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้ (ยุทธนา เกื้อกุล, 2560, น. 129–160)

ขั้นตอนการวางแผน (Planning)

การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน วิธีการ และขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย การวางแผนจะต้องทำความเข้าใจกับเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ให้ชัดเจน เป้าหมายที่กำหนดต้องเป็นไปตามนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจขององค์กรเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั่วทั้งองค์กร การวางแผนในบางด้านอาจจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานของวิธีการทำงานหรือเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ไปพร้อมกันด้วย ข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานนี้จะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะใช้เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ได้ระบุไว้ในแผน การวางแผนช่วยให้ผู้บริหารรับรู้สภาพปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยอาศัยประสบการณ์ ทักษะ และความรู้ที่แต่ละคนสั่งสมมาอย่างลงตัว

การเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การคิดและการวางแผนอย่างรอบคอบสามารถเชื่อมระหว่างปัญหาปัจจุบันและผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับสถาบันการศึกษา การวางแผนจึงเป็นกิจกรรมที่ต้องให้ความสำคัญ กระบวนการวางแผนจะต้องรวมถึงการพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่มีอยู่ เช่น ทรัพยากรมนุษย์ บุคลากร และงบประมาณ โดยจะต้องมั่นใจว่าองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้มีการอยู่ร่วมกันอย่างลงตัว

ดังนั้น การบริหารจัดการในสถานศึกษา ต้องมีการวางแผนให้เป็นระบบ ครบคลุม เพื่อให้การบริหารงานด้านต่าง ๆ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามแผนที่วางไว้ทุกประการ

ขั้นตอนการปฏิบัติ (Doing)

การปฏิบัติ (Doing) เป็นการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ซึ่งก่อนที่จะปฏิบัติงานใด ๆ จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลและเงื่อนไขต่าง ๆ ของสภาพงานที่จะลงมือปฏิบัติให้ถ่องแท้ก่อน ในกรณีที่เป็นงานประจำที่เคยปฏิบัติหรือเป็นงานเล็กอาจใช้วิธีการเรียนรู้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง แต่ถ้าเป็นงานใหม่หรืองานใหญ่ที่ต้องใช้บุคลากรจำนวนมากอาจต้องจัดให้มีการฝึกอบรม ก่อนที่จะปฏิบัติจริง การปฏิบัติจะต้องดำเนินการไปตามแผน วิธีการ และขั้นตอน ที่ได้กำหนดไว้และจะต้องเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานไว้ด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป การปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จและมีความชัดเจนต้องอาศัยผู้บริหารในการแบ่งภาระงานสู่ระบบย่อยและแบ่งความรับผิดชอบให้กับผู้ปฏิบัติ โดยมีโครงสร้างการปฏิบัติงานที่ชัดเจนตามความเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม การจัดการแบ่งภาระงานจึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานรู้หน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองและมีการปรับปรุงสู่การปฏิบัติงานที่ดีขึ้นตามลำดับ โครงสร้างการปฏิบัติงานในองค์กรต้องมีความชัดเจนและมีการแบ่งงานตามความถนัดของแต่ละคน ผู้ปฏิบัติงานต้องทราบหน้าที่และกรอบงานของตน และพยายามปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยมีให้ขาดตกบกพร่อง และหากสามารถช่วยเหลืองานอื่นในองค์กรได้ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีเพื่อป้องกันมิให้ความผิดพลาดเกิดขึ้นในองค์กร ผู้ปฏิบัติงานทุกคนจึงต้องมีความฉลาดและมองเป้าหมายขององค์กรว่าจะมีแนวโน้มไปทางไหนและนอกจากภาระงานของตนแล้วผู้ปฏิบัติงานสามารถช่วยเหลือการงานอย่างอื่นได้ตามความเหมาะสม โดยมีให้งานในหน้าที่หลักที่รับผิดชอบเกิดความบกพร่อง ดังนั้น ทุกครั้งที่มีการปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติงานต้องมีการตั้งเจตนาที่ดีในการปฏิบัติงานต่าง ๆ

ดังนั้นการปฏิบัติงานจึงมีความจำเป็นและผู้บริหารต้องทราบถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และพยายามให้พวกเขาได้ปฏิบัติงานอย่างมีความสุขและยึดมั่นกับองค์กร การที่องค์กรมีผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความสามารถนับเป็นจุดดีและจุดได้เปรียบขององค์กร

ขั้นตอนการตรวจสอบ (Checking)

การตรวจสอบ (Checking) เป็นขั้นตอนการประเมินผลว่ามีการปฏิบัติงานตามแผนหรือไม่ มีปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างการทำงานหรือไม่ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญเนื่องจากในการดำเนินงานใด ๆ มักจะเกิดปัญหาแทรกซ้อนที่ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนอยู่เสมอ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการทำงาน การติดตาม การตรวจสอบและการประเมินปัญหาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับการดำเนินงาน เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพของการทำงานต่อไป ในการตรวจสอบและการประเมินการปฏิบัติงานจะต้องตรวจสอบด้วยว่าการปฏิบัติงานนั้นเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของงาน การตรวจสอบเป็นการประเมินและติดตามการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในองค์กรอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การวางแผนและเข้าสู่การปฏิบัติงานในองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการปรับปรุง และแก้ไขกระบวนการทำงานต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้นตามลำดับ เป็นการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและความรับผิดชอบของแต่ละส่วน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า ผู้นำองค์กรจะต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดหน้าที่และบทบาทของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างชัดเจน และต้องมั่นใจว่ามีคุณสมบัติเหมาะสมเพียงพอที่จะปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว จึงทำให้พวกเขามีความรับผิดชอบและพร้อมที่จะได้รับการตรวจสอบผ่านกระบวนการ

ประเมิน โดยผู้นำต้องตรวจสอบว่าพวกเขาได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด และหากปฏิบัติหน้าที่อย่างดีตามที่ได้รับมอบหมายและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ก็ถือว่าประสบผลสำเร็จและสามารถขับเคลื่อนองค์กรไปได้ แต่หากบกพร่องในการปฏิบัติงานก็ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นต่อไป

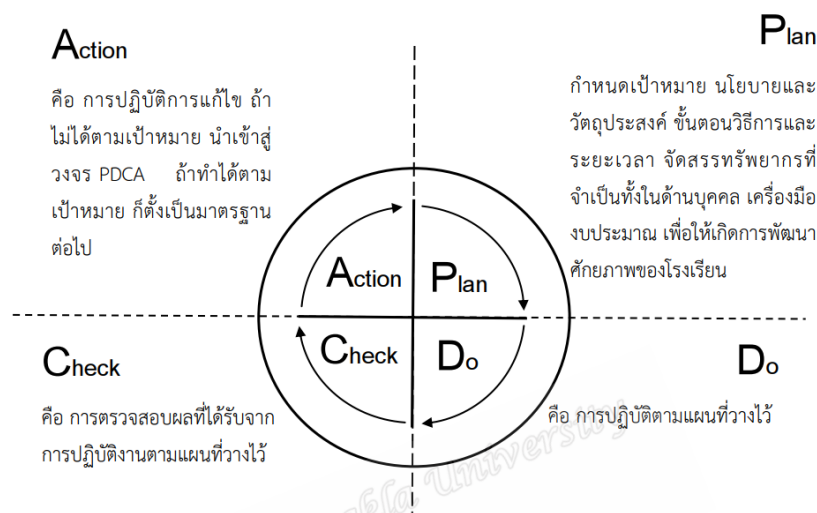
ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (Action)

การปรับปรุงแก้ไข (Action) เป็นขั้นตอนของการการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากได้ทำการตรวจสอบแล้ว การปรับปรุงอาจเป็นการแก้ไขแบบเร่งด่วนเฉพาะหน้าหรือการค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำรอยเดิม การปรับปรุงอาจนำไปสู่การกำหนดมาตรฐานของวิธีการทำงานที่ต่างจากเดิมเมื่อมีการดำเนินงานตามวงจร PDCA ในรอบใหม่ข้อมูลที่ได้จากการปรับปรุงจะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์และมีคุณภาพเพิ่มขึ้นได้ด้วย

การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานต่าง ๆ ในองค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น นับเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความจำเป็นเพื่อสร้างความก้าวหน้าขององค์กร โดยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในองค์กรจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานได้บังคับบัญชาาร่วมกันปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง

ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่พบว่าการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ผู้บริหารจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง มิฉะนั้นจะทำให้กระบวนการประเมินและตรวจสอบไร้ผล การปรับปรุงงานให้สอดคล้องกับมาตรฐานเป็นสิ่งจำเป็น กระบวนการประเมินและตรวจสอบจะเป็นตัวชี้วัดให้เห็นถึงระดับมาตรฐานว่าต่ำเกินไปหรือสูงเกินไป การปรับปรุงแก้ไขจึงต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการทำงานย่อมมีข้อผิดพลาด แต่ไม่ควรผิดพลาดหลายครั้งเพราะผู้ปฏิบัติงานต้องเรียนรู้จากข้อผิดพลาดและต้องปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถและสิ้นสุดลงด้วยการมอบหมายการงานต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานในองค์กร ส่วนใหญ่มีการนำหลักการปฏิบัติงาน PDCA เสมอโดยมีการดำเนินกิจกรรมบางกิจกรรมที่ครบวงจร ในขณะที่บางกิจกรรมอาจจะไม่ครบวงจรตามลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ในแต่ละองค์กรจะมีวงจร PDCA อยู่หลาย ๆ วง วงใหญ่สุด คือ วงที่มีวิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรเป็นแผนงาน (P) แผนงานวงใหญ่อาจครอบคลุมระยะเวลาต่อเนื่องกันหลายปีจึงจะบรรลุผล การจะผลักดันให้วิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปรากฏเป็นจริงได้จะต้องนำแผนยุทธศาสตร์มากำหนดเป็นแผนการปฏิบัติงานประจำปีของหน่วยงานต่าง ๆ ขององค์กร แผนการปฏิบัติงานประจำปีจะก่อให้เกิดวงจร PDCA ของหน่วยงานขึ้นใหม่ หากหน่วยงานมีขนาดใหญ่มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ก็จะต้องแบ่งกระจายความรับผิดชอบไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้เกิดวงจร PDCA เพิ่มขึ้นอีกหลาย ๆ วง โดยมีความเชื่อมโยงและซ้อนกันอยู่ การปฏิบัติงาน (D) ของหน่วยงานทั้งหมดจะรวมกันเป็นขององค์กรนั้น ซึ่งองค์กรจะต้องทำการติดตามตรวจสอบ (C) และแก้ไขปรับปรุง (A) จุดที่เป็นปัญหาหรืออาจต้องปรับเปลี่ยนใหม่ในแต่ละปีเพื่อให้วิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวนั้นปรากฏเป็นจริงและทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์รวมขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ รายละเอียดดังภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 กระบวนการบริหารวงจร PDCA

หมายเหตุ. จาก วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน 2562 (หน้า 42), โดย ญัฐณิษฐ์ อ่อนตาม, 2562

การนำวงจรการควบคุมคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA) มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) ร่วมกับแบบผสมผสาน วิทยาลัยเทคนิคพุนรี

การบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA) เป็นการจัดการอย่างมีคุณภาพ เป็นกระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น โดยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือวงจรเดมมิง ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planning) ได้แก่ การเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดเป้าหมาย จัดทำแผนตามเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ระยะเวลา งบประมาณ ผู้รับผิดชอบและการประเมินผล

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Doing) ได้แก่ การดำเนินงานต่อเนื่องจากการวางแผน โดยมีการอบรม ประชุมชี้แจง มอบหมายผู้รับผิดชอบ และให้การสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร บุคลากร และดำเนินการนิเทศ แนะนำ กำกับ ติดตาม เพื่อให้งานเป็นไปตามแผนที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Checking) ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติตามแผน โดยจัดให้มีการประเมินผลตามแผนที่กำหนด วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกี่ยวข้องจากการเปรียบเทียบระหว่างเป้าหมายกับการดำเนินการตามแผน เพื่อจะทราบว่าต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไข (Action) ได้แก่ การนำผลการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกี่ยวข้องมาปรับปรุงแก้ไข และหากผลการดำเนินงานยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายก็ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานใหม่ให้เหมาะสมในการวางแผนระยะต่อไป แต่ถ้าผลการประเมินพบว่างานสำเร็จตามเป้าหมายแล้ว ในการวางแผนครั้งต่อไปต้องปรับเปลี่ยนเป้าหมายให้สูงขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนา และจัดทำรายงานไว้เป็นหลักฐาน

ทฤษฎีระบบ (System Theory)

ความเป็นมาของทฤษฎีระบบ (System Theory)

ผู้ที่คิดทฤษฎีระบบ คือ ลัตวิก วอน เบอร์ทาลานffy (Ludwig Von Bertalanffy) ซึ่งเป็นนักชีววิทยา เขาเป็นคนแรกที่เขียนหนังสือชื่อ “General System Theory” โดยนำเอาแนวคิดมาจากระบบชีววิทยา ซึ่งเป็นระบบเปิดที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ระบบชีววิทยาที่สมบูรณ์จะช่วยให้ทั้งคน สัตว์ และพืช สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ทั้งในด้านการเรียนรู้ ปฏิกริยาตอบสนอง และการแก้ปัญหา เขามีความเชื่อว่าเป็นเรื่องของการเป็นระบบเปิด จึงยอมมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นระบบ มีความเกี่ยวพันต่อกันหลายด้าน หลายระดับ และสวนต่าง ๆ ขององค์การก็เป็นส่วนสำคัญเท่า ๆ กับตัวขององค์การเอง ดังนั้น ทฤษฎีระบบจะรวมเอาระบบย่อยทุกชนิดทั้งทางด้านชีวภาพ กายภาพ พฤติกรรม ความคิดเกี่ยวกับการควบคุมโครงสร้าง เป้าหมาย และกระบวนการปฏิบัติงานไวด้วยกัน (จันทร์ธานี สงวนนาม, 2545, น. 84)

ความหมายของระบบ (System)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำจำกัดความว่า “ระบบ” หมายถึงระเบียบเกี่ยวกับการรวมสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะซับซ้อนให้เข้าลำดับประสานกันเป็นอันเดียวตามหลักเหตุผลทางวิชาการ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติซึ่งมีส่วนสัมพันธ์ประสานเข้ากันโดยกำหนดรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (จันทร์ธานี สงวนนาม, 2545, น. 84)

ศิริชัย ชินะดังกูร (2527, น. 21) ได้ให้คำจำกัดความว่า “วิธีการเชิงระบบ” หมายถึง กระบวนการที่มุ่งถึงหลักการดำเนินงานที่ยึดเอาศูนย์รวมเป็นหลัก งานทุกชนิดเริ่มจากการมีจุดมุ่งหมายของงานที่เป็นปัญหาต้องแก้ไข วิธีการที่จะใช้แก้ปัญหา และวิธีการประเมินผลงานเพื่อเสนอแนะวิธีการแก้ไขและปรับปรุงในคราวต่อไป

กิตติมา ปรีดีติลล (2529, น. 59) กล่าวว่า “ระบบ” ในการบริหารงานนั้น หมายถึง องค์ประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันและมีส่วนกระทบต่อปัจจัยระหว่างกันในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2540, น. 93) กล่าวว่า “ระบบ” หมายถึง สิ่งซึ่งประกอบขึ้นด้วยองค์ประกอบหรือหน่วยย่อย องค์ประกอบหรือหน่วยย่อยเหล่านี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

พรณี ประเสริฐวงศ์ และคณะ (2519, น. 44; อ้างถึงใน จันทร์ธานี สงวนนาม, 2545, น. 84) ได้ให้ความหมายว่า “ระบบ” หมายถึงการเรียงลำดับองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งถูกกำหนดขึ้น เพื่อดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนงาน องค์ประกอบต่าง ๆ นั้นมีความสัมพันธ์และมีปฏิกริยาซึ่งกันและกันในระหว่างส่วนต่าง ๆ อยู่เสมอ

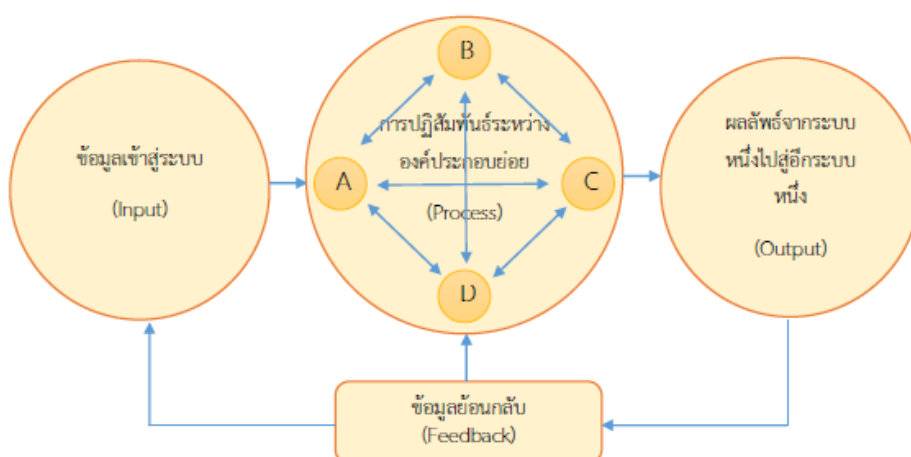
จันทร์ธานี สงวนนาม (2545, น. 85) กล่าวว่า “ระบบ” เป็นกลุ่มองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันและมีความเกี่ยวข้องกันในลักษณะที่ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อกระทำการกิจกรรม เพื่อให้ได้ผลสำเร็จตามความต้องการขององค์การ

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีระบบ หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน และขึ้นต่อกันโดยส่วนประกอบต่าง ๆ ร่วมกันทำงานอย่างผสมผสานกัน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้เป็น

มุมมองแบบองค์รวม ถ้าหากแยกส่วนประกอบออกจากกัน อาจไม่เกิดผลสำเร็จตามความต้องการขององค์การ

องค์ประกอบของทฤษฎีระบบ

การมีระบบใดระบบหนึ่งขึ้นมาต้องมีส่วนประกอบต่าง ๆ เป็นตัวป้อนซึ่งเรียกว่า “ข้อมูล” เพื่อดำเนินงานสัมพันธ์กันเป็น “กระบวนการ” ส่งผลให้ได้ “ผลลัพธ์” ออกมาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้น ภายในระบบหนึ่ง สามารถแบ่งองค์ประกอบและหน้าที่ได้ดังแสดงในภาพที่ 2.5

ภาพที่ 2.5 องค์ประกอบของระบบ

หมายเหตุ. จาก การพัฒนารูปแบบการติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาลและสอดคล้องกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศในยุคประเทศไทย 4.0 (หน้า 40), โดย วรวิญญูภรณ์ ชาลีรักษ์, 2562

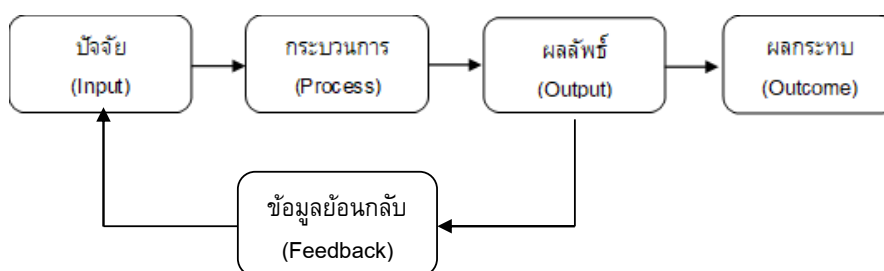
1. ปัจจัยนำเข้าสู่ระบบ (Input) เป็นการตั้งปัญหาและวิเคราะห์ปัญหา การตั้งวัตถุประสงค์หรือเป็นการป้อนวัตถุดิบตลอดจนข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการแก้ปัญหานั้น
2. กระบวนการ (Process) เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยเพื่อนำข้อมูลที่ป้อนเข้ามาไปดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
3. ผลลัพธ์ (Output) เป็นผลผลิตที่ได้ออกมาภายหลังจากการดำเนินงาน อยู่ในขั้นของกระบวนการสิ้นสุดลงรวมถึงการประเมินด้วย
4. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) คือข้อมูลเกี่ยวกับผลที่เกิดจากกิจกรรมขององค์การ ซึ่งสามารถนำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในขั้นตอนต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีระบบ (System theory) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลลัพธ์ (Output) และข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)

การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis Model)

การนำเอาทฤษฎีระบบหรือวิธีระบบมาใช้ในการบริหารองค์การ หากนำมาใช้ให้ดี ถูกต้อง และเหมาะสม ระบบก็จะช่วยให้องค์การมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามหากนำมาใช้ไม่ถูกต้องหรือ

องค์ประกอบแต่ละส่วนของระบบไม่สัมพันธ์กันก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์การได้ ดังนั้นการนำเอาทฤษฎีระบบมาใช้ จึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ระบบที่เรียกว่า System Analysis ควบคู่ไปด้วย การวิเคราะห์ระบบจะช่วยให้ผู้บริหารทราบว่า หากผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ปัญหานั้นจะเกิดจากองค์ประกอบใดของระบบ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันหรือไม่ อย่างไร ข้อมูลย้อนกลับจะช่วยให้ทราบถึงประเภทของปัญหา จุดที่ต้องได้รับการพัฒนาแก้ไข หรือปรับปรุงได้มากขึ้น การแก้ไขปรับปรุงก็ต้องกระทำอย่างเป็นระบบมิใช่แก้ไขเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น (จันทราณี สงวนนาม, 2545, น. 87-89)

ภาพที่ 2.6 รูปแบบองค์ประกอบของวิธีระบบและการวิเคราะห์ระบบ
 หมายเหตุ. จาก ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา (หน้า 88),
 โดย จันทราณี สงวนนาม, 2545

การวิเคราะห์ระบบเป็นส่วนหนึ่งของวิธีระบบ ที่มุ่งเน้นกระบวนการมากกว่าผลผลิตหรือผลลัพธ์ โดยมุ่งวิเคราะห์ปัญหาและเป็นกระบวนการประเมินวิธีระบบ

การวิเคราะห์ระบบ เป็นขั้นแรกของการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย เพื่อให้มีระบบการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ เพราะพัฒนาการคือการปรับปรุงเพื่อให้สภาพที่มีปัญหาอยู่หมดไปหรือเหลือน้อยลงตามศักยภาพของทรัพยากรและข้อจำกัดที่มีอยู่ ให้เกิดความสมดุลของโครงสร้างและองค์ประกอบต่าง ๆ ในระบบ จึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ระบบ

สรุปว่าการวิเคราะห์ระบบมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลวิธีระบบในเรื่องต่อไปนี้

1. ประเมินความมีประสิทธิภาพของระบบงาน
2. ประเมินเวลา
3. ประเมินการใช้งบประมาณ
4. ประเมินความถูกต้องของกระบวนการ
5. ประเมินผลผลิตหรือผลงาน

วิธีระบบและการวิเคราะห์ระบบเป็นกระบวนการที่ใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ที่มีเหตุผลและมุ่งไปที่กระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีขั้นตอน

กระบวนการเชิงระบบในการศึกษา (Input – Process – Output : IPO)

ทฤษฎีระบบเป็นทฤษฎีที่ทำให้ผู้บริหารสามารถที่จะมองเห็นภาพรวมขององค์การทั้งหมดตามหน้าที่ที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาองค์การในลักษณะระบบนั้นจะก่อให้เกิดการวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหาขององค์การทั้งระบบ

สิ่งที่ป้อนเข้าไป (Input) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในกระบวนการหรือโครงการต่าง ๆ เช่น ในระบบการเรียนการสอนในชั้นเรียน อาจได้แก่ ครู ผู้เรียน ชั้นเรียน หลักสูตร ตารางสอน วิธีการสอน เป็นต้น ถ้าในเรื่องระบบหายใจ อาจได้แก่ จมูก ปอด กระบังลม อากาศ เป็นต้น

กระบวนการหรือการดำเนินงาน (Process) หมายถึง การนำเอาสิ่งที่ป้อนเข้าไปมาจัดกระทำให้เกิดผลบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เช่น การสอนของครู หรือการให้ผู้เรียนทำกิจกรรม เป็นต้น

ผลผลิตหรือการประเมินผล (Output) หมายถึง ผลที่ได้จากการกระทำในขั้นที่สอง ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหรือผลงานของผู้เรียน เป็นต้น

การนำทฤษฎีระบบมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (BBlock Course) ร่วมกับแบบผสมผสาน วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี

การนำทฤษฎีระบบมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (BBlock Course) ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบของทฤษฎีระบบมาเป็นส่วนประกอบของรูปแบบ ดังนี้

1. ตัวป้อน (Input) คือ องค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบนั้น หรืออีกนัยหนึ่งก็คือสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบนั้น องค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบใดระบบหนึ่งจะมีจำนวนและความสำคัญมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของผู้จัดระบบ

2. กระบวนการดำเนินงาน (Process) คือ การจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบให้มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการบรรลุเป้าหมาย

3. ผลผลิต (Output) คือ ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการดำเนินงาน หากผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ แสดงว่า ระบบนั้นมีประสิทธิภาพ หากผลที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง แสดงว่าระบบนั้นยังมีจุดบกพร่อง ควรที่จะพิจารณาแก้ไขปรับปรุงกระบวนการหรือตัวป้อนซึ่งเป็นเหตุให้เกิดผลนั้น

4. การควบคุม (Control) คือ กลไกหรือวิธีการที่ใช้ในการควบคุมหรือตรวจสอบกระบวนการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) คือ ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตกับจุดมุ่งหมายซึ่งจะเป็นข้อมูลป้อนกลับไปสู่การปรับปรุงกระบวนการและตัวป้อนซึ่งสัมพันธ์กับผลผลิตและตัวป้อน

บทเรียนมอดูล (Instructional Module)

ฮิวส์ตันและคณะ (Houston and Others, 1972, pp. 125-132) กล่าวว่า บทเรียนมอดูลหรือหน่วยการเรียนรู้ จัดเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย บทเรียนมอดูล เป็นสื่อการเรียนรู้ชนิดหนึ่งที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ตามความต้องการโดยที่บทเรียนนั้นจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์เอาไว้อย่างแน่นอน มีกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเลือกตามความถนัดและความสามารถของแต่ละคน มีการประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน มีการทดสอบย่อยในทุก ๆ หน่วยของมอดูล และการเรียนซ่อมเสริมด้วยกระบวนการเรียนการสอนจะเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญมากกว่าผู้สอน

คุณสมบัติที่สำคัญของบทเรียนมอดูล

1. โปรแกรมทั้งหมดถูกขยายเป็นส่วน ๆ เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนและสามารถมองเห็นโครงสร้างทั้งหมดของโปรแกรม

2. ยึดตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดระบบการเรียนการสอน

3. มีจุดประสงค์ในการเรียนที่ชัดเจน

4. เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง

5. ใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ไว้หลายอย่าง

6. เน้นการนำเอาวิธีระบบ (System Approach) เข้าใช้ในการสร้างบทเรียนมอดูล

องค์ประกอบของบทเรียนมอดูล

1. หลักการและเหตุผล (Prospectus)

2. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Objectives)

3. การประเมินผลก่อนเรียน (Pre-Assessment)

4. กิจกรรมการเรียน (Enabling Activities)

5. การประเมินผลหลังเรียน (Post-Assessment)

ประโยชน์ของบทเรียนมอดูล

บทเรียนมอดูล เป็นบทเรียนสำเร็จรูป เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มีระเบียบแบบแผน และรวมการสอนหลาย ๆ อย่างเอาไว้ด้วยกัน ช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบถึงความสามารถและความก้าวหน้าของตนทุกระยะ ช่วยลดภาระของครูในการสอนข้อเท็จจริงต่าง ๆ

การสร้างและใช้บทเรียนมอดูล

การจัดการเรียนรู้แบบใช้บทเรียนมอดูลมีขั้นตอนการสร้างและใช้บทเรียนมอดูล ดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ

ผู้สอนศึกษาปัญหาความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพื่อเลือกสร้างบทเรียนมอดูลขึ้นมา บุญชม ศรีสะอาด (2541, น. 92-93) กล่าวไว้โดยสรุปดังนี้

1.1 กำหนดเรื่องที่จะสร้างบทเรียน ควรตัดสินใจว่าควรสร้างบทเรียนเรื่องใด ควรเลือกเรื่องที่ตนมีความถนัด ความสนใจและความรอบรู้เรื่องนั้น ๆ

1.2 กำหนดหลักการและเหตุผล เป็นการอธิบายถึงเบื้องหลังความเป็นมาของบทเรียน ความสำคัญของบทเรียน ขอบเขตของเนื้อหาการเรียนและความสัมพันธ์กับเรื่องอื่น ๆ

1.3 กำหนดจุดประสงค์ การกำหนดจุดประสงค์ของบทเรียนจะเป็นแนวในการเขียนเนื้อหาสาระการเรียนตลอดจนกิจกรรมและสื่อต่าง ๆ ของมอดูล การกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม จึงเป็นการกำหนดเป้าหมายปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่สามารถวัดได้ และกำหนดเกณฑ์ที่ใช้สำหรับพิจารณาผู้เรียนว่าบรรลุผลการเรียนในระดับที่น่าพอใจหรือยัง

1.4 สืบหาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ผู้สร้างมอดูลจะต้องศึกษาค้นคว้าตำรา เอกสาร โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมากำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนได้อย่างเหมาะสม

1.5 วิเคราะห์ภารกิจ เป็นการวิเคราะห์ว่าบทเรียนนั้น ๆ จะต้องอาศัยความรู้พื้นฐานและความสามารถใดมาก่อนบ้าง ระหว่างเรียนจะต้องเรียนรู้เรื่องอะไรบ้างจุดประสงค์แต่ละข้อจะต้องใช้กิจกรรมใดบ้าง และกิจกรรมเหล่านั้นควรมีลักษณะใด

1.6 สร้างเครื่องมือประเมินผล เป็นการสร้างเครื่องมือประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน โดยวัดทั้งส่วนที่เป็นความรู้และสมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียน รวมทั้งความรู้และสมรรถภาพพื้นฐานที่ครอบคลุมจุดประสงค์ของบทเรียน

1.7 ปรับปรุงบทเรียน นำบทเรียนที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ พิจารณาตรวจสอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

1.8 ทดลองใช้ นำบทเรียนที่ปรับปรุงแล้วมาทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพและความเที่ยงตรงของเครื่องมือตามลำดับดังนี้

1.8.1 ทดลองใช้กับกลุ่มย่อย เพื่อทดลองหาประสิทธิภาพของบทเรียน และทำการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ

1.8.2 ทดลองใช้ในห้องเรียน เพื่อทดลองหาความเที่ยงตรงในการทำหน้าที่เป็นบทเรียน และปรับปรุงแก้ไขเป็นครั้งสุดท้าย

1.8.3 พิมพ์ฉบับจริง นำบทเรียนที่ปรับปรุงครั้งสุดท้ายแล้วไปพิมพ์เพื่อจัดใส่แฟ้มปกแข็งหรือจัดเป็นชุดเอกสารเพื่อนำไปใช้ต่อไป

2. ขั้นการเรียนรู้

การนำมอดูลไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรดำเนินการดังนี้

2.1 ประเมินผลก่อนเรียน โดยอาจใช้เป็นแบบทดสอบชนิดต่าง ๆ เพื่อทดสอบความรู้ความสามารถและสมรรถภาพพื้นฐานของผู้เรียน

2.2 แนะนำการใช้บทเรียน ผู้สอนแนะนำขั้นตอน การใช้สื่อการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ ในมอดูล

2.3 ทำกิจกรรมตามบทเรียน ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้และทำกิจกรรมด้วยตนเองตามขั้นตอนต่าง ๆ ในใบงานหรือบัตรคำสั่งที่กำหนดไว้ในบทเรียน

3. ขั้นสรุป

3.1 ประเมินผลหลังเรียน ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนจบในแต่ละมอดูล

3.2 สรุปสาระสำคัญ ผู้สอนและผู้เรียนสรุปสาระของบทเรียนร่วมกัน

3.3 ตรวจสอบและประเมินผลงาน ผู้สอนและผู้เรียนตรวจสอบและประเมินผลงานร่วมกัน

3.4 เรียนซ่อมเสริม ผู้สอนและผู้เรียนวางแผนการเรียนรู้ซ่อมเสริมในกรณีที่ผลการประเมินหลังเรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นความสามารถของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากกระบวนการเรียนการสอนของครู โดยครูต้องศึกษาแนวทางในการวัดและประเมินผล การสร้างเครื่องมือวัดให้มีคุณภาพนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้

สมพร เชื้อพันธ์ (2547, น. 53) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถ ความสำเร็จและสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนที่ได้จากการเรียนรู้อันเป็นผลมาจากการเรียน การสอน การฝึกฝนหรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งสามารถวัดได้จากการทดสอบด้วย วิธีการต่าง ๆ

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข (2548, น. 125) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ขนาดของความสำเร็จที่ได้จากกระบวนการเรียนการสอน

ปราณี กองจินดา (2549, น. 42) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถ หรือผลสำเร็จที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์ เรียนรู้ทางด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย และยังได้จำแนกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไว้ตามลักษณะของวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน

กล่าวโดยสรุป ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอน ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และสามารถวัดได้โดยการแสดงออกมาทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะเป็นไปตามแนวคิดของ Bloom โดยเป็นการวัดพฤติกรรม การเรียนรู้ทั้งหมด 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้ความจำ หมายถึง ความสามารถในการระลึกถึงสิ่งที่เคยเรียนรู้มาแล้วเกี่ยวกับ ข้อเท็จจริง ศัพท์นิยาม มโนทัศน์ ข้อตกลง การจัดประเภท เทคนิควิธีการ หลักการ กฎ ทฤษฎี และ แนวคิดที่สำคัญ ผู้เรียนที่มีความสามารถในด้านนี้ จะแสดงออกโดยสามารถให้คำจำกัดความ หรือนิยาม เล่าเหตุการณ์ จดบันทึก เรียกชื่อ อ่านสัญลักษณ์ และระลึกข้อสรุปได้ การวัดพฤติกรรม ด้านความรู้ความจำ ลักษณะของข้อสอบจะถามเกี่ยวกับความรู้ความจำไม่เก็ยร้อยละเอียดของข้อสอบ ทั้งหมด

2. ด้านความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการอธิบาย การแปลความ การตีความสร้าง ข้อสรุป ขยายความ ผู้เรียนที่มีความสามารถในด้านนี้จะแสดงออกโดยสามารถเปรียบเทียบแสดง ความสัมพันธ์ การอธิบายชี้แนะ การจำแนกเข้าหมวดหมู่ ยกตัวอย่าง ให้เหตุผล จับใจความเขียนภาพ ประกอบ ตัดสินเลือก แสดงความเห็น อ่านกราฟแผนภูมิ และแผนภาพได้

2.1 พฤติกรรมความเข้าใจ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ

2.1.1 ความสามารถอธิบายความเข้าใจต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

2.1.2 ความสามารถจำแนกหรือระบุความรู้ได้เมื่อปรากฏในรูปสถานการณ์ใหม่

2.1.3 ความสามารถแปลความรู้จากสัญลักษณ์หนึ่งไปสู่อีกสัญลักษณ์หนึ่ง

2.2 การวัดพฤติกรรมความเข้าใจ ลักษณะของข้อสอบจะถามให้ผู้เรียนอธิบายหรือ บรรยายความรู้ต่าง ๆ ด้วยคำพูดของตัวเองหรือให้ระบุข้อเท็จจริง มโนทัศน์ หลักการ กฎ หรือทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่กำหนดให้หรือให้แปลความหมายสถานการณ์ที่กำหนดให้ ซึ่งอาจอยู่ในรูป ของข้อความ สัญลักษณ์ รูปภาพหรือแผนภาพ เป็นต้น

3. ด้านการนำไปใช้เป็นการวัดความสามารถด้านการนำเอาความรู้ความเข้าใจ มาประยุกต์ใช้ หรือแก้ปัญหาในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ใหม่ได้อย่างเหมาะสม การเขียนคำถามในระดับนี้

อาจเขียนคำถามความสอดคล้องระหว่างวิชาและการปฏิบัติ ถามให้อธิบาย หลักวิชา ถามให้แก้ปัญหา ถามเหตุผลของภาคปฏิบัติ

4. ด้านการวิเคราะห์ เป็นการวัดความสามารถในการแยกแยะหรือแจกแจง รายละเอียดของเรื่องราวความคิด การปฏิบัติออกเป็นระดับย่อย ๆ โดยอาศัยหลักการหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อค้นพบข้อเท็จจริงและคุณสมบัติบางประการ คำถามระดับการวิเคราะห์ แบ่งออก 3 ประเภท คือ การวิเคราะห์ความสำคัญ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์หลักการ

5. ด้านการสังเคราะห์ เป็นการวัดความสามารถในการรวบรวมและผสมผสานในด้านรายละเอียดหรือเรื่องราวปลีกย่อยของข้อมูลสร้างเป็นสิ่งที่แตกต่างจากเดิม ความสามารถดังกล่าวเป็นพื้นฐานของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คำถามระดับนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การสังเคราะห์ข้อความ การสังเคราะห์แผนงาน การสังเคราะห์ความสัมพันธ์

6. ด้านการวัดและประเมินค่า เป็นการวัดความสามารถในด้านการสรุปค่าหรือตีราคาเกี่ยวกับเรื่องราวความคิด พฤติกรรมว่าดี-เลว เหมาะสม-ไม่เหมาะสม เพื่อหาจุดประสงค์บางประการมาอ้างโดยใช้เกณฑ์ภายในและการประเมินโดยใช้เกณฑ์ภายนอก

กล่าวโดยสรุป การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะเป็นไปตามแนวคิดของ Bloom โดยเป็นการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 6 ด้าน คือ ด้านความรู้ความจำ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ ด้านการวิเคราะห์ และด้านการประเมินค่า

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในศตวรรษที่ 21

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะต้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ครูกำหนด ซึ่งบลูมและคณะ (Bloom et al, 1976) ได้จัดกลุ่มวัตถุประสงค์ของการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เป็นวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับความรู้ ความคิด และการนำความรู้ไปประยุกต์

2. ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) เป็นวัตถุประสงค์เกี่ยวกับด้านความรู้สึก อารมณ์ และทัศนคติ

3. ด้านทักษะพิสัย (Psycho-Motor Domain) เป็นวัตถุประสงค์เกี่ยวกับทักษะในการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การประสานงานของการใช้อวัยวะต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน การตรวจระดับความรู้ความสามารถหรือความสัมฤทธิ์ผล (Level of Accomplishment) ของบุคคลว่าได้เกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด สามารถวัดได้ 2 แนวทางตามจุดมุ่งหมายและลักษณะวิชาที่สอน คือ การวัดด้านการปฏิบัติ และการวัดด้านเนื้อหา

ในศตวรรษที่ 21 การให้การศึกษาตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom's Taxonomy of Learning) จะเปลี่ยนไปเน้นทักษะการเรียนรู้ขั้นที่สูงขึ้น (Higher Order Learning Skills) โดยเฉพาะทักษะการประเมินค่า (Evaluating Skills) จะถูกแทนที่โดยทักษะการนำเอาความรู้ใหม่ไปใช้อย่างสร้างสรรค์ (Ability to use new knowledge in a creative way) ในอดีตที่ผ่านมา ผู้เรียนไปโรงเรียนเพื่อใช้เวลาในการเรียนรายวิชาต่าง ๆ เพื่อรับเกรดและเพื่อให้จบการศึกษา แต่ในปัจจุบันจะพบปรากฏการณ์ใหม่ที่แตกต่างกันไป การจัดการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนได้เตรียมตัวเพื่อใช้ชีวิตในโลกที่เป็นจริง (Life in the real world) เน้นการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ด้วยวิธีการสอน

ที่มีความยืดหยุ่น (Flexible in how we teach) มีการกระตุ้นและจูงใจให้ผู้เรียนเป็นคนมีความคิด มีปัญญา (Resourceful) ที่ยังคงแสวงหาการเรียนรู้แม้จะจบการศึกษาออกไปแล้ว

ลักษณะของหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 จะเป็นหลักสูตรที่เน้นคุณลักษณะเชิงวิพากษ์ (Critical Attributes) เชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ยึดโครงงานเป็นฐาน (Project-Based) และขับเคลื่อนด้วยการวิจัย (Research-Driven) เชื่อมโยงท้องถิ่น ชุมชน เข้ากับภาค ประเทศ และโลก ในบางโอกาส ผู้เรียนสามารถร่วมมือ (Collaboration) กับโครงงานต่าง ๆ ได้ทั่วโลก เป็นหลักสูตรที่เน้นทักษะการคิด ขั้นสูง เน้นพหุปัญญาและเน้นเทคโนโลยีและมัลติมีเดีย ความรู้พื้นฐานเชิงพหุสำหรับศตวรรษที่ 21 และการประเมินผลตามสภาพจริง รวมทั้งการเรียนรู้จากการให้บริการ (Service) ก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ภาพของห้องเรียนจะขยายกลายเป็นชุมชนที่ใหญ่ขึ้น (Greater Community) ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นผู้นำตนเองได้ (Self-Directed) มีการทำงานทั้งอย่างเป็นอิสระและอย่างร่วมมือกับคนอื่น หลักสูตรและการสอนจะมีลักษณะท้าทายสำหรับผู้เรียนทุกคน และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล หลักสูตรจะไม่เน้นการยึดตำราเป็นตัวขับเคลื่อน (Textbook-Driven) หรือแบบแยกส่วน (Fragmented) เช่นในอดีต แต่จะเป็นหลักสูตรแบบยึดโครงงานและการบูรณาการ การสอนทักษะและเนื้อหาจะไม่เป็นจุดหมายปลายทาง (As an End) เช่นที่เคยเป็นมา แต่ผู้เรียนจะต้องมีการเรียนรู้ผ่านการวิจัยและการปฏิบัติในโครงงาน การเรียนรู้จากตำราจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ความรู้ (Knowledge) จะไม่หมายถึงการจดจำข้อเท็จจริงหรือตัวเลข แต่จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการวิจัยและการปฏิบัติโดยเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์เก่าที่มีอยู่ ทักษะและเนื้อหาที่ได้รับจะเกี่ยวข้องและมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติในโครงงาน จะไม่จบลงตรงที่การได้รับทักษะและเนื้อหาแล้วเท่านั้น การประเมินผลจะเปลี่ยนจากการประเมินความจำและความไม่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจต่อการนำไปปฏิบัติได้จริงไปเป็นการประเมินที่ผู้ถูกประเมินมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง (Self-Assessment) ทักษะที่คาดหวังสำหรับศตวรรษที่ 21 ที่เรียนรู้ผ่านหลักสูตรที่เป็นสหวิทยาการ บูรณาการ ยึดโครงงานเป็นฐาน และอื่น ๆ ดังกล่าวจะเน้นเรื่อง

1. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills)
2. ทักษะชีวิตและอาชีพ (Life and Career Skills) ทักษะทางด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี (Information, Media and Technology skills) ทักษะที่คาดหวังสำหรับศตวรรษที่ 21 ที่จะเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือ (Collaboration) ในการทำงานเป็นทีม การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ในปัญหาที่ซับซ้อน การนำเสนอด้วยวาจาและด้วยการเขียน การใช้เทคโนโลยี ความเป็นพลเมืองดี การฝึกปฏิบัติอาชีพ การวิจัยและการปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนะ (Perspectives) จากกระบวนทัศน์แบบดั้งเดิม (Tradition Paradigm) ไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) ที่ให้โลกของผู้เรียนและโลกความเป็นจริง เป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่ไปไกลกว่าการได้รับความรู้แบบง่าย ๆ ไปสู่การเน้นพัฒนาทักษะและทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะองค์การ ทัศนคติเชิงบวก ความเคารพตนเอง นวัตกรรม ความสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะและค่านิยมทางเทคโนโลยี ความเชื่อมั่นตนเอง ความยืดหยุ่น การจงใจตนเอง และความตระหนักในสภาพแวดล้อม และเหนืออื่นใด คือ ความสามารถใช้ความรู้ อย่างสร้างสรรค์ (The ability to handle knowledge effectively in order to use it creatively) ถือเป็น

ทักษะที่สำคัญจำเป็นสำหรับการเป็นผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นสิ่งที่ท้าทายในการที่จะพัฒนาการเรียนเพื่ออนาคต ให้ผู้เรียนมีทักษะ ทศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพส่วนบุคคล เพื่อเผชิญกับอนาคตด้วยภาพในทางบวก (Optimism) ที่มีทั้งความสำเร็จและมีความสุข

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามสภาพจริง

การประเมินตามสภาพจริง หมายถึง การประเมินความสามารถตามสภาพความเป็นจริงของผู้เรียน โดยที่ผู้ประเมินจะหาวิธีการหรือเทคนิคในการประเมินให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งการเรียนรู้ของมนุษย์นั้นจะมีการพัฒนาหรือการเรียนรู้เพิ่มขึ้นจากเดิมที่มีอยู่ตลอดเวลา การที่ผู้เรียนสอบไม่ผ่าน ไม่ได้หมายความว่าผู้เรียนไม่มีความรู้ในรายวิชาที่ทำแบบทดสอบ ทั้งนี้ผู้เรียนอาจจะรู้ในสิ่งที่แบบทดสอบไม่ได้ถามก็ได้ (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2556, น.1)

ทั้งนี้การประเมินต้องประเมินทั้งภาคทฤษฎี (ความรู้) และภาคปฏิบัติ (ทักษะ) โดยภาคทฤษฎีจะเน้นการประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และกระบวนการคิดที่นำไปใช้ในการทำงาน ส่วนภาคปฏิบัติจะเน้นที่ความสามารถในการทำงาน (ทักษะ) กระบวนการที่ใช้ในการทำงาน และผลผลิตที่เกิดจากการทำงานได้ตามมาตรฐาน (สมรรถนะ) ที่กำหนดหรือไม่ (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2556, น.1)

หลักการของการประเมินตามสภาพจริง

การประเมินตามสภาพจริงจะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน ในเวลาเดียวกันการประเมินผลตามสภาพจริงมีหลักการที่จำเป็นดังนี้

1. เป็นการประเมินความก้าวหน้าและการแสดงออกของผู้เรียนและบนรากฐานของทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ หมายถึงระดับพฤติกรรมการณ์เรียนในแต่ละด้านของผู้เรียนโดยแบ่งเป็นระดับการเรียนรู้ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ระดับการเรียนรู้ของพฤติกรรมการณ์เรียนในแต่ละด้านของผู้เรียน

ระดับ	พุทธิพิสัย	ทักษะพิสัย	จิตพิสัย
6	ประเมินค่า		
5	สังเคราะห์	ทำเป็นธรรมชาติ	สร้างบุคลิกภาพ
4	วิเคราะห์	ปฏิบัติถูกต้องทุกขั้นตอน	จัดระบบตนเอง
3	นำไปใช้	ปฏิบัติมีความผิดพลาดน้อย	เห็นคุณค่า
2	ความเข้าใจ	ปฏิบัติตามคำสั่ง	ตอบสนอง
1	ความรู้ความจำ	เลียนแบบ, ทำตาม	การรับรู้

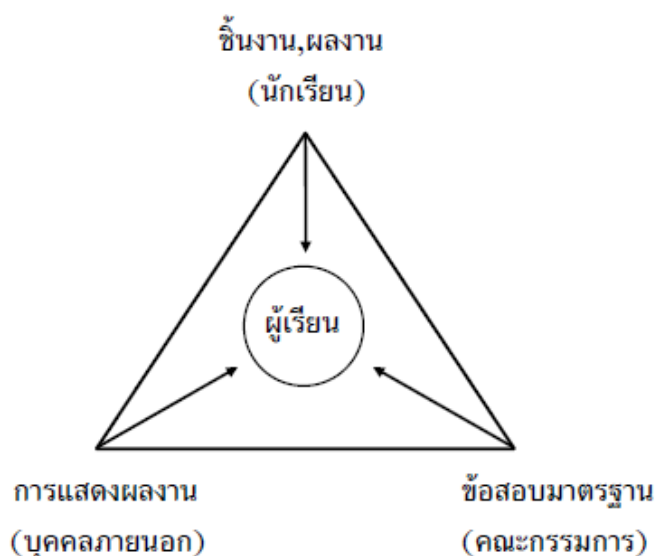
2. มีรากฐานบนพัฒนาการและการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน ผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้ที่ต่างกัน การประเมินความสามารถของผู้เรียนควรมีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ที่ผู้เรียนทั่วไปสามารถเรียนรู้ได้ในเวลาที่กำหนด

3. การประเมินตามสภาพจริงและการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมจะต้องจัดให้ส่งเสริมซึ่งกันและกัน หลักสูตรที่จัดให้ต้องมีความเป็นไปได้และเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ต้องไม่ยากและง่ายจนเกินไปและมีการประเมินตลอดเวลาที่มีกิจกรรมการเรียนการสอน

4. การประเมินตามสภาพจริงและหลักสูตรจะต้องพัฒนามาจากบริบทรากฐานทางวัฒนธรรมที่ผู้เรียนอาศัยอยู่และต้องเรียนรู้ หลักสูตรควรจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ตามความต้องการกำลังคน และไม่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมของท้องถิ่น

5. ผู้สอนต้องสามารถบูรณาการและปรับขยายหลักสูตรได้และทันยุคสมัยเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมาย และเสริมสร้างศักยภาพเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างเต็มที่ที่มีการสอดแทรกสิ่งต่าง ๆ เข้าไปในการเรียนการสอน เช่น สอดแทรกพิษภัยของยาเสพติด การปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

การประเมินตามสภาพจริงในการเรียนการสอน ที่ใช้เพียงการประเมินจากกิจกรรมเดียวเพื่อการตัดสินว่าผู้เรียนผู้นี้สำเร็จการศึกษาจะไม่มีคุณสมบัติ จึงควรต้องมีการประเมินจากบุคคลภายนอก และข้อสอบที่เป็นมาตรฐาน ดังภาพที่ 2.7

ภาพที่ 2.7 Triangulate Assessment

หมายเหตุ. จาก การประเมินผลตามสภาพจริง (หน้า 3),
โดย หน่วยงานนิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2556

วิธีการวัดและประเมินตามสภาพจริง

วิธีการวัดและประเมินตามสภาพจริงมีกระบวนการวัดผลการเรียนรู้ตามแนวทาง 3 ประการ ดังนี้

1. วัดครบถ้วนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ได้จริง วัดความสามารถทางความรู้ ความคิดได้จริง (Cognitive Ability) วัดความสามารถในการปฏิบัติได้จริง (Performance/Practice Ability) และวัดคุณลักษณะทางจิตใจได้จริง (Affective Characteristics)
2. วัดได้ตรงความเป็นจริง คือ สิ่งที่ได้วัดได้นั้นเป็นข้อมูล เป็นการแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ทั้งความสามารถทางความรู้ ความคิด ความสามารถในการปฏิบัติ

และคุณลักษณะทางจิตใจ มีความคลาดเคลื่อนผิดพลาดน้อยที่สุด ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ด้อยความสามารถได้คะแนนสูง ตัดความผิดพลาดที่ผู้มีความสามารถสูงกลับได้คะแนนน้อย

3. เลือกสรร คัดค้นเครื่องมือและเทคนิคการวัดผลที่เป็นการวัดพฤติกรรมที่แท้จริงที่แสดงออกซึ่งความสามารถของผู้เรียน (Ability to do) ซึ่งอาจได้จากการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนสังเกตจากการปฏิบัติภาระงาน (Tasks) ที่จัดให้ปฏิบัติในสถานการณ์ที่ผู้สอนจะกำหนด สังเกตจากร่องรอยหลักฐานผลการปฏิบัติภาระงานของผู้เรียน เป็นต้น

เทคนิควิธีการประเมินตามสภาพจริง

เทคนิควิธีการประเมินตามสภาพจริงที่น่าสนใจ 7 วิธี ซึ่งจะช่วยให้การวัดและการประเมินผลตามสภาพจริงมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้แก่

1. การสังเกต เป็นการเก็บข้อมูลพฤติกรรมด้านการใช้ความคิด การปฏิบัติงาน อารมณ์ความรู้สึก และลักษณะนิสัย โดยสามารถทำได้ทุกที่ทุกเวลาทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน หรือในสถานการณ์อื่นนอกโรงเรียน ซึ่งมีวิธีดำเนินการอยู่สองลักษณะคือ การสังเกตทำได้โดยตั้งใจกับการสังเกตที่ทำโดยไม่ตั้งใจ การสังเกตโดยตั้งใจหรือมีโครงการสร้างหมายถึงการที่ครูกำหนดพฤติกรรมที่ต้องสังเกต รวมถึงช่วงเวลาและวิธีการสังเกต ส่วนการสังเกตแบบไม่ตั้งใจ หรือไม่มีโครงสร้างนั้น หมายถึงไม่มีกำหนดรายการสังเกตไว้ล่วงหน้า ครูอาจมีกระดาดแผ่นเล็ก ๆ ติดตัวไว้ตลอดเวลาเพื่อบันทึกเมื่อพบพฤติกรรมการแสดงออกที่มีความหมาย

2. การสัมภาษณ์ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้เก็บข้อมูลพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านความคิดสติปัญญา ความรู้สึก กระบวนการขั้นตอนในการทำงาน และวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดี ซึ่งเป็นวิธีที่อาจใช้ประกอบการสังเกตเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มั่นใจมากยิ่งขึ้น โดยก่อนที่ครูจะสัมภาษณ์นั้น ควรหาข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้เรียนและเตรียมชุดคำถามล่วงหน้าเสียก่อน เพื่อให้การสัมภาษณ์เจาะตรงประเด็นและได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น และขณะสัมภาษณ์ครูควรใช้วาจา ท่าทาง น้ำเสียงที่อบอุ่นเป็นกันเอง เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย และมีแนวโน้มจะให้ข้อมูลต่าง ๆ ควรสัมภาษณ์ผู้เรียนด้วยคำถามที่เข้าใจง่าย และอาจใช้การสัมภาษณ์กับบุคคลใกล้ชิดผู้เรียนร่วมด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนเพิ่มเติม

3. การตรวจงาน เป็นการวัดและประเมินผลที่เน้นการนำผลการประเมินไปใช้ทันที 2 ลักษณะ คือ เพื่อการช่วยเหลือผู้เรียนและเพื่อช่วยปรับปรุงการสอนของครู จึงเป็นการประเมินที่ควรดำเนินการตลอดเวลา และควรมีลักษณะที่ครูสามารถประเมินพฤติกรรมระดับสูงของผู้เรียนได้ เช่น การตรวจแบบฝึกหัด ผลงานภาคปฏิบัติ โครงการ/โครงงานต่าง ๆ เป็นต้น

4. การรายงานตนเอง เป็นการให้ผู้เรียนเขียนบรรยายหรือตอบคำถามสั้น ๆ หรือตอบแบบสอบถามที่ครูสร้างขึ้น เพื่อสะท้อนถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งความรู้ ความเข้าใจ วิธีคิด วิธีทำงานความพอใจในผลงาน ความต้องการพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น

5. การใช้บันทึกจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียน ผลงานผู้เรียน โดยเฉพาะความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนจากแหล่งต่าง ๆ เช่น จากเพื่อนครู หรือผู้ปกครอง เป็นต้น

6. การใช้ข้อสอบแบบเน้นการปฏิบัติจริง คือ การใช้แบบทดสอบเพื่อวัดสิ่งที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ซึ่งข้อสอบนั้นจะต้องมีความหมายต่อผู้เรียน เลียนแบบสภาพความเป็นจริง ครอบคลุม

ความสามารถของผู้เรียนและเนื้อหาตามหลักสูตร เน้นให้มีหลายคำตอบและหลายวิธีหาคำตอบ และมีเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจน

7. การใช้แฟ้มสะสมงาน แฟ้มสะสมงานหมายถึง สิ่งที่ใช้สะสมงานของผู้เรียนอย่าง มีจุดประสงค์ อาจเป็นแฟ้ม กล่อง แผ่นดิสก์ หรืออัลบั้มก็ได้ แฟ้มสะสมผลงานนี้จะเป็นหลักฐาน สะท้อนให้เห็นถึงความพยายาม ความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

สำหรับการวิจัยการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) ร่วมกับแบบ ผสมผสาน วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี มุ่งเน้นให้ผู้สอนใช้วิธีการวัดผลและการประเมินผลสัมฤทธิ์ ตามสภาพจริงด้วยเทคนิควิธีทั้ง 7 วิธี ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจงาน การรายงาน ตนเองการใช้บันทึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องการใช้ข้อสอบแบบเน้นการปฏิบัติจริง และการใช้แฟ้มสะสมงาน

ครูมืออาชีพ (Hands On)

คุณลักษณะครูที่ดี 3 ประการ คือ “ความเป็นครูนั้นประกอบขึ้นด้วยสิ่งที่มีคุณค่าสูง หลายอย่าง อย่างหนึ่งได้แก่ ปัญญา คือ ความรู้ที่ดีประกอบด้วยหลักวิชาอันถูกต้องแน่นแฟ้น กระจ่าง แจ่มในใจ รวมทั้งความฉลาดที่จะพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนกิจที่จะทำ คำที่จะพูดทุกอย่างได้ โดยถูกต้อง ด้วยเหตุผลอย่างหนึ่ง ได้แก่ ความดี คือ ความสุจริต ความเมตตา กรุณา เห็นใจ และปรารถนาดีต่อผู้อื่นโดยเสมอหน้า อีกอย่างหนึ่งได้แก่ ความสามารถที่จะเผื่อแผ่และถ่ายทอด ความรู้ ความดีของตนเองไปยังผู้อื่นอย่างได้ผล ความเป็นครูมีอยู่แล้วย่อมฉายออกให้ผู้อื่นได้รับ ประโยชน์ด้วย ผู้ที่มีความเป็นครูสมบูรณ์ในตัว นอกจากจะมีความดีด้วยตนเองแล้ว ยังจะช่วยให้ ทุกคนที่มีโอกาสเข้ามาสัมพันธ์เกี่ยวข้องบรรลุถึงความดีของความเจริญไปด้วย”

ครู เป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในวงการศึกษามาก เพราะเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและโลก นอกจากนั้นยังเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการสร้างผู้เรียนนักศึกษา อย่างมาก ผู้เรียนนักศึกษาจะมีความคิดที่ดี มีวิธีการวิเคราะห์อย่างถูกต้อง และมีระเบียบแบบ ในการปฏิบัติงานตลอดจนการพัฒนาบุคลิกภาพเชิงวิชาการ เชิงวิชาชีพ ซึ่งควรได้รับการปลูกฝังอบรม จากครูผู้สอน และบุคลิกภาพของครูย่อมส่งผลไปสู่ผู้เรียนนักศึกษา ดังคำกล่าวที่ว่า “อย่ารู้ว่าตัวครู เป็นฉันใด จงดูได้จากศิษย์ที่สอนมา” สิ่งแรกที่ครูต้องพัฒนา คือ การสร้างคุณธรรมหรือครูธรรม ให้เกิดขึ้น “คุณธรรม” คือ ธรรมสำหรับครู เป็นสิ่งที่ครูหลายท่านทราบได้ปฏิบัติแล้ว แต่ก็มีอีกหลาย ท่านที่ยังไม่ทราบและไม่ปฏิบัติ ครูธรรม เป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับการประกอบอาชีพครู แต่ครูที่ ขาดครูธรรม จะเปรียบเสมือนเรือที่ขาดหางเสือ ดังนั้นการจะพาศิษย์ไปสู่จุดหมายปลายทาง อย่างถูกต้องเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ครูจำเป็นต้องมีหลักยึด เพื่อนำตนไปสู่สิ่งสูงสุดหรือเป็นอุดมคติ ของอาชีพนั้นก็คือ การมีอุดมการณ์ครู อุดมการณ์ครู มีหลักการที่จะยึดไว้ประจำใจทุกขณะที่ประกอบ การกิจของครูมี 5 ประการ คือ เติมรู้ เติมใจ เติมเวลา เติมคน เติมพลัง

ความหมายของครูมืออาชีพ

สุพจน์ สุภาพ และคณะ (2562, น. 216) กล่าวว่า คำว่า “ครูมืออาชีพ” ถูกนำมาใช้ อย่างกว้างขวางในหลายโอกาสและหลายสถานการณ์ ซึ่งสังคมไทยมีความคาดหวังว่า ครูมืออาชีพ จะเป็นผู้ที่สามารถนำพาความสำเร็จในการเรียนรู้มาสู่ผู้เรียนได้มากขึ้น ความหมายของคำว่า

“มืออาชีพ” หมายถึง บุคคลที่ปฏิบัติงานที่ต้องใช้ความรู้ มีประสบการณ์สูง และสามารถปฏิบัติในสาขาวิชาหรืองานใดงานหนึ่งได้อย่างดี

ครูมืออาชีพ ต้องเป็นครูที่มีความรอบรู้วิชาการที่ตนเองได้ศึกษามาทุกด้าน ยอมรับความคิดเห็นหรือความรู้ใหม่ รู้จักพัฒนาตนเอง รวมทั้งพัฒนาภูมิหลังตนเองให้มีคุณลักษณะส่วนตัวที่เหมาะสม สามารถถ่ายทอดสิ่งที่รู้ให้กับผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ โดยคำนึงถึงคุณภาพของผู้เรียน สามารถทำงานร่วมกับครู ชุมชนและสังคม ได้มีการดำรงชีวิตอย่างมีวินัย เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความรักศรัทธาและยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งวิชาชีพ ซึ่งครูผู้สอนทุกคนควรจะต้องทบทวนตัวเองและประเมินตนเองเพื่อพัฒนานตนเองสู่ความเป็นครูมืออาชีพ

นรรีชต์ ผืนเชียร (2561, น 1) กล่าวว่า ครูมืออาชีพ ตามความหมายของกรมวิชาการ คือ ครูที่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านที่จะเป็นครูคือ มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการให้การศึกษาอบรมศิษย์ในทุก ๆ ด้าน มีความประพฤติดี วางตัวดี เอาใจใส่ดูแลศิษย์ดี มีวิญญานของความเป็นครู และปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาน ซึ่งจากความหมายนี้จะเห็นได้ว่าระดับของครูมืออาชีพนั้นแตกต่างจากระดับคนที่ประกอบอาชีพครูอยู่พอสมควร ครูทุกคนถึงแม้จะมีความรู้ทางวิชาชีพทัดเทียมกัน เพราะส่วนใหญ่ต่างจบจากสถาบันผลิตครูเหมือนกัน แต่เมื่อผ่านการคัดเลือกเข้ามาบรรจุครูในสถานศึกษาของรัฐหรือได้ทำงานในสถานศึกษาของเอกชน ครูทุกคนก็มีจุดเริ่มต้นในการทำงานที่ไม่ต่างกัน แต่อะไรที่จะเป็นตัววัดได้ว่า บุคคลใดคือ ผู้ประกอบอาชีพครู และใครควรจะถูกรเรียกว่า เป็น ครูมืออาชีพ

รังสรรค์ แสงสุข (2550, น. 38) ให้ความเห็นว่า ครู คือ ผู้ที่ให้ความรู้ได้ไม่จำกัดทุกที่ทุกเมื่อ ครูต้องเต็มไปด้วยความรู้และรู้จักชวนช่วยหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ สะสมความดีมีบารมีมากและครูที่ดีจะต้องไม่ปิดบังความรู้ภูมิจิตและวิญญานของความเป็นครู

กล่าวโดยสรุป ครูมืออาชีพ (Hand On) หมายถึง ครูที่มีสมรรถนะด้านความสามารถในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล การพัฒนาและประเมินหลักสูตร การศึกษาค้นคว้า วิจัย การเป็นผู้นำการส่งเสริม การแก้ปัญหา การสร้างความสัมพันธ์ ความร่วมมือกับชุมชน ตลอดจนการได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การมีความรู้ทักษะความสามารถในการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียน และได้รับการยกย่องชมเชยในการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างและเป็นผู้นำที่ดี

คุณลักษณะของครูที่ดี ประกอบด้วยคุณลักษณะ 10 ประการ ดังนี้ (<http://office.nu.ac.th> สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2560)

1. ความมีระเบียบวินัย หมายถึง ความประพฤติ ทั้งทางกายและวาจาและใจ ที่แสดงถึงความเคารพในกฎหมาย ระเบียบประเพณีของสังคม และความประพฤติที่สอดคล้องกับอุดมคติหรือความหวังของตนเองโดยให้อัตส่วนรวมสำคัญกว่าส่วนตัว
2. ความซื่อสัตย์สุจริตและความยุติธรรม หมายถึง การประพฤติที่ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่เอาเปรียบหรือคดโกงผู้อื่นหรือส่วนรวม ให้อัตส่วนรวมสำคัญกว่าส่วนตน ระเบียบแบบแผนและกฎหมายของสังคมเป็นเกณฑ์
3. ความขยัน ประหยัด และยึดมั่นในสัมมาอาชีพ หมายถึง ความประพฤติที่ไม่ทำให้เสียเวลาชีวิตและปฏิบัติกิจอันควรกระทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนและสังคม

4. ความสำนึกในหน้าที่และการงานต่าง ๆ รวมไปถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ หมายถึง ความประพฤติที่ไม่เอารัดเอาเปรียบสังคมและไม่ก่อความเสียหายให้เกิดขึ้นแก่สังคม

5. ความเป็นผู้มีควมริเริ่ม วิจัยและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล หมายถึง ความประพฤติในลักษณะสร้างสรรค์และปรับปรุงมีเหตุผลในการทำหน้าที่การงาน

6. ความกระตือรือร้นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีความรักและเทิดทูนชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หมายถึง ความประพฤติที่สนับสนุนและให้ความร่วมมือ ในการอยู่ร่วมกันโดยยึดผลประโยชน์ของสังคมให้มากที่สุด

7. ความเป็นผู้มีพละทานที่ยึดมั่นทั้งทางร่างกายและจิตใจ หมายถึง ความมั่นคงและจิตใจ รู้จักบำรุงรักษาและจิตใจให้สมบูรณ์ มีอารมณ์แจ่มใสมีธรรมะอยู่ในจิตใจอย่างมั่นคง

8. ความสามารถในการพึ่งพาตนเองและมีอุดมคติเป็นที่พึง ไม่ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นโดยไม่จำเป็น

9. ความภาคภูมิใจและการรู้จักทำนุบำรุงศิลป วัฒนธรรม และทรัพยากรของชาติ หมายถึง ความประพฤติที่แสดงออกซึ่งศิลปและวัฒนธรรมแบบไทย ๆ มีความรักและหวงแหนวัฒนธรรมของตนเองและทรัพยากรของชาติ

10. ความเสียสละ และเมตตาอารี กตัญญูทศเวที กล้าหาญ และความสามัคคีกัน หมายถึง ความประพฤติที่แสดงออกถึงการแบ่งปัน เกื้อกูลผู้อื่นในเรื่องของกำลังกายและกำลังทรัพย์

คุณลักษณะ 10 ประการนี้ เป็นทั้งแนวทางและเป้าหมายในการจัดการศึกษาและอบรม สั่งสอนผู้เรียนของสถานศึกษาทุกระดับและเจ้าหน้าที่ในสถานศึกษาต้องถือปฏิบัติด้วยเช่นกัน ผู้บริหารคือผู้ที่เป็นหัวหน้าสถานศึกษา ครู อาจารย์ ผู้อำนวยการ และรวมไปถึงผู้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วย หรือรองของตำแหน่งผู้บริหารทุกระดับ เป็นผู้มีควมสำคัญต่อการจัดการและพัฒนาจริยศึกษา ในสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้บริหารการศึกษาเป็นทั้งผู้นำและเป็นผู้วางแผนการต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนทั้งหลายได้รู้จักและเข้าใจในหลักจริยธรรม ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาในระดับใด ดังนั้น ผู้บริหารจึงมีคุณธรรมและจริยธรรมตามที่กำหนดไว้สำหรับอบรม สั่งสอนผู้เรียนนักศึกษาครบทุกข้อ

หลักสืบประการของความเป็นครูดี

หลักสืบประการของความเป็นครูดี มีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 120)

1. มุ่งมั่นวิชาการ

ครูมีบทบาทหน้าที่ในการเสาะแสวงหาความรู้ เพื่อนำไปถ่ายทอดให้แก่ศิษย์ที่จำเป็น สำหรับครู คือ

1.1 ศาสตร์ที่จะสอน ครูต้องติดตามความก้าวหน้าของวิชาที่จะถ่ายทอด จากหนังสือ เอกสาร วารสาร ตามสื่อต่าง ๆ ตลอดจนเข้าประชุมเพื่อรับรู้ความคิดใหม่ ๆ ข้อค้นพบที่ขยายความรู้ ออกไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุดจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะเตรียมพร้อมให้ตนเองมีความรู้ทันสมัยต่อเหตุการณ์

1.2 ศาสตร์การสอน แม้ครูจะมีความรู้ดีในศาสตร์สาขาที่ชำนาญ แต่ความรู้เหล่านั้นจะไม่ มีประโยชน์ต่อวิชาชีพรู้แค่แต่น้อย หากครูยังขาดความรู้เรื่องของการถ่ายทอดวิชาการเหล่านั้น

ครูจึงจำเป็นต้องติดตาม ศึกษา ค้นคว้า ให้ทันต่อความก้าวหน้าของศาสตร์การสอนเพื่อค้นหาวิธีการที่จะอธิบายหรือถ่ายทอดให้ศิษย์เข้าใจในสาระต่าง ๆ

1.3 ศาสตร์การพัฒนาคู โดยที่อาชีพครูเป็นอาชีพสร้างคนที่มีศักยภาพให้แก่ประเทศชาติ ผู้สร้างจึงจำเป็นต้องเอาใจใส่ และถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องพัฒนาคูให้มีความพร้อมด้านวิชาการ วิชาชีพ และการดำรงตนให้เป็นคนดีที่สังคมปรารถนา

2. รักงานสอน

ครูต้องมีความศรัทธาต่อวิชาชีพของตน ต้องมีความรักการสอน สนใจที่จะพัฒนาการสอน ให้น่าสนใจ เปลี่ยนแปลงวิธีการสอนเพื่อให้ได้ผล รู้จักวิธีถ่ายทอดที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนของตนเอง ให้รู้จักวิธีเรียน เรียนด้วยความสุขและรับรู้สาระในศาสตร์ที่ครูสอน

3. อารมณ์ดี

ครูต้องเมตตา รัก เข้าใจ และเอาใจใส่ดูแลลูกศิษย์ ห่วงใยว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ช่วยแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ที่ลูกศิษย์ประสบพบเจอให้เกียรติและยอมรับในความแตกต่าง ไม่ดูถูกหรือเหยียดหยามลูกศิษย์ ให้การช่วยเหลือทั้งทางด้านการเรียนและชีวิต

4. คิดดี

ครูต้องมีความคิดที่ดี ความคิดที่เป็นบวกต่อศิษย์ ต่อการสอน ต่อวิชาชีพ ต่อสถาบัน และต่อเพื่อนร่วมงาน คิดในสิ่งที่ดี และให้คิดอยู่เสมอว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีคุณค่าที่สุด เป็นต้น ความคิดที่เป็นบวกจะช่วยให้ครูทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

5. มีคุณธรรม

ความมีคุณธรรมของครูมีความจำเป็นต่อวิชาชีพครู คุณธรรมที่สำคัญ ได้แก่ ความยุติธรรม ด้านการสอน การประเมินผล ความต้องการให้ลูกศิษย์ประสบผลสำเร็จ ครูต้องมีความอดทน ระวังอารมณ์ได้ดี ไม่ทำร้ายคน เสียสละ มีความอายที่จะกระทำผิด และมีหลักศาสนายึดมั่น มีความตั้งใจ แน่วแน่ที่จะประพฤติตนให้ถูกต้องตามระเบียบ ประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ

6. ชี้นำสังคม

ครูต้องช่วยชี้นำสังคม นำในสิ่งที่ถูกต้อง ช่วยแก้ปัญหา ทำตนเป็นตัวอย่าง เช่น เรื่องของ ขยะสิ่งแวดล้อม และการประหยัดพลังงาน ช่วยชุมชนในด้านต่าง ๆ ทั้งการแก้ปัญหาเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของสังคม และการช่วยชี้นำสังคมให้เป็นสังคมที่ดีงาม

7. อบรมจิตใจ

การพัฒนาผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ครูจึงต้องช่วยให้ข้อคิดที่ดี อบรม ตักเตือน สั่งสอนให้ศิษย์ประพฤติดี ดำรงอยู่ในศีลธรรม หน้าที่ของครูจึงไม่ใช่เป็นเพียงการสอนหนังสือเท่านั้น แต่จะต้อง อบรมจิตใจให้มีคุณธรรม จริยธรรมอยู่เสมอ

8. ใฝ่ความก้าวหน้า

การไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ รักที่จะช่วยให้ประเทศก้าวหน้า เผยแพร่ผลงานวิชาการให้แก่ ชุมชนไม่หยุดยั้ง ครูจะต้องทำให้ชีวิตของครูก้าวหน้าต่อไปเพื่อที่จะทำประโยชน์ให้แก่ตนเอง ศิษย์ สังคม และประเทศชาติ

9. วาจางาม

คำพูดเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างประสบความสำเร็จ คำพูดที่ดีย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจ มีความมุ่งมั่น ในทางตรงกันข้าม คำพูดไม่ดี ย่อมทำให้ผู้ฟัง เกิดความทุกข์ ไม่สบายใจ และทำให้เกิดความท้อถอย ไม่อยากเรียน ครูจึงต้องฝึกการพูดให้ถูกต้อง ตามกาลเทศะ ฝึกการพูดเพื่อจูงใจและส่งเสริมทำให้ศิษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปใน ทางที่ดีงามและถูกต้อง

10. รักความเป็นไทย

สถาบันการศึกษาเป็นศูนย์กลางการพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของ ประเทศชาติ ดังนั้น ครูจึงต้องส่งเสริมพัฒนาเอกลักษณ์ไทย เพื่อให้ศิษย์เป็นผู้ดำรงรักษาเอกลักษณ์ ไทยเอาไว้ โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตนจำเป็นต้องดำรงไว้ให้มั่นคง แม้ว่าเทคโนโลยีจะพัฒนาไปได้ไกล จนทำให้แต่ละชาติสามารถติดต่อ รับรู้ และถ่ายทอดวัฒนธรรม ซึ่งกันและกันได้ก็ตาม แต่เอกลักษณ์เฉพาะของคนในชาติ เช่น เรื่องของความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ที่ดีงาม ควรช่วยกันสืบสาน ส่งเสริม และดำรงไว้ เพื่อให้เยาวชนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย

บทบาทสำคัญของครูมืออาชีพ

ครูเป็นอาชีพชั้นสูงที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะด้านการอบรมสั่งสอนเพื่อให้ ศิษย์เกิดการเรียนรู้มีความรู้ความเข้าใจมีทักษะและมีความรู้สึกรักใคร่คิดใหม่หรือดีขึ้น มากขึ้น เหมาะสมขึ้น ซึ่งเป็นภารกิจต้องใช้ความรู้ความสามารถพิเศษในการทำงานและสังคมก็ให้การยกย่องความสำคัญ ของครู โดยครูมีภาระหน้าที่ดังนี้

1. T (Teaching) การสอน หมายถึง การอบรมสั่งสอนศิษย์ให้มีความรู้ความสามารถในวิชาการ ทั้งปวงและเกิดปัญญาในการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคม ซึ่งถือว่า การสอนคืองานหลักของครู
2. E (Ethics) จริยธรรม หมายถึง นอกจากครูจะมีบทบาทในการอบรมสั่งเสริมจริยธรรม ให้แก่ผู้เรียนแล้วครูจะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่เหมาะสม
3. A (Academic) วิชาการ หมายถึง ครูต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบในทางวิชาการ ทั้งต่อตนเองและในด้านส่งเสริมความเจริญงอกงามของศิษย์
4. C (Cultural Heritage) การสืบทอดวัฒนธรรม หมายถึง ครูจะต้องมีหน้าที่และความ รับผิดชอบเกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง
5. H (Human Relationship) การมีมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ครูอาจารย์ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ทั้งในด้านส่วนตัวและส่วนรวม ซึ่งมนุษยสัมพันธ์ของครูประกอบด้วยมนุษยสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน มนุษยสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู และมนุษยสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง ชุมชน
6. E (Evaluation) การประเมินผล หมายถึง การประเมินผลการเรียนของผู้เรียนและ การสอนของครูซึ่งการประเมินผลสามารถทำได้หลากหลายวิธีขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และเนื้อหา เพื่อนำไปพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
7. R (Research) การวิจัย หมายถึง การที่ครูต้องเป็นนักแก้ปัญหาและศึกษาหาความรู้ จากความจริงที่เชื่อถือได้ซึ่งการที่จะแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูจะต้องทราบสาเหตุที่แท้จริง ของการแก้ปัญหา เหตุนี้ทำให้การวิจัยเป็นสิ่งที่ช่วยให้ครูได้ข้อมูลที่เป็นจริงและน่าเชื่อถือ

เพื่อนำไปใช้พัฒนากระบวนการเรียนการสอน ซึ่งการวิจัยในเบื้องต้นสำหรับครูสามารถทำได้ โดยการตั้งปัญหา การตั้งสมมติฐานในการแก้ปัญหา การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผล

8. S (Service) การบริการ หมายถึง การบริการให้แก่ศิษย์ ผู้ปกครอง และชุมชน

ครูมืออาชีพต้องมีคุณภาพการสอน สิ่งที่คุณครูมืออาชีพควรตระหนักเป็นอย่างยิ่งก็คือ คุณภาพการสอน ซึ่งเป็นความสามารถที่จะสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน ครูมืออาชีพจึงต้องมีความสามารถต่อไปนี้

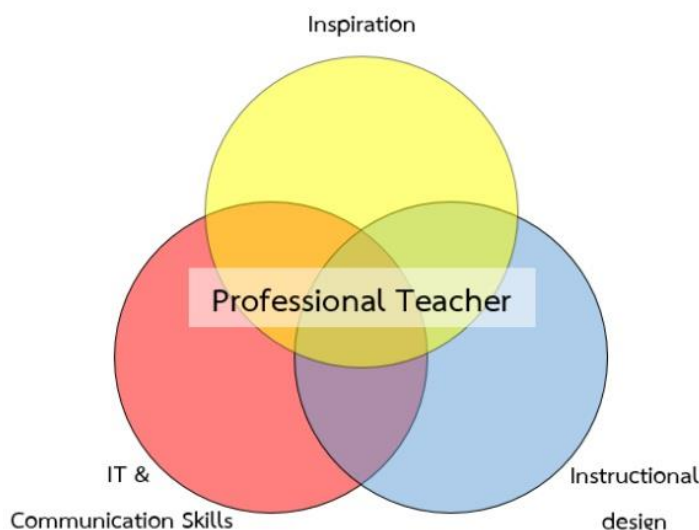
1. สามารถประยุกต์ใช้ยุทธศาสตร์และการจัดระบบได้อย่างเหมาะสมกับการเรียนรู้และความต้องการทางการศึกษาของผู้เรียน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนและสาระการเรียนรู้ที่สอน
2. สามารถติดตามการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อวางแผนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่ม และเป็นชั้น
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างอิสระ ฝึกการใช้ภาษา คาดหวังให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้
4. พัฒนาความสัมพันธ์เชิงจรรยาบรรณ บนพื้นฐานทักษะการสื่อสารที่ดีให้การยอมรับผู้เรียนทุกคนและคาดหวังจะได้รับการยอมรับจากผู้เรียน
5. ความรู้ที่ทันสมัยและสนับสนุนข้อคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรอย่างกระตือรือร้น
6. เชื่อความสามารถในการเรียนของผู้เรียนทุกคน คาดหวังว่าผู้เรียนทุกคนเรียนรู้และส่งความคาดหวังนี้
7. กระตือรือร้นในการฝึกผู้เรียนเข้าสู่ประสบการณ์แห่งการเรียนรู้เรื่องที่ผู้เรียนเห็นว่ามีความสำคัญต่อชีวิตของคน
8. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความเชื่อมโยง เข้าใจความสัมพันธ์ทั้งภายในและระหว่างสาระการเรียนรู้

คำว่า “ครูมืออาชีพ” กับ “อาชีพครู” นั้นมีความแตกต่างกันอย่างมากสำหรับอาชีพครูใคร ๆ ก็สามารถเป็นได้ถ้าได้รับการว่าจ้างให้สอนแต่ “ครูมืออาชีพ” ที่ปฏิบัติหน้าที่ได้สมกับความเป็นครูอย่างแท้จริงนั้น ไม่ใช่สิ่งที่ใคร ๆ ก็สามารถทำได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับสภาพสังคมในปัจจุบัน

ลักษณะของครูมืออาชีพ

ครูมืออาชีพ หมายถึง ครูที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพครู สามารถปฏิบัติหน้าที่ครูได้อย่างดีจนประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพครูอย่างต่อเนื่องจนสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้ ลักษณะของครูมืออาชีพ คือครูที่นอกจากจะมีความรู้ มีคุณธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพแล้ว ยังต้องมีองค์ประกอบ 3I ดังต่อไปนี้ คือ การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและทักษะสื่อสาร (IT & Communication skills) และการออกแบบการเรียนรู้ (Instructional design) หรือออกแบบวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันได้ เทคนิคสำคัญสำหรับครูมืออาชีพ คือการปรับใช้เทคโนโลยีให้เหมาะกับบริบทของโรงเรียน ทันสมัย ไม่ล้าสมัยรวมถึงอาจไม่จำเป็นต้องล้ำสมัยมากเกินไป โดยต้องพัฒนาตนเองให้ทันผู้เรียนในเรื่องนี้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการสอนให้ผู้เรียนรู้เท่าทันการใช้เทคโนโลยี นอกจากนี้ต้องสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนของผู้เรียน ไม่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเก่งในวิชาของตน แต่ต้องให้ผู้เรียนอยากที่จะเรียนวิชา

ของตนแม้ว่าจะไม่ถนัดก็ตาม โดยครูต้องไม่ยึดเย็ดและครูจะต้องออกแบบการเรียนรู้ได้หลากหลาย
เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเรียน แต่ละห้องเรียน เนื่องจากธรรมชาติและบริบทของแต่ละ
ห้องเรียนที่แตกต่างกัน เมื่อแยกประเด็นพิจารณาแต่ละลักษณะจะมีรายละเอียด ดังนี้
(เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2559)

ภาพที่ 2.8 แนวคิด 3Is กับความเป็นครูมืออาชีพ (3Is and Professional Teacher)

หมายเหตุ. จาก เอกสารประกอบการอบรมครู Guru ครูมืออาชีพ โดย เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2559

1. การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration)

ข้อดีของการเป็นครูนั่น มีมากกว่าการเป็นอาชีพ คือ การอยู่เบื้องหลังความสำเร็จของผู้เรียน โดยเฉพาะการสร้างเด็กจากที่ไม่มีอะไร จนวันหนึ่งเด็กคนนั้นสามารถยืนได้ด้วยตนเองนั่นแหละ คือความสำเร็จ ดังนั้นการสร้างทัศนคติเชิงบวกที่ถูกต้อง เป็นสิ่งสำคัญที่ครูต้องสร้างให้ตนเองก่อน จากนั้นถึงจะแบ่งปันสิ่งเหล่านี้ให้ผู้เรียน การจูงใจผู้เรียนให้เกิดแรงจูงใจ ทำให้ผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมความรับผิดชอบของตนเองได้อย่างเหมาะสม และถ้าแรงจูงใจมากขึ้นเรื่อย ๆ ก็จะผลักดันกลายเป็นแรงบันดาลใจซึ่งคงทน ยืนยาวกว่ามาก

การสร้างแรงบันดาลใจสามารถทำได้หลายวิธี อย่างแรก คือ การที่ครูจะต้องเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนทุกคนจะมีคุณครูที่ประทับใจอยู่ โดยผู้เรียนจะเลือกแบบอย่างที่จะทำตามแบบของผู้นั้น ฉะนั้นครูจึงไม่ได้เพียงสั่งสอนศิษย์ หากแต่ครูก็ยังเป็นแบบอย่างในการประพฤติดี ดังที่เรียกว่า แม่พิมพ์ของชาติ นอกจากนี้ครูสามารถให้แรงบันดาลใจด้วยการให้รางวัล และรางวัลนั้นไม่จำเป็นต้องมีค่าหรือเป็นสิ่งของ หากแต่อาจเป็นเพียงคำชมบางครั้งก็สามารถสร้างแรงบันดาลใจที่จะให้เด็กสามารถคงแรงบันดาลใจไว้ได้ เพราะแรงบันดาลใจต้องเป็นสิ่งที่ยั่งยืนต่อเนื่อง ต่างกับความประทับใจที่อาจสิ้นสุดได้ แรงบันดาลใจจึงสำคัญ

2. ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการสื่อสาร (IT & Communication skills)

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และความสามารถในการสื่อสารของครู ในด้านการใช้ภาษาอังกฤษในปัจจุบันมีความสำคัญต่อความสำเร็จ ความก้าวหน้าในการทำหน้าที่ของครูเป็นอย่างมาก เพราะเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) จะทำให้ครูสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ต้องอาศัยทักษะความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษเป็นสำคัญ เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากล ที่ทุกคนใช้เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่และเรียนรู้ข้อมูลต่าง ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ต (Internet) การที่ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้หลากหลายจากสิ่งที่ครูเตรียมไว้ จึงต้องอาศัยครูเป็นสำคัญในการเลือกและจัดเตรียมเนื้อหา ประสบการณ์ให้ผู้เรียน ซึ่งปัจจุบันนี้การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยสอนอย่างเต็มรูปแบบของครูยังไม่สามารถปฏิบัติได้เต็มที่มากนัก เพราะอุปสรรคสำคัญของครูส่วนใหญ่ อยู่ที่ความสามารถทางภาษาอังกฤษจึงทำให้ครูไม่สามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้จากโลกภายนอกสู่ห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) สามารถช่วยให้ครูสามารถเชื่อมโยงความรู้จากโลกภายนอกเข้ามาสู่ห้องเรียนได้อย่างง่ายดาย การจัดการเรียนการสอนก็สามารถที่จะแสดงตัวอย่างให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ชัดเจนมากขึ้น รวมถึงการสร้างความรู้ความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เป็นอย่างดีอีกด้วยด้วยความสามารถด้านการสื่อสารไม่เพียงแต่ภาษาอังกฤษเท่านั้น ภาษาไทยก็เป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพครูเป็นอย่างยิ่งเพราะการเรียนการสอนของครูต้องใช้ภาษาไทยในการอธิบาย การสอน การสื่อสารกับผู้เรียน และใช้ในการพัฒนาความรู้ ความคิดต่าง ๆ จากการอ่าน การเขียน ซึ่งทักษะหรือความสามารถด้านการสื่อสารนี้มีความสำคัญต่ออาชีพครูเป็นอย่างยิ่ง แม้ว่าครูจะเก่งมากขนาดไหนแต่ไม่สามารถอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจได้ ก็ไม่สามารถเป็นครูมีอาชีพได้อย่างแน่นอนสรุปได้ว่าภาษาไทยช่วยทำให้ครูสอนผู้เรียนให้เข้าใจความรู้ ส่วนภาษาอังกฤษช่วยเสริมให้ครูสอนผู้เรียนให้เข้าถึงแหล่งความรู้ ตามที่เอกชัย กี่สุขพันธ์เคยให้ข้อคิดไว้

3. การออกแบบการเรียนรู้ (Instructional Design)

ครูที่จะมีความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ให้น่าสนใจได้นั้น จำเป็นต้องใช้ความรู้ที่มีอยู่มาบูรณาการเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นความรู้ด้านจิตวิทยาต่าง ๆ เช่น จิตวิทยาพัฒนาการจิตวิทยาวัยรุ่น จิตวิทยาการศึกษา รวมถึงความรู้ด้านหลักสูตรและการสอน เทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ เทคนิคการวัดและประเมินผลการสอนเทคโนโลยีการศึกษา ตลอดจนความรู้ความเข้าใจในเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) เพื่อให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเรื่องของหลักสูตรนั้นเป็นสิ่งที่เป็นตัวกำหนดว่าครูจะต้องสอนอะไรให้แก่ผู้เรียนบ้าง เทคนิคการสอนนั้นก็คือการเลือกวิธีการจัดการสอนที่จะให้เด็กได้เรียนรู้และรับรู้นั้นด้วยวิธีใดบ้าง ซึ่งต้องอาศัยความรู้ในด้านจิตวิทยาพัฒนาการจิตวิทยาการศึกษาในการออกแบบการเรียนรู้ว่าแต่ละช่วงวัยนั้นควรพัฒนาด้านใด และใช้วิธีใดที่จะทำให้ผู้เรียนสนใจ ด้านเทคโนโลยีการศึกษาก็เข้ามาช่วยให้ครูสามารถสอนและแนะนำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ที่กว้างขวางได้ สำหรับการใช้เทคนิคการวัดและประเมินผลที่มีความหลากหลายแตกต่างกันก็เพราะครูควรจะใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสิ่งที่ตนเองสอน ซึ่งทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นมืออาชีพของครูทั้งสิ้น

แนวทางการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ

เดชา การรัมย์ (2551) ได้ให้แนวทางในการฝึกฝนเพื่อก้าวสู่การเป็นครูมืออาชีพไว้ดังนี้

1. ผู้สอนควรปฏิบัติตนให้มีความเหมาะสมตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป
 2. ควรศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาของชาติ ตามนโยบายต่าง ๆ ของทางกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม
 3. ต้องศึกษากฎหมายและหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อให้สามารถออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม
 4. ต้องทำความรู้จักผู้เรียน เพื่อให้ทราบถึงอุปนิสัยใจคอ จุดเด่น และจุดที่ต้องพัฒนา สามารถวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ ซึ่งข้อมูลนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้
 5. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นทักษะการปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้แนะแนวทางและให้คำปรึกษามากกว่าเป็นผู้ชี้แนะในการเรียนการสอน
 6. ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีการบูรณาการแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในส่วนของเนื้อหาที่สัมพันธ์กัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดเชื่อมโยงและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริง
 7. เลือกใช้วิธีการวัดผลการเรียนรู้อย่างหลากหลายตามสภาพที่เหมาะสมของผู้เรียน เพื่อให้ทราบถึงผลลัพธ์ที่ถูกต้องและแม่นยำ
 8. เลือกจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เน้นให้ผู้เรียนให้เกิดความรู้ ทักษะ หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
 9. ควรมีการอบรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และใช้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและแก้ไขปัญหาต่างๆของผู้เรียน
 10. หมั่นศึกษาและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ควรร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมหรือกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูทั้งในและนอกโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
 11. ฝึกฝนทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้
 12. พัฒนาตัวเองให้เป็นคนที่มีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) ร่วมกับแบบผสมผสาน วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี เป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพได้

การนิเทศ ติดตาม การจัดการเรียนรู้

การนิเทศการสอน เป็นกระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้ทำหน้าที่นิเทศและผู้รับการนิเทศโดยการช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริม ให้คำแนะนำ เพื่อที่จะพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการเรียนของผู้เรียน

ความหมายของการนิเทศ

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการส่งเสริม สนับสนุน การศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

อัญชลี ธรรมะวิสิกุล (2552, น. 1) กล่าวว่า ความหมายของการนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาครู เพื่อให้ครูปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การนิเทศจึงเป็นกระบวนการในการแนะนำ ช่วยเหลือครู ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการนิเทศนั้นอยู่บนหลักการของประชาธิปไตย ได้แก่ การเคารพซึ่งกันและกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

จิรประวัติ ศรีวัฒนทรัพย์ (2559, น. 9) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

สกาวรัตน์ ไกรมาก (2561, น. 11) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของบุคคลทุกฝ่าย เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาผู้เรียน โดยความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครู ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวิธีการปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยความร่วมมือของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศตามแนวทางของประชาธิปไตยที่เน้นการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และการเคารพซึ่งกันและกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและยกระดับคุณภาพการศึกษา

กล่าวโดยสรุป การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาครู เพื่อให้ครูปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวิธีการปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่องถูกต้องตามหลักวิชาการ และเป็นความร่วมมือของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ การนิเทศจึงเป็นกระบวนการในการแนะนำช่วยเหลือครู ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการสำคัญของการนิเทศการสอน

จิรประวัติ ศรีวัฒนทรัพย์ (2559, น. 10) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษามีหลักการสำคัญ คือ หลักของความถูกต้องตามหลักวิชาการ มีความเป็นวิทยาศาสตร์ มีบรรยากาศแบบประชาธิปไตย และใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยดำเนินการเป็นกระบวนการระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือ คุณภาพผู้เรียน

การนิเทศการสอนภายในโรงเรียนจะต้องยึดหลักสำคัญดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องถือว่าการนิเทศการสอนเป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนโดยตรง สำหรับการดำเนินนิเทศการสอนนั้นผู้บริหารอาจจะดำเนินการเองหรือมอบหมายให้ผู้อื่นดำเนินการแทนก็ได้
2. การนิเทศการสอนจะสำเร็จลงได้จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือกันทั้ง 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ หากขาดความร่วมมือจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การนิเทศการสอนจะไม่มีโอกาสพบกับความสำเร็จได้เลย
3. จะต้องตระหนักถึงความเข้าใจว่า การนิเทศการสอนภายในโรงเรียนนั้นเป็นการทำงานร่วมกัน เพื่อช่วยพัฒนาเพื่อนร่วมงานให้สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น การนิเทศการสอนไม่ใช่เป็นการบังคับ ขู่เข็ญ หรือคอยจับผิดแต่ประการใด

4. บุคลากรภายในโรงเรียนจะต้องมีการยอมรับและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ในสภาพความเป็นจริงแล้วไม่มีใครที่จะมีความเชี่ยวชาญทุก ๆ ด้าน ดังนั้นจึงน่าจะจะได้แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความเชี่ยวชาญให้แก่เพื่อนร่วมงานเพื่อให้ทุกคนในหน่วยงานมีความรู้ ทักษะ ความสามารถสูงขึ้น

5. การนิเทศการสอนจะต้องเกิดขึ้นจากความจำเป็นในการแก้ปัญหาหรือสนองนโยบาย หรือความต้องการในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

6. การสร้างเสริมกำลังใจของผู้บริหารโรงเรียนจะมีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูผู้สอน ดังนั้นจึงถือว่าการสร้างเสริมกำลังใจของผู้บริหารโรงเรียนจะส่งผลต่อความสัมฤทธิ์ผลของการนิเทศการสอนภายในโรงเรียนด้วย

บุคลากรในการนิเทศการสอนภายในโรงเรียน

การนิเทศการสอนภายในสถานศึกษาประกอบด้วยบุคคล 3 ฝ่าย ได้แก่

1. ผู้บริหารโรงเรียน
2. ผู้นิเทศ อาจเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมาย เช่น รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้าสายชั้น หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือครูแกนนำ
3. ผู้รับการนิเทศ

ในกรณีที่ผู้สอนในระดับเดียวกัน อาจจะตกลงร่วมกันในลักษณะการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนโดยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้นิเทศ อีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รับการนิเทศ

แนวคิดและทฤษฎีความพึงพอใจ

ความหมายของความพึงพอใจ

แนวคิดของนักวิชาการและนักบริหารได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้หลายประการ ดังนี้ กษกร เป้าสุวรรณ และคณะ (2560, น. 28) กล่าวถึง ความหมายของความพึงพอใจว่าสิ่งที่ควรจะเป็นไปตามความต้องการ ความพึงพอใจเป็นผลของการแสดงออกของทัศนคติของบุคคลอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจที่มีประสบการณ์ที่มนุษย์เราได้รับอาจจะมากหรือน้อยก็ได้ และเป็นความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ แต่เมื่อได้สิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการหรือทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ ก็จะเกิดความรู้สึกบวกเป็นความรู้สึกที่พึงพอใจ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าสิ่งนั้นสร้างความรู้สึกผิดหวังก็จะทำให้เกิดความรู้สึกทางลบเป็นความรู้สึกไม่พึงพอใจ

วิลลิสทรี ทรายางกูร (2551, น. 9) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นการให้ค่าความรู้สึกของเราและมีความสัมพันธ์กับโลกทัศน์ที่เกี่ยวกับความหมายของสภาพแวดล้อม ค่าความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อมจะแตกต่างกัน เช่น ความรู้สึกเลว-ดี พอใจ-ไม่พอใจ สนใจ-ไม่สนใจ เป็นต้น

จรัส โพธิ์จันทร์ (2553, น. 7) ได้กล่าวถึง ความพึงพอใจว่าเป็นความรู้สึกของบุคคลต่อหน่วยงานซึ่งอาจเป็นความรู้สึกทางบวก ทางเป็นกลาง หรือทางลบ ความรู้สึกเหล่านี้มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ กล่าวคือ หากความรู้สึกโน้มเอียงไปในทางบวก การปฏิบัติหน้าที่จะมีประสิทธิภาพสูง แต่หากความรู้สึกโน้มเอียงไปในทางลบการปฏิบัติหน้าที่จะมีประสิทธิภาพต่ำ

ศิริวรรณ วรโพด (2551, น. 16) ได้สรุปความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกชอบของคนที่มีต่องานเมื่อความรู้สึกของคนได้รับการตอบสนองจากองค์กรก็จะทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานมาก ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

กูด (Good, 1973) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพ คุณภาพ หรือระดับความพึงพอใจ ซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจต่าง ๆ และทัศนคติที่บุคคลนั้นมีต่อสิ่งนั้น

โวลแมน (Wolman, 1973) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่มีความสุขเมื่อได้รับผลสำเร็จตามจุดหมาย ความต้องการหรือแรงจูงใจ

เคิร์ก (Quirk, 1987) ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้ที่มีความสุขหรือความพอใจเมื่อได้รับความสำเร็จหรือได้รับสิ่งที่ต้องการ

เดวิส (Davis, 2000) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับบุคคล เมื่อความต้องการพื้นฐานทั้งร่างกายและจิตใจได้รับการตอบสนองพฤติกรรมเกี่ยวกับความพึงพอใจของมนุษย์เป็นความพยายามที่จะขจัดความตึงเครียดหรือความกระวนกระวายหรือสภาวะไม่สมดุลในร่างกายเมื่อสามารถขจัดสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวออกไปได้ มนุษย์ย่อมจะได้รับความพึงพอใจในสิ่งที่ต้องการ

เฟรนช์ (French, 1994) กล่าวว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเกิดจากการได้รับการตอบสนองทางอารมณ์ของบุคคลอาจเป็นเงินเดือน ผลประโยชน์ตอบแทนและการกำกับดูแลความพึงพอใจในงานสูงหรือต่ำย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ รวมทั้งความต้องการของบุคคล ลักษณะของงาน ขอบเขตของงาน สภาพการทำงาน และบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล

โอลิเวอร์ (Oliver, 1997) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ คือ การตอบสนองที่แสดงถึงความประสงค์ของลูกค้าเป็นวิจารณ์ญาณของลูกค้าที่มีต่อสินค้าและบริการ ความพึงพอใจมีมุมมองที่แตกต่างกันแล้วแต่มุมมองของแต่ละคน

ฮอร์นบี (Hornby, 2000) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดีเมื่อประสบความสำเร็จหรือได้รับสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นเป็นความรู้สึกที่พอใจ

คอตเลอร์ (Kotler, 2003) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจ คือ ระดับความรู้สึกของบุคคลว่ารู้สึกพอใจ ถูกใจหรือผิดหวัง อันเป็นผลมาจากการเปรียบเทียบระหว่างผลงานที่ได้รับรู้จากสินค้าหรือบริการกับความคาดหวังของบุคคลนั้น ๆ ดังนั้นระดับความพึงพอใจจะสัมพันธ์กับความแตกต่างระหว่างผลงานที่ได้รับรู้ความคาดหวัง

กล่าวโดยสรุป ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึก หรือทัศนคติที่ดี ที่เกิดจากผลจากการสัมผัส การรับรู้ให้เกิดการยอมรับและส่งผลให้เกิดการสนใจ และเกิดการเรียนรู้ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดียิ่งขึ้นสำหรับกระบวนการเรียนการสอน ความพึงพอใจ จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้เรียน เมื่อผู้เรียนเกิดความพึงพอใจก็จะส่งผลต่อการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จในการเรียนต่อไป

ทฤษฎีความพึงพอใจ

บุญธรรม ไวยมิตร (2553, น. 64) กล่าวถึง ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดของ เฟรดเดอริก เฮอิร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg) ไว้ว่า ความสำคัญต่อการทำงานของมนุษย์ตามทฤษฎี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ Hygiene factors และ Satisfier factors ซึ่งเป็นปัจจัยที่ได้กล่าวถึงที่มาของความพึงพอใจในงาน โดยที่บุคคลในองค์กรจะทำงานได้ดีนั้นจะต้องดูถึงปัจจัยทั้งสอง

ดังกล่าวมาแล้วนั้นเป็นสำคัญ และองค์การควรจะทำให้ปัจจัยทั้งสองในด้านความพึงพอใจในงานเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเพื่อให้องค์การมีบุคลากรที่จะทำงานได้ดีและมีประสิทธิภาพในงานที่ทำอยู่เกิดประโยชน์แก่องค์การ โดยมีรายละเอียดของทฤษฎี 2 องค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 คือ Hygiene factors เป็นแหล่งที่มาของความไม่พอใจในการทำงานซึ่งเป็นลักษณะภายนอกงาน หากองค์ประกอบนี้ได้รับการตอบสนองก็จะมีผลทำให้เพิ่มความไม่พึงพอใจสูงขึ้นปัจจัย Hygiene factors ประกอบด้วย ปัจจัยด้านต่าง ๆ เช่น ค่าจ้าง เงินเดือน นโยบาย และการบริหารขององค์การ การปกครอง และควบคุมดูแล ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา สภาพการทำงาน ความมั่นคงในงาน ความเป็นอยู่ส่วนตัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

องค์ประกอบที่ 2 คือ Satisfier factors เป็นแหล่งที่มาของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นลักษณะภายในงาน หากองค์ประกอบนี้ได้รับการตอบสนองความพึงพอใจในการปฏิบัติงานก็จะสูงขึ้นและมีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้นด้วย แต่หากปัจจัยนี้ไม่ได้รับการตอบสนองความพึงพอใจในการปฏิบัติงานก็จะลดลง ปัจจัย Satisfier factors ประกอบด้วยความสำเร็จในการทำงาน การได้รับความยกย่องในผลงาน ลักษณะของงานที่ทำ ความรับผิดชอบในงานที่ทำ ความก้าวหน้าในอาชีพ โอกาสเจริญเติบโตในงานที่ทำ

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ อับราฮัม มาสโลว์ ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดของเฟรดเดอริก เฮิร์ซเชเบอร์ก ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดของ เมอร์เรย์ ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดของเออเนสท์ อาร์ ฮิลการ์ด ทฤษฎีเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ของดักลาส แมคเกรเกอร์ ล้วนเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวถึงความต้องการขั้นพื้นฐานทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ รวมทั้งยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายด้าน ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้องค์การนั้นมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

การวัดความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการเรียนรู้ประกอบกับระดับความรู้สึกรู้สึกของนักเรียน ดังนั้นในการวัด ความพึงพอใจในการเรียนรู้กระทำได้หลายวิธี ต่อไปนี้ (สาโรจน์ ไสยสมบัติ , 2534, น. 39)

1. การใช้แบบสอบถามซึ่งเป็นวิธีที่นิยมใช้มากอย่างแพร่หลายวิธีหนึ่ง
2. การสัมภาษณ์ซึ่งเป็นวิธีที่ต้องอาศัย เทคนิคและความชำนาญพิเศษของผู้สัมภาษณ์ที่จะจูงใจให้ผู้ตอบคำถามตามข้อเท็จจริง
3. การสังเกต เป็นการสังเกตพฤติกรรมทั้งก่อนการปฏิบัติกิจกรรม ขณะปฏิบัติกิจกรรม และหลังการปฏิบัติกิจกรรม จะเห็นได้ว่าการวัดความพึงพอใจในการเรียนรู้สามารถที่จะวัดได้หลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวก ความเหมาะสม ตลอดจนจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายของการวัดด้วย จึงจะส่งผลให้การวัดนั้นมีประสิทธิภาพน่าเชื่อถือ

กล่าวโดยสรุป ความพึงพอใจในการเรียนและผลการเรียน จะมีความสัมพันธ์กันในทางบวก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ปฏิบัตินั้น ทำให้ผู้เรียนได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดความสมบูรณ์ของชีวิตมากขึ้นเพียงใด

นั่นคือสิ่งที่ครูผู้สอนจะคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในการเสริมสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Framework: Thailand NQF)

หลักการสำคัญของกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

กรอบคุณวุฒิแห่งชาติพัฒนาขึ้นภายใต้หลักการสำคัญ ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, น. 5)

1. สร้างความเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษากับสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามความต้องการของภาคการผลิตและบริการ ซึ่งกรอบคุณวุฒิแห่งชาติกำหนดสมรรถนะแกนกลางและสมรรถนะอาชีพ และใช้สมรรถนะที่ได้รับการยอมรับร่วมกันดังกล่าวมาพัฒนาและกำหนดหลักสูตร รวมทั้งออกแบบระบบการเรียนการสอนพัฒนาผู้บริหาร คณาจารย์ ครูผู้ควบคุมการฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการ (ภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม ธุรกิจและบริการ) และบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร เพื่อเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาและสถานประกอบการในการจัดการเรียนการสอนที่สนองตอบความต้องการของภาคการผลิตและบริการ

2. พัฒนาระบบการทดสอบวัดและประเมินความรู้ ทักษะ และเทียบโอนประสบการณ์ที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น หลากหลาย เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก และตลอดเวลา เป็นการยกระดับความรู้ความสามารถและคุณวุฒิทางการศึกษาของผู้ที่อยู่ในตลาดแรงงาน

3. เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของสถาบันการศึกษาในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อสนองตอบความต้องการของภาคการผลิตและบริการ ซึ่งจำเป็นต้องบริหารจัดการโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3 ฝ่าย ทั้งฝ่ายสถาบันการศึกษาในฐานะผู้ผลิตกำลังคน ฝ่ายผู้ผลิตสินค้าและบริการในฐานะผู้ใช้ประโยชน์ และฝ่ายกำลังแรงงานที่เป็นผลผลิตจากหน่วยงานทางการศึกษา

4. พัฒนาศักยภาพของผู้บริหาร คณาจารย์ ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ควบคุมการฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการ ให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถจัดการเรียนการสอนรูปแบบที่หลากหลาย โดยเน้นสมรรถนะอาชีพ และทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา

5. สร้างความเข้มแข็งให้แก่สถานประกอบการในแต่ละกลุ่มสาขาวิชา/วิชาชีพ รวมทั้งสถาบัน/องค์กรวิชาชีพในการให้การรับรองสมรรถนะแกนกลางและสมรรถนะอาชีพ อันเป็นกลไกสำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการพัฒนากระบวนการศึกษาตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ผ่านการกำหนดค่าตอบแทนที่สะท้อนศักยภาพ ความสามารถและสมรรถนะในการปฏิบัติงานในแต่ละระดับคุณวุฒิภายใต้กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Framework: NQF) จึงเป็นกรอบแนวทางการเชื่อมโยงระบบคุณวุฒิของประเทศทุกระดับและประเภท ให้ยึดโยงกับระดับความสามารถของบุคคลที่เป็นผลลัพธ์ของการเรียนรู้ การศึกษา การฝึกอบรม และประสบการณ์ จากกรอบคุณวุฒิทางการศึกษาซึ่งเป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานทางการศึกษา และกรอบมาตรฐานอาชีพซึ่งเป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานด้านมาตรฐานอาชีพ/ฝีมือแรงงาน/วิชาชีพ และองค์กรต่าง ๆ ซึ่งต้องใช้กลไกของ

กรอบคุณวุฒิแห่งชาติในการเชื่อมโยง เพื่อให้เกิดระบบการพัฒนากำลังคนระดับชาติที่เป็นเอกภาพ ดังแสดงในภาพที่ 2.9

ภาพที่ 2.9 ความเชื่อมโยงระหว่างคุณวุฒิทางการศึกษากับมาตรฐานอาชีพ

หมายเหตุ. จาก กรอบคุณวุฒิแห่งชาติฉบับปรับปรุง โดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, 7

วัตถุประสงค์ของกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

1. เพื่อเป็นกลไกการปฏิรูปการศึกษา ด้วยการเชื่อมโยงความต้องการกำลังคนเชิงคุณภาพของภาคการผลิตและบริการกับระบบคุณวุฒิทางการศึกษา ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกอาชีพ โดยใช้ระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา อันจะเป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษา ให้มีความเป็นสากล โปร่งใส และเทียบเคียงได้กับนานาชาติ
2. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และการเพิ่มโอกาสการศึกษา (Widening Education Participation) ที่จำเป็นต่อการสร้างศักยภาพกำลังคนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
3. เพื่อสร้างความเชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิของต่างประเทศ อันจะเป็นกลไกสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านกำลังคนของประเทศ เสริมสร้างความคล่องตัวและความมีประสิทธิภาพในการเคลื่อนย้ายกำลังคนและนักเรียนนักศึกษาในภูมิภาค (Mobility of Manpower and Student)
4. เพื่อยกระดับคุณค่าของผู้มีความสามารถหรือสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ที่ต้องการเพิ่มพูนคุณวุฒิการศึกษาด้วยระบบการเทียบโอนประสบการณ์และความรู้ที่มีอยู่ก่อน (Recognition of Prior Learning: RPL) รวมทั้งการเชื่อมโยงเส้นทางการเรียนรู้และความก้าวหน้าในอาชีพที่หลากหลายของบุคคล

โครงสร้างกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQF) ได้กำหนดองค์ประกอบของคุณวุฒิ (Descriptors) ที่เป็นแกนกลางในการอ้างอิงไว้ 8 ระดับ บนฐานของผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน

ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และความสามารถในการประยุกต์ใช้ และความรับผิดชอบ (Application and Responsibility) ดังนี้

1. ระดับคุณวุฒิ (Levels) กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ได้กำหนดระดับความสามารถ หรือความสามารถในการปฏิบัติงานตามขอบเขตความรู้ ทักษะ และ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ และความรับผิดชอบซึ่งเชื่อมโยงกับผลลัพธ์การเรียนรู้ ที่มีข้อกำหนดขอบเขตที่แตกต่างกันตั้งแต่ระดับง่ายไปยากจากระดับ 1-8 โดยมีลักษณะเป็นแกนกลางที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับกำลังคนในแต่ละกลุ่มสาขาอาชีพ/วิชาชีพ

2. ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning outcomes) ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ (1) ความรู้ (Knowledge) ครอบคลุมในเรื่องความรู้เชิงวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี ข้อเท็จจริงต่าง ๆ (2) ทักษะ (Skills) ครอบคลุมทักษะด้านการคิดอย่างมีเหตุผล การหยั่งรู้ การคิดสร้างสรรค์และการปฏิบัติ และ (3) ความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ (Application and Responsibility) ผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 3 ด้านนี้ มีความแตกต่างกันไปในแต่ละระดับทั้งในด้านความซับซ้อนและความลึกของความรู้ ความเข้าใจด้านวิชาการ และทักษะความสามารถที่ควรมีในแต่ละระดับการศึกษา เช่น ความสามารถในการบูรณาการความรู้ ความเป็นอิสระ และความคิดสร้างสรรค์ ทักษะในการประยุกต์ใช้ความรู้และการปฏิบัติงาน โดยคุณวุฒิในแต่ละระดับมีองค์ประกอบที่ใช้อธิบายคุณวุฒิ (Descriptors) ตามมิติแต่ละด้าน ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามระดับคุณวุฒิตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

ระดับ	1	2	3	4	5	6	7	8
ความรู้	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับงานอาชีพ การสื่อสารในการปฏิบัติงานและการใช้ชีวิตในโลกของงาน	ความรู้ในการสื่อสารและสารสนเทศ ในการปฏิบัติงานพื้นฐานตามข้อเท็จจริง (Factual) ของลักษณะงานอาชีพ	ความรู้ในหลักการ (Principles) ทั่วไปของงานอาชีพเฉพาะ และการวิเคราะห์เบื้องต้น รวมทั้งมีความรู้ภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถใช้ในการสื่อสารเบื้องต้นได้	ความรู้ทางทฤษฎีและเทคนิคที่ครอบคลุมขอบเขตของงานอาชีพ และความรู้ภาษาอังกฤษ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในระดับที่เชื่อมโยงกับการทำงาน	ความรู้ทางทฤษฎีและเทคนิคเชิงลึก ภายใต้อขอบเขตของงานอาชีพ	ความรู้ทางทฤษฎีและเทคนิคเฉพาะทางอย่างกว้างขวาง และเป็นระบบในงานอาชีพ	ความรู้ในระดับแนวหน้าอย่างลึกซึ้ง	ความรู้ในระดับแนวหน้าอย่างเชี่ยวชาญสูงสุด
ทักษะ	ทักษะพื้นฐานด้านงานอาชีพ ทักษะการสื่อสาร ทักษะชีวิต และทักษะในการปฏิบัติงานประจำที่ไม่มีควมซับซ้อน	ทักษะในการปฏิบัติงานตามขั้นตอนและมาตรฐานที่กำหนด รวมทั้งทักษะการคิด ทักษะชีวิต ทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์	ทักษะในการเลือกและประยุกต์ใช้วิธีการ เครื่องมือ และวัสดุขั้นพื้นฐาน รวมทั้งการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะในด้านความปลอดภัยที่เกี่ยวข้อง	ทักษะในการปรับใช้ (Adapting) กระบวนการปฏิบัติงานให้เหมาะสม และความปลอดภัยที่เชื่อมโยงกันในการทำงานที่หลากหลาย	ทักษะในการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา และทักษะในการวางแผน การบริหารจัดการ การประสานงาน และการประเมินผล ในการปฏิบัติงาน	ทักษะในการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ และเปรียบเทียบปัญหา	ทักษะในการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ ผลงานวิจัย ด้วยตัวเอง รวมทั้งทักษะในการขยายองค์ความรู้และแนวปฏิบัติและสามารถใช้อังกฤษในเชิงวิชาการ	ริเริ่มคิดและวิจัยที่มีผลต่อการสร้างองค์ความรู้หรือแนวปฏิบัติใหม่ได้ด้วยตนเองรวมทั้งสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการนำเสนอผลงานทางวิชาการและมีผลงานทางวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์และเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ

ตาราง 2.2 (ต่อ)

ระดับ	1	2	3	4	5	6	7	8
ความสามารถในการประยุกต์ใช้และยอมรับผิดชอบ	● ความสามารถในการปฏิบัติงานประจำตามขั้นตอนที่กำหนด ● ความสามารถในการปฏิบัติงานภายใต้การกำกับดูแล และแนะนำอย่างใกล้ชิด	● ความสามารถในการปฏิบัติงานตามหลักการและมาตรฐานที่กำหนด ● ความสามารถในการปฏิบัติงานดูแล และตัดสินใจแก้ไขปัญหาเบื้องต้น	● ความสามารถในการปฏิบัติงานตามแบบแผน และสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ซับซ้อน ● ความสามารถในการให้คำแนะนำพื้นฐานที่ต้องใช้การตัดสินใจและการวางแผนในการแก้ไขปัญหาโดยไม่อยู่ภายใต้การควบคุมในบางเรื่อง ● ประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะทางวิชาชีพ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการแก้ไขปัญหาและการปฏิบัติงานในบริบทใหม่ รวมทั้งรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น	● ความสามารถในการปฏิบัติงานตามแบบแผน และสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง (Change) ● ความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และประสานงานเพื่อแก้ปัญหาที่ไม่คุ้นเคย (Unfamiliar Issues)	● ความสามารถในการปฏิบัติงานภายใต้ความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ● ความสามารถในการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรม (Abstract Issues) เป็นบางครั้ง	● แก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Complex and Changing) ● สามารถริเริ่มปรับปรุงวางแผนกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมในการปฏิบัติงาน รวมทั้งวางแผนการบริหารและการจัดการในสาขาอาชีพ	● แก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและคาดการณ์ไม่ได้ พัฒนาและทดสอบวิธีการใหม่ ๆ รวมทั้งหาคำตอบอย่างสร้างสรรค์ (Innovative Solutions) ● สามารถให้ความคิดเห็น (Judgment) และรับผิดชอบในฐานะผู้เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้ทั้งการปฏิบัติและการบริหารจัดการ ● เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติตลอดจนการบริหารจัดการ	● เชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน พัฒนาและทดสอบ ทฤษฎีใหม่ หรือค้นหา คำตอบใหม่ที่ซับซ้อน และเป็นนามธรรม (Complex and Abstract Issue) ● เป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้นำ (Authoritative) สามารถให้ความเห็นด้านความรู้ในวิชาชีพ เพื่อการบริหารจัดการด้านงานวิจัยหรือองค์กร (Organization) และรับผิดชอบอย่างสำคัญในการขยายองค์ความรู้และแนวปฏิบัติ รวมทั้งสร้างสรรค์ แนวความคิดและ/หรือ กระบวนการใหม่ในวิชาชีพ

3. กลไกการเชื่อมโยงเติมเต็ม/เทียบเคียง (Connecting, Filling-up/Benchmarking Mechanism) การเชื่อมโยงและเทียบเคียงเข้าสู่กรอบคุณวุฒิแห่งชาติทั้งในส่วนของผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษา และผู้ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานอาชีพ ต้องมีกลไก/ระบบการเข้าสู่ระดับคุณวุฒิที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย และสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา เพื่อให้บุคคลที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาหรือมีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์หรือสมรรถนะจากการปฏิบัติงานสามารถเทียบโอนหรือเติมเต็มอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้ได้รับการรับรองและยกระดับคุณวุฒิตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ดังภาพที่ 2.10

ภาพที่ 2.10 แนวทางการเชื่อมโยง/เทียบเคียงสู่กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

หมายเหตุ. จาก กรอบคุณวุฒิแห่งชาติฉบับปรับปรุง โดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, 15

กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนพิเศษ 56 ลงวันที่ 6 มีนาคม 2562 หน้า 9 ได้กำหนดมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ข้อ 5 กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วย

1. ระดับคุณวุฒิอาชีวศึกษา ได้แก่
 - 1.1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
 - 1.2 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
 - 1.3 ระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ (ทล.บ.)

2. คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับคุณวุฒิอาชีวศึกษา ประเภทวิชาและสาขาวิชาต้องครอบคลุมอย่างน้อย 4 ด้าน คือ

2.1 ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง ความเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ เจตคติและกิจนิสัยที่ดี ภูมิใจและรักษาเอกลักษณ์ของชาติไทย เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสาธารณะและมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม

2.2 ด้านความรู้ หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง หลักการ ทฤษฎี และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เรียนหรือทำงาน โดยเน้นความรู้เชิงทฤษฎีและหรือข้อเท็จจริงเป็นหลัก

2.3 ด้านทักษะ หมายถึง ความสามารถปฏิบัติงานซึ่งบุคคลนั้นควรทำได้เมื่อได้รับมอบหมาย โดยสามารถเลือกใช้วิธีการจัดการและแก้ปัญหาการทำงานด้วยทักษะด้านกระบวนการคิด ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ตรรกะ ทักษะการหยั่งรู้และความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือทักษะการปฏิบัติหรือวิธีปฏิบัติที่มีความคล่องแคล่วและความชำนาญในการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับ

2.4 ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ การใช้ความรู้ ทักษะทางสังคมในการทำงาน หรือการศึกษอาบรรมเพื่อการพัฒนาวิชาชีพของบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วยความสามารถในการสื่อสาร ภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบและความเป็นอิสระในการดำเนินการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เช่น ความสามารถในการตัดสินใจ และความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

กล่าวโดยสรุป คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับคุณวุฒิอาชีวศึกษา ประเภทวิชาและสาขาวิชาต้องครอบคลุมอย่างน้อย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ

มาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนพิเศษ 228 ง ลงวันที่ 18 กันยายน 2561 หน้า 4 ประกาศว่า

มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์

การจัดการอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษอาชีวศึกษาให้มีความรู้ มีทักษะและการประยุกต์ใช้เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับการศึกษา และมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประกอบด้วยประเด็นการประเมิน ดังนี้

1.1 ด้านความรู้

ผู้สำเร็จการศึกษอาชีวศึกษามีความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง ตามหลักการ ทฤษฎี และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เรียน หรือทำงาน โดยเน้นความรู้เชิงทฤษฎี และหรือข้อเท็จจริง เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับการศึกษา

1.2 ด้านทักษะและการประยุกต์ใช้

ผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษามีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ทักษะวิชาชีพและทักษะชีวิตเป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับการศึกษา สามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีสุขภาวะที่ดี

1.3 ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ เจตคติ และกิจนิสัยที่ดี ภูมิใจและรักษาเอกลักษณ์ของชาติไทย เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตนเองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสาธารณะ และมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 2 การจัดการอาชีวศึกษา

สถานศึกษามีครูที่มีคุณวุฒิการศึกษาและจำนวนตามเกณฑ์ที่กำหนด ใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และบริหารจัดการทรัพยากรของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสำเร็จในการดำเนินการตามนโยบายสำคัญของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา ประกอบด้วยประเด็นการประเมิน ดังนี้

2.1 ด้านหลักสูตรอาชีวศึกษา

สถานศึกษาใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สถานประกอบการ ตลาดแรงงาน มีการปรับปรุงรายวิชาเดิม หรือกำหนดรายวิชาใหม่ หรือกลุ่มวิชาเพิ่มเติม ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและความต้องการของตลาดแรงงาน โดยความร่วมมือกับสถานประกอบการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา

สถานศึกษามีครูที่มีคุณวุฒิการศึกษาและมีจำนวนตามเกณฑ์ที่กำหนดได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อเป็นผู้พร้อมทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรมและความเข้มแข็งทางวิชาการ และวิชาชีพ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ทั้งวัยเรียนและวัยทำงานตามหลักสูตร มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับการศึกษา ตามระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการประเมินผลการเรียนของแต่ละหลักสูตร ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ดูแลให้ครูจัดการเรียน การสอนรายวิชาให้ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์

2.3 ด้านการบริหารจัดการ

สถานศึกษาบริหารจัดการบุคลากร สภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ อาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ โรงฝึกงาน ศูนย์วิทยบริการ สื่อ แหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ ครุภัณฑ์ และงบประมาณ ของสถานศึกษาที่มีอยู่อย่างเต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ

2.4 ด้านการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

สถานศึกษามีความสำเร็จในการดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษาตามนโยบายสำคัญ ที่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษามอบหมาย โดยความร่วมมือของผู้บริหาร

ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน รวมทั้งการช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนจาก ผู้ปกครอง ชุมชน สถานประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

มาตรฐานที่ 3 การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

สถานศึกษาร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้มีการจัดทำ นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์ งานวิจัย ประกอบด้วยการประเมิน ดังนี้

3.1 ด้านความร่วมมือในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

สถานศึกษามีการสร้างความร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศในการจัดการศึกษา การจัดการทรัพยากรทางการศึกษา กระบวนการเรียนรู้ การบริการ ทางวิชาการและวิชาชีพ โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาผู้เรียนและคนในชุมชนสู่สังคม แห่งการเรียนรู้

3.2 ด้านนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์ งานวิจัย

สถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดทำนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์ งานวิจัย โดยผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียน หรือร่วมกับบุคคล ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ และเผยแพร่สู่สาธารณชน

กล่าวโดยสรุป การจัดการอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษา อาชีวศึกษาให้มีความรู้ มีทักษะและการประยุกต์ใช้ เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษา แต่ละระดับการศึกษา และมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สถานศึกษาต้องมีครู ที่มีคุณวุฒิการศึกษาและจำนวนตามเกณฑ์ที่กำหนด ใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และบริหารจัดการทรัพยากรของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสำเร็จในการดำเนินการตามนโยบายสำคัญของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล สถานศึกษา

บริบทของวิทยาลัยเทคนิคบุรี

วิทยาลัยเทคนิคบุรี จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2510 โดยรวม 3 สถาบันเข้าด้วยกัน คือ โรงเรียนช่างกลบุรี จัดตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2500 ในโรงเรียนโคกกะเทียมวิทยาลัย ต่อมาได้แยกออกมา โรงเรียนโคกกะเทียมไปรวมกับแผนกช่างยนต์ของโรงเรียนการช่างลพบุรี ปัจจุบันมีเนื้อที่ 18 ไร่เศษ ใช้ชื่อว่า “โรงเรียนช่างกลลพบุรี”

โรงเรียนช่างกลลพบุรี จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2500 ในโรงเรียนโคกกะเทียม วิทยาลัย ต่อมาได้แยกออกจากโรงเรียนโคกกะเทียมวิทยาลัย ไปรวมกับแผนกช่างยนต์ของโรงเรียน การช่างลพบุรี ปัจจุบันมีเนื้อที่ 18 ไร่เศษ ใช้ชื่อว่า “โรงเรียนช่างกลลพบุรี”

โรงเรียนการช่างลพบุรี ชื่อเดิมว่าโรงเรียนช่างไม้ ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2481 ที่ถนนพระยาภิรมย์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีเนื้อที่ 6 ไร่ 2 งาน 16 ตารางวา เปิดสอนทั้ง ระดับประถม มัธยม อาชีวศึกษาตอนต้น และระดับอาชีวศึกษาตอนปลาย ในวิชาช่างไม้ ช่างทาสี น้ำมัน และช่างยนต์ โรงเรียนการช่างสตรีลพบุรี ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2496 ที่วิทยาลัยเทคนิค ลพบุรี ปัจจุบันเปิดสอนในระดับอาชีวศึกษาตอนปลายในปี พ.ศ. 2498 โรงเรียนการช่างสตรีบ้านหมี่

ได้ย้ายจากบ้านหมี่มารวมเข้าด้วยกัน และขยายการเรียนถึงประโยคอาชีวศึกษาชั้นสูง เปิดสอนในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย แผนกอาหารและโภชนาการ และแผนกหัตถกรรม

ทั้ง 3 โรงรวมเป็นโรงเรียนเดียวกันใช้ชื่อว่า “โรงเรียนเทคนิคปทุมธานี” เนื้อที่ประมาณ 47 ไร่ 2 งาน 19 ตารางวา ซึ่งเป็นเนื้อที่รวมระหว่างโรงเรียนช่างกลปทุมธานีกับโรงเรียนการช่างปทุมธานี ตั้งอยู่ริมถนนนารายณ์มหาราช ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ตรงข้ามกับศูนย์สงครามพิเศษ ติดกับวิทยาลัยครูเทพสตรี เปิดสอนในระดับ ปวช. พ.ศ. 2519 เปิดสอนระดับ ปวส. เปลี่ยนชื่อเป็น “วิทยาลัยอาชีวศึกษาปทุมธานี” ต่อมาได้เปลี่ยนใหม่อีกเป็น “วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี” เมื่อ พ.ศ. 2522 ปัจจุบันมีนักเรียนนักศึกษา ประมาณ 7,500 คน

วิสัยทัศน์

วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านวิชาชีพ มีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ (วิชาชีพ) ผลิตกำลังที่มีคุณภาพมาตรฐานระดับสากล

พันธกิจ

1. นำระบบบริหารจัดการคุณภาพที่ได้มาตรฐานมาปรับใช้ เพื่อระบบประกันคุณภาพ
2. พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง
3. ผลิตนักศึกษาเพื่อเป็นบุคลากรทางวิชาชีพที่ได้มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของสังคมและตลาดแรงงาน

ตลาดแรงงาน

4. จัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุคลากรในสถานศึกษา

ปรัชญาสถานศึกษา

"สามัคคี มีวินัย ใฝ่ความรู้ ชูคุณธรรม"

เอกลักษณ์

"วิชาชีพเด่น เน้นรับใช้สังคม"

อัตลักษณ์

"ทักษะดี บริการชุมชนเด่น เน้นคุณธรรม"

อัตลักษณ์สถานศึกษาคุณธรรม

"มีวินัย เคารพผู้ใหญ่ ใส่ใจสะอาด"

หลักสูตรที่เปิดสอน

ตารางที่ 2.3 แสดงหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี

ประเภทวิชา	สาขาวิชา	สาขางาน
อุตสาหกรรม	- ช่างยนต์ - เครื่องมือกลและซ่อมบำรุง - ช่างเชื่อมโลหะ - ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ - การก่อสร้าง	- ยานยนต์ - เครื่องมือกล - ผลิตภัณฑ์ - ไฟฟ้ากำลัง - อิเล็กทรอนิกส์ - ก่อสร้าง - สถาปัตยกรรม

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ประเภทวิชา	สาขาวิชา	สาขางาน
พาณิชยกรรม	- พาณิชยการ	- พาณิชยการ
คหกรรม	- อาหารและโภชนาการ - คหกรรมศาสตร์	- อาหารและโภชนาการ - ธุรกิจดอกไม้และงานประดิษฐ์
ศิลปกรรม	- การออกแบบ - คอมพิวเตอร์กราฟิก	- ออกแบบ - แอนิเมชัน

ตารางที่ 2.4 แสดงหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี

ประเภทวิชา	สาขาวิชา	สาขางาน
อุตสาหกรรม	- เครื่องกล - เทคนิคการผลิต - เทคโนโลยีโลหะ - ไฟฟ้ากำลัง - อิเล็กทรอนิกส์ - การก่อสร้าง - เทคนิคอุตสาหกรรม - เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์	- เทคนิควิศวกรรม - เครื่องมือกล - แม่พิมพ์โลหะ - แม่พิมพ์พลาสติก - เครื่องมือกล - เทคนิคการเชื่อมโลหะ - เครื่องกลไฟฟ้า - ระบบโทรคมนาคม - เทคนิคคอมพิวเตอร์ - เทคนิคการก่อสร้าง - ติดตั้งและบำรุงรักษา - คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์
บริหารธุรกิจ	- การบัญชี - การตลาด - คอมพิวเตอร์ธุรกิจ - การจัดการโลจิสติกส์	- การบัญชี - การตลาด - พัฒนาเว็บเพจ - เทคโนโลยีสำนักงาน - การจัดการคลังสินค้า
คหกรรม	- อาหารและโภชนาการ - การบริหารงานคหกรรมศาสตร์	- โภชนาการและอาหารเพื่อสุขภาพ - ธุรกิจงานประดิษฐ์
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	- สารสนเทศ	- เทคโนโลยีสารสนเทศ

กล่าวโดยสรุป วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ปรึญชาสถานศึกษา "สามัคคี มีวินัย ใฝ่ความรู้ ชูคุณธรรม" วิสัยทัศน์ "วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านวิชาชีพ มีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ (วิชาชีพ) ผลิตกำลังที่มีคุณภาพมาตรฐานระดับสากล" พันธกิจ 1) นำระบบบริหารจัดการคุณภาพที่ได้มาตรฐานมาปรับใช้เพื่อระบบประกันคุณภาพ 2) พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะและพร้อมรับการ

เปลี่ยนแปลง 3) ผลิตนักศึกษาเพื่อเป็นบุคลากรทางวิชาชีพที่ได้มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของสังคม และตลาดแรงงาน 4) จัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุคลากร ในสถานศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จารุวรรณ เทวกุล (2554: บทคัดย่อ) ศึกษาความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาพาณิชยกรรม ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยอาชีวศึกษาฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า 1. ความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ด้าน ระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน ด้านระดับมากเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยคือ ด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอน ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านสภาพแวดล้อมในการเรียน และด้านที่อยู่ระดับปานกลางคือ ด้านการจัดบริการของวิทยาลัย 2. ผู้เรียนที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .05 3. ผู้เรียนที่เรียนชั้นปีต่างกัน มีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านการจัดบริการของวิทยาลัยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4. ผู้เรียนที่เรียนสาขางานต่างกัน มีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ด้านเนื้อหาหลักสูตรและด้านการจัดการเรียนการสอนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 5. ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ยุพรพรรณ ตันติสัตยานนท์ (2556: บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโมดูลการอ่านภาษาอังกฤษธุรกิจที่เน้นจริยธรรมธุรกิจเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและความตระหนักด้านจริยธรรมธุรกิจสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รัตนโกสินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ในการพัฒนาโมดูลการอ่าน ภาษาอังกฤษธุรกิจ 2) พัฒนาและหาประสิทธิภาพโมดูลการอ่านภาษาอังกฤษธุรกิจให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 3) ประเมินประสิทธิผลการใช้มอดูลการอ่านภาษาอังกฤษธุรกิจที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็น นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รัตนโกสินทร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 ได้มาจากการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 36 คน ผู้วิจัยสอนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โมดูลการอ่านภาษาอังกฤษธุรกิจที่พัฒนาขึ้น ประเมินผลการเรียนรู้จากคะแนนการทดสอบก่อนและหลังการเรียน และวัดความพึงพอใจที่มีต่อโมดูลการอ่าน ภาษาอังกฤษธุรกิจด้วยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถด้านทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา

อยู่ในระดับปานกลาง ความสำคัญของจริยธรรมธุรกิจในสถานประกอบการ อยู่ในระดับมากที่สุด และกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องการ ได้แก่ กิจกรรมก่อนการเรียนในชั้นเรียนก่อนระหว่างและหลังการอ่านในชั้นเรียน ประสิทธิภาพของโมดูลการอ่านภาษาอังกฤษธุรกิจมีค่า 86.78/83.15 ผลการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อโมดูลการอ่านภาษาอังกฤษธุรกิจอยู่ในระดับมาก ดังนั้นโมดูลการอ่านภาษาอังกฤษธุรกิจมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ณรงค์ ฤทธิเดช (2557: บทคัดย่อ) รายงานผลการใช้เอกสารประกอบการสอนวิชาการทดลองเครื่องกล (31012003) โดยใช้วิจัยเป็นฐานและบูรณาการแผนการสอนแบบบล็อกคอร์ส (Block Course) ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นต่อคุณภาพเอกสารประกอบการสอนภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X}=4.59$ โดยมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ไม่ต่ำกว่าระดับมาก 2) ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 77.82 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 76 สรุปผลการหาประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการสอนเป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 75/75 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในกลุ่มประชากร จำนวน 21 คน พบว่า พัฒนาการทางการเรียนของนักศึกษาทั้งสองกลุ่มดีขึ้นโดยมีผลต่างของ $t - score$ ก่อน-หลังเรียนเท่ากับ 19.10 คิดเป็นร้อยละของคะแนนที่เฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นเท่ากับ 32.02 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปลายภาคเรียนที่ 2/2556 ของนักศึกษา ปวส. 2/1 และ ปวส. 2/2 สาขางานเทคนิคยานยนต์ มีคะแนนที่เฉลี่ย (Average $t - score$) เท่ากับ 48.47 กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปลายภาคเรียนที่ 2/2557 ของนักศึกษา ปวส. 2/1 และ ปวส. 2/2 สาขางานเทคนิคยานยนต์ มีคะแนนที่เฉลี่ย (Average $t - score$) เท่ากับ 53.72 ผลต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปลายภาคเรียนที่ 2/2556 กับปลายภาคเรียนที่ 2/2557 เท่ากับ 5.25 คิดเป็นร้อยละของคะแนนที่เฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นเท่ากับ 4.29 4. ความพึงพอใจของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.29$)

พรทิพย์ สุปัญญาโชติสกุล (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาในภาคเรียนที่ 1/2557 ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับชั้น ปวช.1 กลุ่ม B และกลุ่ม A ที่เรียนแบบ Block Course ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่ม B ระดับชั้น ปวช.1 รายวิชาการขายเบื้องต้น 1, รายวิชาธุรกิจค้าปลีก 1, รายวิชาพิมพ์ดีดไทยเบื้องต้น, รายวิชาความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพ, รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน, รายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต, รายวิชาเพศวิถีศึกษา และรายวิชาภาษาอังกฤษในชีวิตจริง 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่ม A ระดับชั้น ปวช.1 รายวิชาการขายเบื้องต้น 1, รายวิชาธุรกิจค้าปลีก 1, รายวิชาพิมพ์ดีดไทยเบื้องต้น, รายวิชาความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพ, รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน รายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต รายวิชาเพศวิถีศึกษา และรายวิชาภาษาอังกฤษในชีวิตจริง 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดี ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาในภาคเรียนที่ 1/2557 ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) ระดับชั้น ปวช. 1 กลุ่ม B และ กลุ่ม A ที่เรียนแบบ Block Course พบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาในภาคเรียนที่ 1/2557 ของผู้เรียนระดับ

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับชั้น ปวช.1 กลุ่ม B และ กลุ่ม A แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ธนกร ชันทเขตต์ (2558: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยเน้นคุณลักษณะการรู้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยเน้นคุณลักษณะการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา และศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยเน้นคุณลักษณะการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยเน้นคุณลักษณะการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับนิสิต ระดับอุดมศึกษา ได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน สร้างและหาประสิทธิภาพบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยใช้สูตร $E1 / E2$ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง คือ นิสิต ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 สาขาการจัดการภูมิสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 20 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ การทดสอบค่า t-test แบบ Dependent Sample ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยเน้นคุณลักษณะการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา มีองค์ประกอบ ได้แก่ (1) การวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น (2) การกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนรู้ (3) การออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (4) การดำเนินการเรียนรู้แบบผสมผสาน และ (5) การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีค่าเฉลี่ยคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x} = 4.52$) และมีค่าประสิทธิภาพบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเท่ากับ 81.22/82.78 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 2) นิสิตที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยเน้นคุณลักษณะการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนิสิตมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x} = 4.62$)

ดวงกมล แก้วแดง (2558: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยใช้ระบบ ClassStart รายวิชาการจัดการการปฏิบัติการสำหรับนักศึกษา Block Course ศูนย์การศึกษานนทบุรี มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนโดยใช้ระบบ ClassStart (2) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน (3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือนักศึกษา Block Courses ที่เรียนรายวิชาการจัดการการปฏิบัติการ ภาคเรียนที่ 2/2558 ระดับชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้คือ รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน ซึ่งมีประสิทธิภาพค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และเนื้อหา มีค่าอยู่ระหว่าง 0.6–1.00 และหลังจากทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง พบว่า นักศึกษามีการพัฒนาตนเอง ด้านความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้น มีความคิด

สร้างสรรค์ ผลจากการใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$)

กัญจน์ นาคามดี และวันชัย ริจิรวนิช (2560: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเป็นการสำรวจด้วยแบบสอบถามสำหรับการเรียนแบบ Block Course กรณีศึกษาของการจัดการหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสยาม จากแหล่งข้อมูลคือนักศึกษาในปัจจุบัน มหาบัณฑิตที่จบการศึกษาจากหลักสูตรนี้ คณาจารย์ผู้สอน และคณาจารย์ผู้บริหารหลักสูตร ในประเด็นปัญหาด้านความคิดเป็น 12 ประการ ผลการศึกษาพบว่า มีความเห็นไปในทางเห็นด้วยอย่างมากถึงมากที่สุดในทุก ๆ ประเด็นเป็นส่วนใหญ่และมีส่วนน้อยที่เป็นค่อนข้างปานกลาง ส่วนประเด็นของปลายเปิดจะเป็นข้อคิดเห็นในเชิงเสนอแนะโดยได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอในส่วนของจุดเด่น จุดด้อย และความคาดหวัง ดังต่อไปนี้ 1) มีจุดเด่นในเชิงความต่อเนื่องของเนื้อหารายวิชา ความหลากหลายของผู้สอน ความยืดหยุ่นในการเรียนการสอน 2) มีจุดด้อยของความแน่นของเนื้อหาวิชาและหากขาดเรียนจะขาดการรับรู้เนื้อหาที่สำคัญไป ช่วงเวลาในการทำการน้อยไป 3) มีความคิดหวังการปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น 4) ความผิดหวังคือ มีผู้ร่วมชั้นเรียนไม่มากและการบริการด้านสาธารณูปโภคยังไม่ดีพอ

ฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเทคนิคประจวบคีรีขันธ์ (2560: บทคัดย่อ) การศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนรูปแบบบล็อกคอร์ส (Block Course) ของวิทยาลัยเทคนิคประจวบคีรีขันธ์ ปีการศึกษา 2560 มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาผลจากการจัดการเรียนการสอนรูปแบบบล็อกคอร์ส (Block Course) ของวิทยาลัยเทคนิคประจวบคีรีขันธ์ ปีการศึกษา 2560 ด้าน 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) จำนวนการออกกลางคันของผู้เรียนนักศึกษา และ 3) ศึกษาระดับความคิดเห็นของครูบุคลากรทางการศึกษา นักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคประจวบคีรีขันธ์ต่อการจัดการเรียนการสอนรูปแบบบล็อกคอร์ส ผลการวิจัยพบว่า เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนักศึกษา ในปีการศึกษา 2560 ที่จัดการเรียนการสอนรูปแบบบล็อกคอร์ส มีผลการเรียนเฉลี่ยในภาพรวมที่ 2.84 สูงกว่าปีการศึกษา 2559 ที่ไม่ได้จัดการเรียนการสอนรูปแบบบล็อกคอร์ส มีผลการเรียนเฉลี่ยในภาพรวมที่ 2.69 และเมื่อเปรียบเทียบจำนวนการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษา พบว่า ในปีการศึกษา 2560 ที่จัดการเรียนการสอนรูปแบบบล็อกคอร์ส มีจำนวนการออกกลางคันในภาพรวมที่ 114 คน สูงกว่าปีการศึกษา 2559 ที่ไม่ได้จัดการเรียนการสอนรูปแบบบล็อกคอร์ส มีจำนวนการออกกลางคันในภาพรวมที่ 83 คน

ผัสสพรรณ ถนอมพงษ์ชาติ (2562: บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษและคุณธรรมของผู้เรียนประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โดยใช้นิทานอีสปและใช้วิธีการบันทึกลับแบบคอร์เนลล์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ (A) ค่าเฉลี่ยคุณธรรมรวม 4 ด้านของกลุ่มตัวอย่างในระดับ ป.4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เป็นไปตามสมมติฐานวิจัย 2) ค่าเฉลี่ยคุณธรรมรวม 4 ด้านและพฤติกรรมการเรียนที่ประเมินโดยครูของกลุ่มตัวอย่างในระดับ ป.5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เป็นไปตามสมมติฐานวิจัย ส่วนค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ (A) ก่อนเรียนต่ำกว่าหลังเรียนซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานวิจัย 3) ระดับชั้นที่แตกต่างกันมีผลต่อค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ (A) ส่วนวิธีการสอนที่แตกต่างกัน

มีผลต่อค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ (A) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นและวิธีการสอนที่ส่งผลต่อค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ (A) 4) ระดับชั้นและวิธีสอนที่แตกต่างกันมีผลต่อค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ (B) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นและวิธีการสอนที่ส่งผลต่อค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ (B) 5) ระดับชั้นและวิธีการสอนที่แตกต่างกันมีผลต่อค่าเฉลี่ยคุณธรรม 4 ด้าน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นและวิธีสอนที่ส่งผลต่อค่าเฉลี่ยคุณธรรมรวม 4 ด้าน

เมอร์แมน (Merman, 1972: 1593-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มความคิดเห็นและความสามารถของวิธีการสอนสองแบบ คือ การสอนที่ใช้บทเรียนโมดูลโดยการสอนแบบบล็อกคอร์สกับการสอนปกติที่โรงเรียนมัธยมศึกษาแอสติง เมืองแอสติง รัฐเนบราสกา โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจากผู้เรียน ครู ผู้ปกครองและศิษย์เก่าของโรงเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี สรุปผลได้ว่าการสอนที่ใช้บทเรียนโมดูลโดยการสอนแบบบล็อกคอร์ส เป็นบทเรียนที่มีประโยชน์ ช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น ได้ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองสูงขึ้น และผู้เรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอนที่ใช้บทเรียนโมดูลโดยการสอนแบบบล็อกคอร์ส

ไฮนิช (Heinich, 1985) พบว่า การพัฒนาบทเรียนโมดูล ซึ่งเป็นสื่อการเรียนชนิดหนึ่ง ที่มุ่งพัฒนา ให้ผู้เรียน ได้เกิดความรู้ตามความต้องการ โดยที่บทเรียนนั้นจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์เอาไว้อย่างแน่นอน มีกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเลือกตามความถนัดและความสามารถของแต่ละคน มีการประเมินผลก่อนและหลังการเรียน มีการทดสอบย่อยในทุก ๆ หน่วยของโมดูลและการเรียนทบทวนด้วย กระบวนการเรียนการสอนจะเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพความแตกต่างระหว่างบุคคล และทราบความสามารถและความก้าวหน้าของตนในการเรียนรู้ทุกกระยะในบทเรียนโมดูล จะมีกระบวนการเรียนรู้ที่มี ระเบียบแบบแผน แต่มีหลากหลายวิธีแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ในการเรียนการสอนที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีการศึกษามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการช่วยเหลือกันและกัน การแบ่งปัน การเป็นผู้นำ ผู้ตาม และความรับผิดชอบ

มุธาน ออลทุส และวอส (Mouthaan, Olthuis and Vos, 2003) ได้เสนอรูปแบบการนำสมรรถนะมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยการวิเคราะห์จากความเชี่ยวชาญ การคิดวิเคราะห์ร่วมกับสมรรถนะของบุคคล ซึ่งมาจากสมรรถนะทางวิชาการและสมรรถนะในการทำงานเป็นทีมของบุคคลในการทำงานเป็นทีมประกอบกัน และได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยการแยกสมรรถนะออกเป็นกลุ่ม ได้แก่ สมรรถนะเกี่ยวกับหลักการ สมรรถนะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ สมรรถนะเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม และความสามารถด้านวิชาการ ซึ่งแนวทางที่ใช้คือ การวางแผน ให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะอย่างเป็นระบบโดยในช่วงแรกให้รู้จักการทำงานเป็นทีมและปรับทัศนคติ ต่อมาเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ การจัดการ และการคิดวิเคราะห์ และสุดท้ายคือความสามารถ ด้านวิชาการ ผลสะท้อนจากผู้เรียนพบว่า แนวทางผู้เรียนมีการตอบรับที่ดีในการพัฒนาสมรรถนะของการเรียน

ทอร์น (Thorne, 2003) ได้ทำการศึกษาพบว่า ปัจจุบันการเรียนรู้แบบผสมผสานได้รับความนิยมอย่างมากในกระบวนการเรียนการสอนหรือการฝึกอบรม แต่ข้อจำกัดคือ ผู้เรียนจะต้องเสียเวลากับการศึกษาที่เรียนผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์และเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตทั้งกระบวนการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการเรียนรู้กับสภาพแวดล้อมที่เป็นสภาวะการณ์จริงหรือขาดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมภายนอกห้องเรียน ดังนั้นการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended learning) จึงเกิดขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกใหม่สำหรับผู้เรียนทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการ ทำให้เกิดทางเลือกในการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นมากกว่า การเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นการรวมนวัตกรรมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการมีส่วนร่วมในการเรียนปกติซึ่งสนับสนุนและเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น

ทักเคอร์ เจนนี่ ออลลิน และโรส (Tucker, Jenny, Ollin and Ros, 2004) กล่าวถึงวิธีการประเมินสมรรถนะวิชาชีพในระบบคุณวุฒิวิชาชีพมีวิธีการหลายวิธี การสังเกตการณ์ประเมินสมรรถนะขณะปฏิบัติงานจริง การสังเกตการณ์เป็นวิธีหลักของการประเมินสมรรถนะ โดยผู้ประเมินเข้าสังเกตการณ์ผู้รับการประเมินขณะปฏิบัติงาน/ผู้ประเมินตรวจสอบชิ้นงานสำเร็จ มีงานหลายประเภทที่ผู้ประเมินต้องตรวจสอบผลปฏิบัติงานของผู้รับการประเมินอย่างไม่เป็นทางการ คือเฝ้าสังเกตการณ์และพิจารณาว่าบุคคลนั้นทำงานมีประสิทธิภาพหรือไม่ ผู้ประเมินจะเฝ้าดูว่าผู้เรียน หรือผู้รับการอบรมเรียนรู้หรือปฏิบัติตนอย่างไรและจดจำไว้ว่าแต่ละคนมีจุดแข็งและจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุงอย่างไรบ้างและผู้ประเมินคุณวุฒิวิชาชีพ จะต้องสังเกตและบันทึกข้อมูลเหล่านี้ไว้ ด้วยการจดบันทึกหรือวิธีอื่นใดเพื่อให้สามารถสอบทวนย้อนกลับได้

การ์ริสัน (Garrison, 2008) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบ Module ให้กับผู้เรียนที่ต้องทำงานในสถานที่ปฏิบัติงาน (Work place) ผู้เรียนรู้สึกสะดวกสบายกับการเรียนและทำงานไปด้วยเพราะสามารถค้นหาข้อมูลได้ตลอดเวลาขณะทำงาน นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีความชื่นชอบและพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบ Module โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอีกด้วย

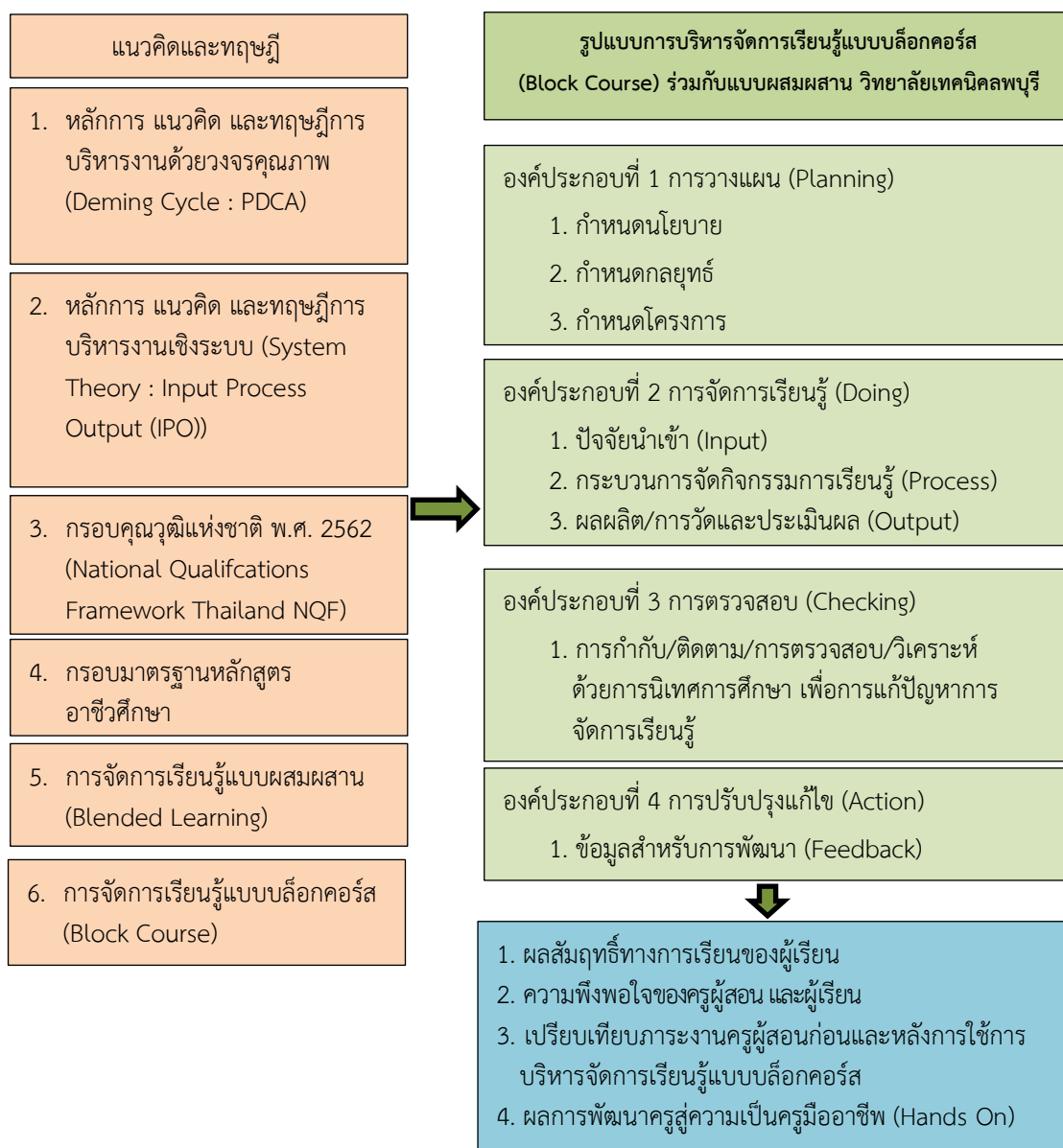
เอ็ดเวิร์ด (Edwards M, 2009) ได้ทำการวิจัยผลการประเมินการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะสำหรับการเรียนการสอนด้านการเรียนการสอนวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศสเปน โดยได้ศึกษาและวิเคราะห์สมรรถนะจากกรณีศึกษาต่าง ๆ มากกว่า 20 กรณีตัวอย่าง และสามารถเขียนสมรรถนะในการปฏิบัติได้ 85 สมรรถนะ ซึ่งจัดหมวดหมู่ได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ สมรรถนะทั่วไป และสมรรถนะเฉพาะในงาน ซึ่งได้เสนอแนวทางในการวัดสมรรถนะของบุคคลในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) การวัดความสามารถทางปัญญาโดยความสามารถในการทำความเข้าใจและจัดการกับความคิด 2) การประเมินความสามารถในการจัดการ โดยการประเมินการจัดเวลาและกลยุทธ์ของการเรียนรู้และการตัดสินใจหรือการแก้ปัญหา 3) การประเมินทักษะทางด้านเทคโนโลยี โดยประเมินจากการใช้งานอุปกรณ์ดิจิทัลคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) การประเมินทักษะทางภาษา โดยการประเมินการพูดและการเขียน และได้วิเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis) ของสมรรถนะระหว่างสมรรถนะที่ภาคอุตสาหกรรมต้องการ กับสมรรถนะที่ผู้เรียนขาดตามที่ตลาดแรงงานในกลุ่มประเทศยุโรปต้องการ และได้เชื่อมโยงสมรรถนะร่วมเข้ากับหลักสูตรการศึกษาวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์

ผลจากดำเนินโครงการนี้ได้ต้นแบบการพัฒนา การจัดการศึกษาด้านวิศวกรรมด้วยหลักสูตรฐานสมรรถนะที่มีการนำสมรรถนะอาชีพมาเชื่อมโยงกับการจัดการศึกษา

โฮล และคัมทิซู (Hoel and Kamtisiou, 2009) ได้นำเสนอการออกแบบกระบวนการใช้รูปแบบสมรรถนะ ในการเรียนที่สอดคล้องกับสมรรถนะการรับรองของกลุ่มสหภาพยุโรป (EQF) ตามกรอบของ ICOPER (Interoperable Content for Performance in a Competency) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ความต้องการในอาชีพ 2) การกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์และสมรรถนะที่ต้องการสำหรับการเรียนการสอน 3) พัฒนาเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การจัดกิจกรรมและการเรียนตามรูปแบบที่สอดคล้องกับหลักสูตร ข้อมูลตามสถานการณ์ต่าง ๆ และ 5) การวัดและประเมินผล โดยกระบวนการนี้พัฒนาขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการฝึกอบรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) ร่วมกับแบบผสมผสาน วิทยาลัยเทคนิคพบุรี โดยทำการศึกษาหลักการ แนวคิด และ ทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ การพัฒนารูปแบบ การบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA) การบริหารงานเชิงระบบ (IPO) กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Framework : Thailand NQF) มาตรฐานการอาชีวศึกษา การจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดเป็นกรอบการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 2.11

ภาพที่ 2.11 กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่องการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบล็อกคอร์ส (Block Course) ร่วมกับแบบผสมผสาน วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี